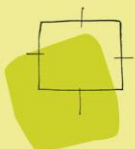

Kadernota Buitengebied Haren

BügelHajema

Plek voor ideeën

Kadernota Buitengebied Haren

Inhoud

Rapport en bijlagen

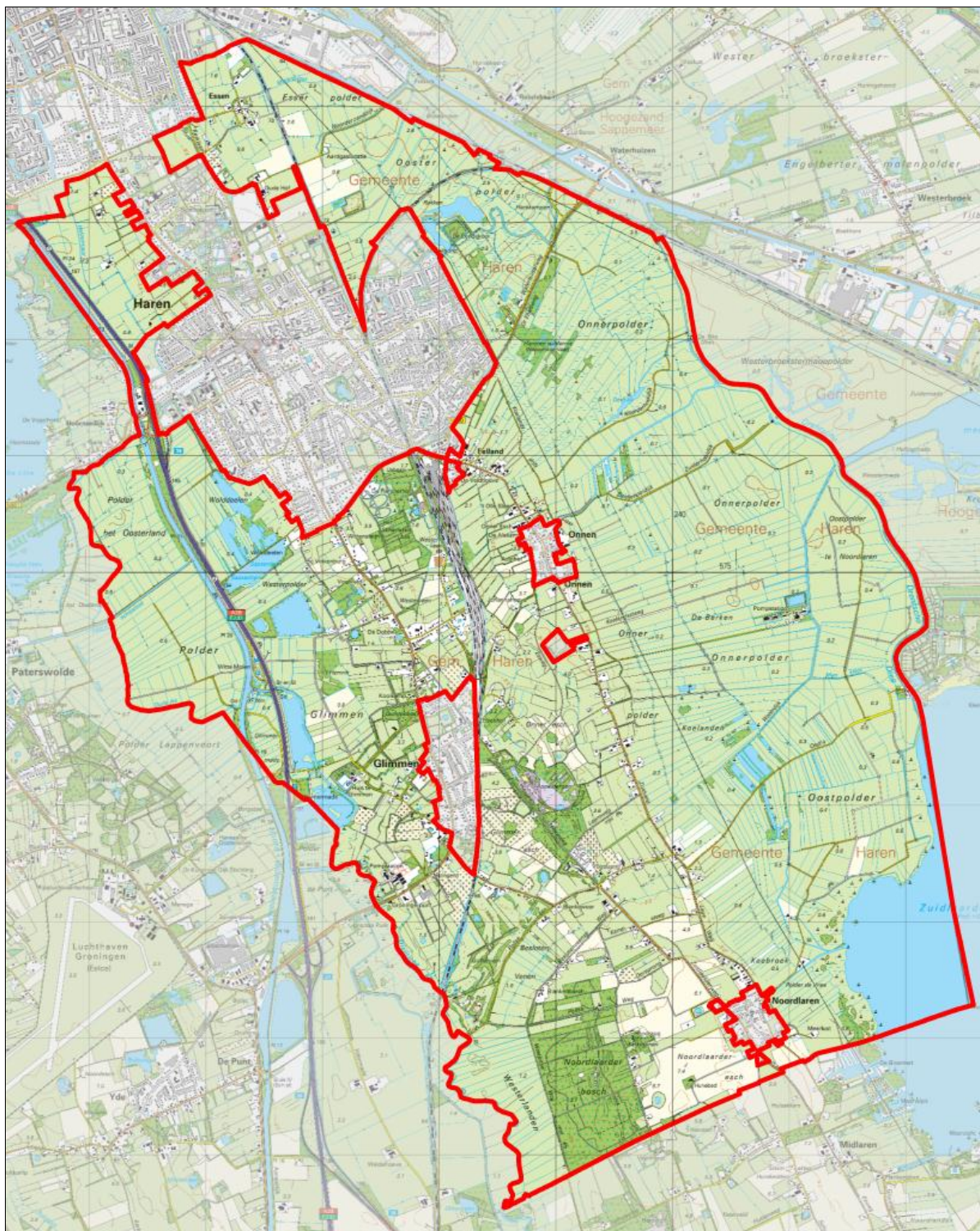
22 januari 2013

Projectnummer 103.00.01.20.00

Ideeën voor een plek

Overzichtskaartje

Inhoudsopgave

1	Inleiding	9
1.1	Aanleiding	9
1.2	Leeswijzer	10
1.3	Relatie kadernota - bestemmingsplan	11
1.4	Bestaand beleid als basis	13
1.5	Milieuafweging	13
2	Uitvoerbaarheid en handhaving	15
2.1	Algemeen	15
2.2	Uitvoering	15
2.3	Handhaving	16
2.4	Maatschappelijke uitvoerbaarheid	17
3	Beleidskaders	19
3.1	Rijksbeleid	19
3.2	Regionaal beleid	21
3.3	Provinciaal beleid	21
3.4	Gemeentelijk beleid	23
3.4.1	Landschapontwikkelingsplan Haren	23
3.4.2	Geurbeleid	26
3.4.3	Nota Toerisme en Recreatie Haren	27
3.4.4	Waterplan	28
3.4.5	Nota Klimaatbeleid	28
3.4.6	Nota Archeologiebeleid	29
3.4.7	Woonplan	30
3.4.8	Nota Zandwegen	31
3.4.9	Levende Stenen	31
4	Gebiedsanalyse	33
4.1	Inleiding	33
4.2	Geomorfologie	33
4.3	Deelgebieden	36
4.3.1	Drentsche Aa	37
4.3.2	Hondsrug	42
4.3.3	Hunzelaagte	49
5	Trends en ontwikkelingen	53
5.1	Inleiding	53
5.2	Landbouw	53
5.3	Natuur	55
5.4	Recreatie	58
5.5	Wonen	58

5.6	Niet-agrarische bedrijvigheid	59
5.7	Waterberging	60
5.8	Duurzame energie	60
6	Gebiedsvisie	61
6.1	Inleiding	61
6.2	Deelgebied Drentsche Aa	63
6.2.1	Ontwikkelingsvisie	63
6.2.2	Kaders voor ontwikkelingen	65
6.3	Deelgebied Hondsrug	67
6.3.1	Ontwikkelingsvisie	67
6.3.2	Kaders voor ontwikkelingen	70
6.4	Deelgebied Hunzelaagte	72
6.4.1	Ontwikkelingsvisie	72
6.4.2	Kaders voor ontwikkelingen	74
7	Uitgangspunten bestemmingsplan	77
7.1	Inleiding	77
7.2	Natuur	77
7.3	Landschap	78
7.3.1	Nationaal landschap Drentsche Aa	79
7.3.2	Open gebieden en reliëf	80
7.3.3	Landschapselementen	83
7.4	Beschermd dorpsgezicht en karakteristieke bebouwing	85
7.5	Archeologie	88
7.6	Landbouw	88
7.6.1	Omvang agrarische bouwpercelen	89
7.6.2	Uitbreiding agrarisch bouwpercelen	90
7.6.3	Bouwen buiten het agrarisch bouwperceel	91
7.6.4	Nieuwvestiging van agrarische bedrijven	91
7.6.5	Tweede bedrijfswoningen	92
7.6.6	Mestverwerking	93
7.6.7	Verbreding agrarisch bedrijf	94
7.6.8	Boom-, fruit- en houtteelt	95
7.6.9	Paardenhouderijen en paardenbakken	96
7.6.10	Vrijkomende agrarische bebouwing (VAB)	100
7.7	Recreatie en toerisme	101
7.8	Wonen	105
7.9	Niet-agrarische bedrijvigheid	108
7.10	Duurzame energie	108
8	Uitgangspunten beeldkwaliteit	111
8.1	Inleiding	111
8.2	Algemene uitgangspunten beeldkwaliteit	112
8.3	Uitgangspunten uitbreidingsrichting	114
8.4	Uitgangspunten inpassing erf	115
8.5	Uitgangspunten inrichting erf	116

8.6	Uitgangspunt vormgeving gebouwen	116
9	Milieuafweging	119
9.1	Inleiding milieuafweging	119
9.2	Agrarische bedrijvigheid	119
	9.2.1 Ammoniak en natuur	119
	9.2.2 Overige milieuaspecten	120
9.3	Recreatie	121
9.4	Niet-agrarische bedrijvigheid	121
9.5	Conclusies	122

Bijlagen

Inleiding

1.1

Aanleiding

In 1990 heeft de gemeente haar bestemmingsplan voor het buitengebied vastgesteld. Inmiddels geeft dit bestemmingsplan een onvoldoende beeld van de huidige stand van zaken. Ook met het oog op de in de Wet ruimtelijke ordening vastgelegde geldigheidsduur van een bestemmingsplan van tien jaar per 1 juli 2013, is de gemeente Haren gestart met de herziening van haar bestemmingsplan voor het buitengebied. Voorafgaand aan het opstellen en vaststellen van het nieuwe bestemmingsplan buitengebied is deze kadernota opgesteld. Het primaire doel van de kadernota is om de uiteindelijke beleidskeuzes in het bestemmingsplan in een breder perspectief plaatsen vanuit een breed gedragen ontwikkelingsvisie op het buitengebied.

Haren is een landelijke forensengemeente bij uitstek. De ruimtelijke diversiteit van het buitengebied geeft de gemeente haar eigen kracht en identiteit. Het buitengebied is een gebied waar de mensen wonen, werken en recreëren. In de richting van 2030 spreekt de gemeente de ambitie uit dat zij streeft naar *“een landelijk gebied waar het goed werken en wonen is, waar de plattelands economie voldoende perspectief heeft op een duurzaam voortbestaan en waar de landschappelijke kwaliteiten zo hoog zijn dat het gebied ook voor de langere termijn een belangrijke aantrekkingskracht heeft ontwikkeld”*.

In deze gemeentelijke ambitie zitten drie kernbegrippen gevat: economische vitaliteit, landschappelijke (ruimtelijke) kwaliteit en duurzaamheid.

Economische vitaliteit

Voor een leefbaar landelijk gebied is economische dynamiek belangrijk. Ontwikkelingen bieden de mogelijkheid voor een continue vernieuwing van dat landelijke gebied. Juist deze vernieuwing is nodig om het landelijk gebied de rol te laten spelen die het al die jaren heeft vervuld: als productiegebied, als uitloophoeve voor dorpen en steden en als leef- en woongebied voor mens en dier. De gemeente Haren wil daarom de verschillende functies in het buitengebied de ruimte bieden die nodig is voor een goed toekomstperspectief.

Landschappelijke kwaliteit

Het landschap is de pijler onder het landelijk gebied van Haren. De eigenheid en verscheidenheid van het landelijk gebied wil de gemeente blijvend versterken. Op deze manier wordt de herkenbaarheid van het landschap benadrukt en

de verbondenheid van de inwoners van de gemeente met hun omgeving vergroot. De gemeente wil dat ontwikkelingen in het buitengebied een bijdrage leveren aan het verhogen van deze landschappelijke kwaliteiten en richt daarom haar inspanningen op een verhoging van de belevingswaarde van het landschap. Dat betekent ook dat alleen functies in het landelijk gebied een plek krijgen als deze een bijdrage leveren aan deze landschappelijke ambities.

Duurzaamheid

Uit de ambitie van de gemeente spreekt dat zij op een duurzame en verantwoorde manier met haar buitengebied om wil gaan, dat de gemeente goede keuzes wil maken voor de juiste functie op de juiste plek op een goede wijze afgestemd op de aanwezige landschappelijke kwaliteiten. Bij het maken van deze keuzes en het ontwikkelen van een toetsingskader kijkt de gemeente naar deze duurzaamheidsaspecten vanuit drie oogpunten:

1. ecologische duurzaamheid (respecteren van de natuurlijke omgeving);
2. economische duurzaamheid (een juiste plek voor het voortbestaan van de betreffende functie ook voor de langere termijn);
3. sociale duurzaamheid (ontwikkelingen dienen te passen bij de Harens karakteristiek).

Als bij elke ontwikkeling op al deze drie aspecten een meerwaarde kan worden behaald, zal zich een steeds toekomstbestendiger, leefbaarder landelijk gebied ontwikkelen.

1.2

Leeswijzer

Deze kadernota bevat het ruimtelijk beleid voor het buitengebied van de gemeente Haren. De kadernota is een bundeling van beleidskaders en visies voor het buitengebied, die gezamenlijk het brede afwegingskader vormen voor ontwikkelingen in het landelijke gebied van Haren. Daarmee heeft de kadernota een ontwikkelingsgericht karakter, maar geeft de nota ook randvoorwaarden om de bestaande waarden in het landelijk gebied te kunnen behouden en te versterken.

De kadernota start met een beschrijving van de wijze van uitvoering en handhaving. Handhaving speelt een belangrijke rol als het gaat om de koppeling tussen beleid en praktijk. De geformuleerde beleidskeuzen zijn gebaseerd op het uitgangspunt dat de gemeente streeft naar 'een duurzame ruimtelijke kwaliteit'. Dit betekent dat ontwikkelingen dienen bij te dragen aan het verbeteren van de ruimtelijke kwaliteit. In het eerste hoofdstuk komt onder meer de uitvoering van deze beleidskeuzen aan bod. Vervolgens komt het vigerend beleid, voor zover relevant voor het buitengebied, aan de orde. In hoofdstuk 4 komt vervolgens de gebiedsanalyse aan bod. In betreffend hoofdstuk wordt de ontstaansgeschiedenis en de huidige situatie beschreven.

Behalve een beeld van de bestaande situatie is het ook goed om te weten welke trends en ontwikkelingen zich afspelen in het buitengebied (hoofdstuk 5). Zo is het bekend dat binnen de agrarische sector schaalvergroting optreedt en dat paardenhouderijen steeds beeldbepalender worden in het landelijk gebied.

Met een duidelijk beeld van de bestaande situatie en de te verwachten ontwikkelingen heeft de gemeente in deze kadernota een visie en kaders voor ontwikkelingen neergelegd voor de drie verschillende deelgebieden: de Drentsche Aa, de Hondsrug en de Hunzelaagte (hoofdstuk 6). Op de landschapskaart achter in deze nota zijn de drie gebieden weergegeven. Het Paterswoldsemeer en directe omgeving zijn een belangrijk onderdeel van het gebied van de Drentsche Aa. In de gebiedsbeschrijving is het Paterswoldsemeer dan ook opgenomen. De problematiek, de ontwikkelingen en de complexiteit van vele belangen rond het meer vragen echter specifieke afwegingen op een ander schaal- en detailniveau. Het deel is dan ook buiten het plangebied van deze kadernota (en het bestemmingsplan buitengebied) gelaten.

De kadernota geeft vanuit deze visies uitgangspunten voor het bestemmingsplan (hoofdstuk 7). In hoofdstuk 8 is voor nieuwe ontwikkelingen aangegeven welke uitgangspunten gelden voor de beeldkwaliteit (en landschappelijke inpassing).

In hoofdstuk 9 wordt ingegaan op die functies in het buitengebied die door hun ontwikkelingsmogelijkheden mogelijke consequenties op de natuurlijke omgeving hebben. Hiervoor zijn de natuurwaarden in en rond de gemeente Haren in beeld gebracht aan de hand van een uitgebreide bureaustudie.

1.3

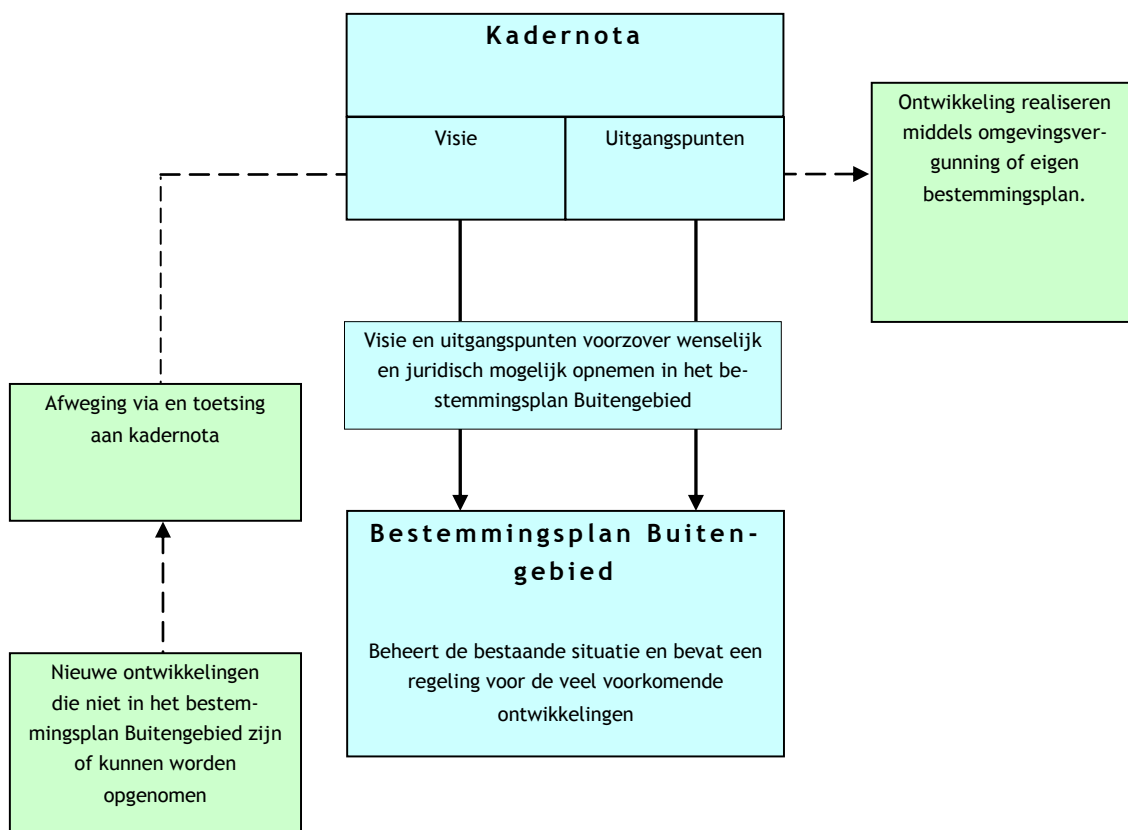
Relatie kadernota - bestemmingsplan

Zoals gezegd, vormt de kadernota het brede afwegingskader voor alle ontwikkelingen in het buitengebied voor de komende jaren. Deze kadernota is een beleidsnota en dient als inleiding voor het nieuw op te stellen bestemmingsplan Buitengebied. Tevens is de kadernota een toetsingskader voor alle ontwikkelingen in het buitengebied voor de komende tien jaar. Voor elke ontwikkeling wordt dan ook gekeken of het past binnen de visie en toetsingskaders van het deelgebied waarin het initiatief een plek moet krijgen. De kadernota gaat vergezeld van een kaart waar op de voornaamste structuren staan aangegeven. Vanuit deze kaart kan worden beoordeeld welk beleid voor welk gebied van toepassing is.

Van alle ontwikkelingen in het buitengebied kan een deel op voorhand al worden verwacht. Dit zijn initiatieven die vaker voorkomen in het buitengebied en gezien de trends van de afgelopen jaren logischerwijs ook de komende jaren in Haren kunnen voorkomen. Voorbeelden daarvan zijn de aanleg van een paardenbak of een vergroting van een agrarisch bedrijf.

In het bestemmingsplan Buitengebied wordt op dergelijke initiatieven ingespeeld. Voor deze ontwikkelingen is het bestemmingsplan dan ook een belangrijk toetsingskader. Deze kadernota is de inhoudelijke voorbereiding op het bestemmingsplan Buitengebied. Het nieuwe bestemmingsplan Buitengebied legt de bestaande situatie vast en is conserverend van aard. Het bestemmingsplan zal echter wel ruimte bieden voor de te verwachten ontwikkelingen, dan wel uitbreidingen van de bestaande functies.

Het bestemmingsplan biedt geen ruimte voor op zichzelf staande nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen. Juist voor deze ontwikkelingen biedt de kadernota het toetsingskader. Mede met het oog op de zorg voor het landschap en het behoud en versterken van de landschappelijke diversiteit, heeft de gemeente besloten om in de kadernota ook uitgangspunten voor beeldkwaliteit op te nemen. Dit hoofdstuk (hoofdstuk 7) biedt een kader voor erfinrichtingsplannen, welke voor diverse soorten ontwikkelingen in het buitengebied worden verlangd. Mocht een initiatief passen in de lijn van de kadernota, dan kan voor deze ontwikkeling een eigenstandige ruimtelijke orderingsprocedure worden gestart. In het navolgende figuur is de relatie tussen de kadernota en het bestemmingsplan weergegeven.

1.4

Bestaand beleid als basis

De kadernota bevat het overkoepelende beleid voor het buitengebied, zet de hoofdlijnen uit en biedt handreikingen voor allerlei ontwikkelingen in het buitengebied van Haren. Deze kadernota staat echter niet op zichzelf, maar is een schakel in een reeks aan beleidsstukken en producten.

De kadernota begint dan ook niet vanuit het niets, maar bouwt verder op de waarden en het beleid dat al is geformuleerd, zowel vanuit de provincie Groningen als vanuit de gemeente. Belangrijke documenten zijn daarbij de provinciale omgevingsvisie - Provinciaal Omgevingsplan 2009-2013 en (in nog sterkere mate) het landschapontwikkelingsplan (LOP) van de gemeente. Veel van de in deze kadernota gemaakte beleidskeuzen zijn te herleiden tot (de uitgangspunten van) het LOP.

Er wordt een apart hoofdstuk gewijd aan de bestaande beleidskaders die de onderlegger hebben gevormd voor deze kadernota.

1.5

Milieuafweging

Nederland richt zich op een duurzaam gebruik van de ruimte. Aspecten die daarin een rol spelen, zijn de gevolgen voor mens, natuur en milieu bij het mogelijk maken van ruimtelijke ontwikkelingen. Het is zeer nuttig om in een vroeg stadium de mogelijke effecten van verschillende beleidskeuzes op voorkomende (gevoelige) functies en landschappelijke en natuurlijke waarden in beeld te brengen. Ontwikkelingen worden niet alleen ruimtelijk afgewogen maar ook wordt vroegtijdig de milieugebruiksruimte in beeld gebracht. Een en ander staat verwoord in de wet Milieubeer en het Besluit m.e.r. en de Natuurbeschermingswet 1998.

Een kadernota is niet een wettelijk bestuursrechtelijk plan en hoeft volgens de wet dan ook niet beoordeeld te worden op mogelijke milieueffecten. Anders gezegd een kadernota is niet m.e.r.-(beoordelings)plichtig.

In het kader van een goede ruimtelijke ordening is er echter wel voor gekozen om vroegtijdig een milieuafweging te maken. Zo kunnen op voorhand op hoofdlijnen de milieueffecten van de geformuleerde ontwikkelingsrichting in de kadernota in beeld worden gebracht. Deze ontwikkelingsrichting voor verschillende relevante thema's, zoals landbouw, recreatie, niet agrarische bedrijvigheid is globaal beoordeeld op mogelijke milieueffecten. In hoofdstuk 8 van deze kadernota is deze milieuafweging opgenomen. De inventarisatie van natuurwaarden die deels basis vormt voor de milieueffectbepaling is opgenomen in de bijlagen.

In tegenstelling tot de kadernota kan een bestemmingsplan wel m.e.r.- (beoordelings)plichtig zijn. Dit is afhankelijk van de ontwikkelingen die het bestemmingsplan daadwerkelijk mogelijk maakt. In hoofdstuk 9 wordt hierop nader ingegaan.

Uitvoerbaarheid en handhaving

2

2.1

Algemeen

Deze kadernota bevat beleidskeuzen met betrekking tot bouw- en gebruiksmogelijkheden voor bestaande functies en ontwikkelingsmogelijkheden in het buitengebied van de gemeente Haren. De geformuleerde beleidskeuzen zijn gebaseerd op het uitgangspunt dat de gemeente streeft naar 'een duurzame ruimtelijke kwaliteit'. Dit houdt in dat het buitengebied niet op slot gaat. Het betekent wel dat ontwikkelingen dienen te passen in het landschap en bij de aanwezige monumenten en karakteristieke panden en dienen bij te dragen aan het verbeteren van de ruimtelijke kwaliteit.

Duurzaamheid houdt immers in dat de keuzes die vandaag worden gemaakt, ook op langere termijn blijven bijdragen aan een gezonde leef- en werkomgeving. Uitgangspunt voor een duurzame ontwikkeling is dan ook dat de drie aan het begrip 'duurzaamheid gelieerde' thema's 'people', 'planet' en 'profit' met elkaar in balans te zijn.

2.2

Uitvoering

Wat betreft de verwezenlijking van het beleid kiest de gemeente voor de benadering 'kwaliteit door maatwerk'. Het werken volgens de maatwerkmethode, biedt kansen om ontwikkelingen zodanig te sturen dat daarvan een kwaliteitsimpuls uitgaat.

De gemeente ziet voor zichzelf daarbij niet zozeer een voortrekkersrol, als wel een rol van 'regisseur'. Bij aanvragen voor ontwikkelingen zal de gemeente daarom actief meedenken en initiatiefnemers prikkelen om het gewenste kwaliteitsniveau te bereiken. Uiteraard heeft de gemeente daarnaast een toetsende rol.

De kadernota vormt daarbij een belangrijk kader voor de afweging van concrete ruimtelijke beslissingen en voor de inzet daartoe van uitvoeringsinstrumenten zoals bestemmingsplannen, beheersverordeningen en omgevingsvergunningen, het beschikbaar stellen van financiële middelen en het sluiten van bestuurlijke overeenkomsten.

2.3

Handhaving

Een actueel, helder en overzichtelijk beleidskader (in de vorm van actuele beleidsnota's en een actueel bestemmingsplan) vormt de basis voor een geloofwaardig handhavingsbeleid. In het vastgestelde Handhavingsplan gemeente Haren (2011-2014) van de gemeente staat over handhaving:

“Handhaven heeft voor ons een ruimere betekenis dan het opleggen van sancties. Wij verstaan onder handhaven elke activiteit, die er op gericht is de naleving van regels te bevorderen. Handhaven heeft daarmee een preventieve en een repressieve component. De activiteiten gericht op de vaststelling van een overtreding, duiden we aan met toezicht. Die definities komen overeen met de Handhavingsstrategie en werkwijze van de Wet algemene bepaling omgevingsrecht (Wabo) in de provincie Groningen (juni 2009).”

In het Handhavingsplan staat beschreven op welke wijze de gemeente handhaaft. Dat omvat dus ook het toezicht. Daarbij maakt de gemeente een onderscheid tussen handhaving van de omgevingsvergunning en de handhavingstaken die niet in de omgevingsvergunning opgaan. Met een actueel bestemmingsplan en een goede handhaving kunnen de kwaliteiten van het buitengebied worden beschermd en ruimtelijke ontwikkelingen worden gestuurd. Zowel burgers als de uitvoeringsambtenaar hebben behoefte aan een goed inzicht in wat er wel of niet in bepaalde omstandigheden is toegestaan.

Draagvlak is van essentieel belang voor de handhaving. Bij het opstellen van deze kadernota (en later het bestemmingsplan) is en wordt gezocht naar een breed maatschappelijk draagvlak. Het nieuwe ruimtelijk beleid is daartoe reeds meerdere malen onderwerp van overleg geweest met een klankbordgroep waarin vertegenwoordigers van diverse betrokken maatschappelijke organisaties zitting hebben. Verder krijgen burgers en overige belanghebbenden uitgebreid de gelegenheid om in het kader van de inspraakprocedure invloed uit te oefenen op de inhoud van het bestemmingsplan.

Handhaving heeft verder te maken met keuzes maken en daaraan vasthouden. Eerder in dit hoofdstuk werd gerefereerd aan het streven naar een 'duurzame ruimtelijke kwaliteit'. Vertaald naar het thema handhaving houdt dit bijvoorbeeld in dat wanneer een aangevraagde ontwikkeling niet past binnen het beleid, de gemeente daaraan niet zal meewerken. Dit betekent ook dat illegale situaties niet zullen worden gedoogd. Alleen op deze wijze kan de doelstelling met het nieuwe beleid daadwerkelijk worden gerealiseerd.

Met deze kadernota (en later het bestemmingsplan) worden er nieuwe richtlijnen gegeven om de kwaliteit in het buitengebied te behouden. De gemeente zal erop toezien dat de feitelijke situatie in overeenstemming is met het bestemmingsplan. Ter illustratie, indien tuinen worden uitgebreid, waarbij sprake is van strijdigheid met het bestemmingsplan, zal de eigenaar worden

verzocht de betreffende gronden terug te brengen naar de oorspronkelijke staat. Ook zal de gemeente handhavend optreden bij illegaal gerealiseerde paardenbakken. Het betreffen hier twee voorbeelden, maar er kunnen zich uiteraard veel meer ongewenste ruimtelijke ontwikkelingen voordoen, waarbij sprake is van strijdigheid met het vigerend bestemmingsplan.

2.4

Maatschappelijke uitvoerbaarheid

In het kader van de gemeentelijke Inspraakverordening heeft de voorliggende Kadernota gedurende zes weken ter inzage gelegen. De binnengekomen inspraakreacties zijn geanalyseerd en besproken in een separate Inspraak en overlegnotitie. De ontvangen inspraakreacties zijn gebruikt om de inhoud van de Kadernota aan te scherpen en aan te vullen. Voor nadere details wordt verwezen naar de genoemde notitie.

3.1

Rijksbeleid

Algemeen

De Structuurvisie van het Rijk is in maart 2012 in werking getreden. Ten opzichte van de Nota Ruimte, is het Rijk voornemens meer over te laten aan provincies en gemeenten. Wil Nederland concurrerend, leefbaar en bereikbaar blijven, dan zal de ruimtelijke ordening dichter naar burgers en bedrijven moeten worden gebracht. Dit betekent dat het Rijk de verantwoordelijkheid voor de afstemming tussen verstedelijking en groene ruimte op regionale schaal over zal laten aan provincies. Belangrijk daarbij is de opmerking dat het Rijk nadrukkelijk uitspreekt dat ‘het beleid ten aanzien van het landschap niet langer een rijksverantwoordelijkheid is en wordt overgelaten aan provincies’. De Nationale Landschappen komen dan ook niet terug in de Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte.

Het Rijk formuleert drie hoofddoelen om Nederland concurrerend, bereikbaar, leefbaar en veilig te houden voor de middellange termijn (2028):

- het vergroten van de concurrentiekracht van Nederland door het versterken van de ruimtelijk-economische structuur van Nederland;
- het verbeteren, in stand houden en ruimtelijk zekerstellen van de bereikbaarheid waarbij de gebruiker voorop staat;
- het waarborgen van een leefbare en veilige omgeving waarin unieke natuurlijke en cultuurhistorische waarden behouden zijn.

Voor deze drie rijksdoelen worden de onderwerpen van nationaal belang benoemd. Hiermee geeft het Rijk aan waarvoor het verantwoordelijk is en waarop het resultaten wil boeken. In dat kader is met name het begrip ‘Nationale Ruimtelijke Hoofdstructuur’ relevant.

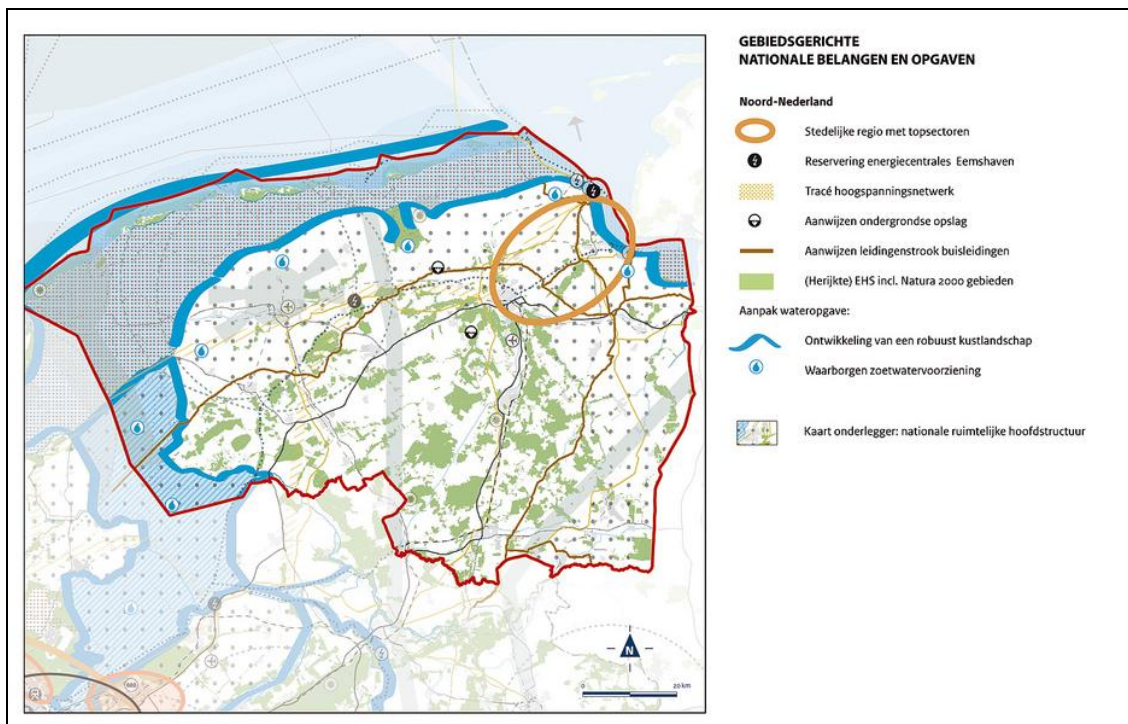
Nationale Ruimtelijke Hoofdstructuur

De Nationale Ruimtelijke Hoofdstructuren zijn structuren die in belangrijke mate ruimtelijk structurerend zijn voor Nederland, bestuurlijke grenzen overschrijden, een complexe of kostbare opgave met zich meebrengen die rijksbevoegdheid noodzakelijk maakt of die anderszins voor het functioneren van Nederland van grote betekenis zijn. Het Rijk heeft voor de Nationale Ruimtelijke Hoofdstructuur in het algemeen een grotere verantwoordelijkheid dan daarbuiten en een hoge ambitie.

De bijbehorende kaart ‘Nationale Ruimtelijke Hoofdstructuur’ bestaat in feite uit twee lagen.

1. De economische laag, waar het beleid is gericht op het vergroten van de concurrentiekracht en het versterken van de ruimtelijk-economische structuur. Voor de gemeente Haren zijn in dat kader relevant de ligging in of direct nabij een 'Stedelijke regio met topsectoren'. Vanzelfsprekend ontbreken de belangrijke infrastructuurlijnen A28/A7 en de spoorlijn Groningen - Zwolle alsmede Groningen Airport Eelde niet. Opvallend is dat niet langer de Regio Groningen - Assen, maar het gebied Groningen - Delfzijl/Eemshaven wordt aangemerkt als stedelijke regio.
2. De landschappelijke laag, waarin het beleid is gericht op het waarborgen van een leefbare en veilige omgeving, waarin unieke natuurlijk en cultuurhistorische waarden zijn behouden. Voor de gemeente Haren is relevant de ligging in het 'nationaal natuurnetwerk' dat volgens het Rijk bestaat uit de nog te herijken Ecologische Hoofdstructuur. Onderdeel van de te herijken Ecologische Hoofdstructuur zijn de in de Nota Ruimte geïntroduceerde Nationale Parken.

De navolgende kaart geeft een overzicht van de voor Noord-Nederland relevante aspecten uit de Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte.

3.2

Regionaal beleid

Regiovisie Groningen - Assen 2030

Op 1 oktober 2003 is de beleidstekst 'Regiovisie Groningen - Assen 2030' vastgesteld. De regiovisie biedt een gemeenschappelijk kader voor de regio Groningen-Assen. Het is een toekomstvisie in hoofdlijnen met een globaal programma en een groot aantal opgaven die moeten worden uitgewerkt en gerealiseerd, onder andere op het gebied van economie, wonen en verkeer.

De regiovisie is geen ruimtelijk plan in de zin van de Wet ruimtelijke ordening, maar een samenwerkingsprogramma van de regionale overheden om te komen tot regionale ontwikkeling met behoud van de aanwezige kwaliteiten. De samenwerkingspartners geven hun visie op de ontwikkeling van de regio die zijn neerslag krijgt in plannen van provincies, gemeenten en waterschappen. In de Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte heeft de regiovisie weliswaar geen status meer, op een lager schaalniveau blijft vooralsnog sprake van een belangrijk ruimtelijk beleids- en ontwikkelingskader.

De Regiovisie Groningen - Assen 2030 beoogt een voldoende en gevarieerd aanbod woningen en woonomgevingen voor elk huishouden in de regio te creëren. Een dergelijk gevarieerd aanbod bestaat bijvoorbeeld uit kleine en grote woningen, woningen voor hoge en lage inkomens, woningen dichtbij voorzieningen in de stad en in het groene buitengebied. Aan de randen van het stedelijk gebied in het landelijk gebied wordt ingezet op het realiseren van meer groen-stedelijke woonmilieus met een eigen identiteit in samenhang met landschaps- en natuurontwikkelingen ten zuiden, oosten en westen van het stedelijk gebied.

Daarnaast gaat de regiovisie ook in op het landelijk gebied. Het landelijk gebied is voor een groot deel aangegeven als een ecologisch en cultuurhistorisch waardevol landschap. Vanwege de landschappelijke kwaliteiten en de diversiteit aan landschappen heeft het landelijk gebied een belangrijke recreatieve functie voor onder meer de stedelijke bevolking van de regio.

3.3

Provinciaal beleid

Provinciaal Omgevingsplan 2009-2013 en Omgevingsverordening

Op 17 juni 2009 hebben de Provinciale Staten het nieuwe Provinciale Omgevingsplan 2009-2013 (POP) en de bijbehorende Omgevingsverordening vastgesteld. In de jaren na 2009 heeft een aantal malen een partiële herziening plaatsgevonden. De belangrijkste doelstellingen uit dit POP zijn:

- het creëren van een duurzame leefomgeving;
- het eigen karakter handhaven en versterken;
- het creëren van sterke steden en een vitaal platteland.

Ten aanzien van het eerste uitgangspunt wordt gestreefd naar het bijdragen aan een duurzame ontwikkeling waarbij wordt ingezet op een goede balans tussen leefbaarheid, milieu en economie.

Het tweede uitgangspunt heeft betrekking op het beschermen, versterken en benutten van de verschillen in karakteristieken die de gebieden in Groningen hebben. Dit vormt het vertrekpunt bij alle ingrepen en ontwikkelingen in de ruimtelijke structuur.

Ten aanzien van het derde uitgangspunt is hierop het credo 'vitaal platteland' van toepassing. Het beleid van de provincie Groningen in deze is gericht op het behoud en waar mogelijk versterking van de leefbaarheid.

In het algemeen geldt ten slotte dat bij ruimtelijke ontwikkelingen naar zuinig ruimtegebruik dient te worden gestreefd. Alleen als die mogelijkheden er niet zijn, is uitbreiding van het ruimtegebruik aan de orde. Dit is de methodiek van de SER-ladder, een benaderingswijze die op landelijk niveau wordt toegepast.

In het POP zijn daarnaast provinciale belangen verwoord en in de Omgevingsverordening geborgd. Aan de hand van regels zijn de voorwaarden omtrent ontwikkelingen vastgelegd. De Omgevingsverordening kent een stelsel van ontheffingen, zodat sturing op ontwikkelingen kan worden gehouden. Zoals in hoofdstuk 1 opgemerkt, is de voorliggende kadernota grotendeels afgestemd op het provinciale beleid.

Het versterken van het eigen karakter van de provincie Groningen is het centrale uitgangspunt van het POP. Aan de hand van onder meer kernkarakteristieken is de provincie onderverdeeld in 11 gebieden met elk zijn eigen landschapstypen en karakteristieken. De gemeente Haren is in het POP ingedeeld in het gebied Gorecht. Binnen dit gebied komen twee landschapstypen voor; het parkachtig esdorpenlandschap en het wegdorpenlandschap.

De te beschermen kernkarakteristieken van het eerste landschapstype zijn het reliëf (glaciale ruggen en essen), de beslotenheid (houtsingels en -wallen en meidoornhagen), de (on)verharde wegen met zware wegbeplanting en de duisternis en stilte.

De te beschermen kernkarakteristieken van het wegdorpenlandschap op laagveen zijn de karakteristieke waterlopen en de duisternis en stilte.

Wat betreft de ecologische waarden, heeft de provincie verschillende EHS-gebieden aangewezen. Ook in de gemeente Haren liggen EHS-gebieden. Er vindt een herijking van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) plaats. De resultaten van de herijking zijn op het moment van schrijven van de kadernota nog niet bekend. In het bestemmingsplan Buitengebied worden de meest recente gegevens gehanteerd.

Verder is er door LTO Noord, Natuur en Milieufederatie Groningen, Natuurmonumenten, Het Groninger Landschap, Staatsbosbeheer en Boeren Natuur Groningen, het Groenmanifest ondertekend. In dit manifest hebben ondertekenaars gezamenlijk afspraken gemaakt over en voorstellen gedaan voor:

- realisatie van de EHS, zowel qua verwerving, inrichting als beheer;
- verbetering van de landbouwstructuur;
- effectiviteit van het beheer van natuur buiten de EHS;
- het verbeteren van gebiedsprocessen;
- benutting van kansen op het gebied van klimaat, energie, natuurcompensatie, KRW/WB21 opgaven en hervorming Gemeenschappelijk Landbouw Beleid (GLB);
- de inzet van private middelen, bijvoorbeeld compensatiemiddelen.

In hoofdstuk 6 (Uitgangspunten bestemmingsplan) komen de verschillende beleidsonderdelen uit het POP en de Omgevingsverordening nader aan de orde.

3.4

Gemeentelijk beleid

3.4.1

Landschapontwikkelingsplan Haren

In 2003 heeft de gemeenteraad van Haren het landschapontwikkelingsplan vastgesteld. Met deze instemming heeft de raad aangegeven het LOP als richtinggevend beleidskader te beschouwen voor een nadere uitwerking van het ruimtelijk beleid op de korte en middellange termijn (25 jaar). Bij het opstellen van deze kadernota en daarna het bestemmingsplan voor het buitengebied vormt het LOP dan ook het vertrekpunt.

De eerste aanleiding voor het opstellen van het landschapontwikkelingsplan vormt de woningbouwopgave voor de Haren voortvloeiend uit de taakstelling vanuit de regiovisie Groningen - Assen. Vanwege de omvang van de woningbouwtaakstelling en de vele landschappelijke kwaliteiten binnen de gemeente wil de gemeente met het LOP een visie bieden op de ontwikkeling van het Harense landschap in zijn totaliteit en op de inpassing van de woningbouw in het bijzonder. Het uitgangspunt van de gemeente is daarbij het streven naar een gezond en veelzijdig landschap, dat economisch, ecologisch en esthetisch duurzaam kan functioneren.

In het landschapontwikkelingsplan wordt op basis van een analyse van de abiotische, biotische en antropogene laag de ontwikkelingsgeschiedenis van het landschap geduid. Naar aanleiding van deze analyse wordt het landschap uiteengelegd in een hoofdindeling in drieën: het stroomdal van de Drentsche Aa, de Hondsrug en de Hunzelaagte. Deze driedeling gaat gepaard met een duidelijk verschil in reliëf en bodemgesteldheid. De overgangen van de Hondsrug

naar de beekdalen aan weerszijden kunnen daarom als twee aanvullende gebieden worden gezien.

De verschillende gebieden kennen elk hun eigen kwaliteiten en knelpunten. De Drentsche Aa is bijzonder vanwege het kleinschalige beekdal in het zuiden van de gemeente en de fraaie openheid naar het noorden toe. De doorsnijding van het gebied met infrastructuur (A28) en de versnippering en kanalisatie van de beekloop maken de Aa echter weinig herkenbaar en zichtbaar in het landschap.

De Hondsrug met haar 14 km aan zandpaden, de beslotenheid, essen en de doorzichten op de Drentsche Aa en de Hunzelaagte geeft een heel ander beeld. In het landschapontwikkelingsplan (LOP) is beschreven dat deze kwaliteiten door de vele ontwikkelingen op de rug onder druk lijken te staan. Het spoor enerzijds en de snelweg aan de andere zijde van de rug vormen fysieke barrières die de rug afscheiden van haar omgeving.

De Hunzelaagte heeft de leegte als kwaliteit. Samen met de rust, de natte omstandigheden en het veenpakket biedt dit gebied bijzondere natuurwaarden. Het contrast met de Hondsrug is groot.

Vanuit deze analyse van knelpunten en kwaliteiten en met de opgaven voor het landelijk gebied in het achterhoofd (naast woningbouw onder andere aanpassingen in de waterhuishouding en ontwikkelingen in de landbouwsector) is een toekomstvisie geschetst op het landschap van Haren. Het belangrijkste uitgangspunt van de visie is het versterken van de parallelle noord-zuidstructuren en het onderscheid tussen de drie deelgebieden. Daarnaast richt de visie, verwoordt in het LOP, zich op het creëren van recreatieve en ecologische dwarsverbanden: een droge verbinding direct ten zuiden van Groningen, een kleinschalige, besloten verbinding ten zuiden van Haren via het Scharlakenbos en een natte verbinding ten zuiden van Glimmen via het beekdal van de Besloten Venen.

Daarnaast geeft de visie aan dat, wil het buitengebied van Haren ook een agrarisch voorkomen houden, verbreding van de landbouw essentieel is. Voor verdieping en schaalvergroting ziet de visie onvoldoende mogelijkheden. De visie geeft aan dat gezocht moet worden naar een accentverschuiving van de productie van gewassen naar het leveren van diensten op het vlak van natuur- en landschapsbeheer.

In het LOP worden per deelgebied uitgangspunten genoemd. Voor de Drentsche Aa gaat het daarbij om:

1. De 'kop moet er op'; het Harense deel van de Drentsche Aa hoort onlosmakelijk bij het totale beekdalstelsel van de Aa.
2. Herstel relatie stroomdalen - Hondsrug; tussen de Hondsrug (inzijgingsgebied) en het dal van de Drentsche Aa (kwelgebied) bestaat een belangrijke hydrologische relatie en een van oudsher functionele relatie

die nu door de ligging van de A28 en het Noord-Willemskanaal onvoldoende tot uiting komt.

3. Koppeling vernatting aan cultuurgebonden natuurwaarden; door delen van het beekdal herin te richten kunnen natuurwaarden worden ontwikkeld die verbonden zijn aan een bepaald gebruik van het cultuurland, zoals schraallanden, blauwgraslanden en hooilanden.
4. De Besloten Venen kunnen weer een onderdeel worden van het beekdal door dit dwarsdal tussen de beide stroomdalen als onderdeel van het beekdalsysteem te herontwikkelen met het opzetten van het waterpeil en het hergraven van de beekloop, zodat een meer natuurlijk systeem ontstaat.
5. Creëren van een verbinding tussen het water van de Drentsche Aa via de Wolddelen en Helpermaar naar de stadwateren van Groningen; zo kan het schone water van de Aa de kwaliteit en daarmee ecologische potenties van de wateren in de stad vergroten.

Voor de Hondsrug zijn de volgende uitgangspunten geformuleerd:

1. Versterken van de laanstructuur; een aantal lanen op de Hondsrug zijn continue lijnen in ruimte en tijd die beeldbepalend zijn voor het karakter van de Hondsrug.
2. Versterken houtwallen, singels en bossen; veel van deze beplantingen zijn in de loop van de eeuwen ofwel verdwenen ofwel veranderd. Het landschap is daarmee meer transparant geworden. In het LOP wordt een voorzet gedaan voor de herplant van deze beplantingen, vooral op de flanken naar de Hunzelaagte en langs de Besloten Venen en langs de randen van de essen.
3. Het open houden en open maken van de essen draagt bij aan de herkenbaarheid van deze complexen in het landschap.
4. Ontwikkelen van een 'glas-in-lood'-mozaïek tussen Haren en Groningen, waarbij het lood, bestaande uit historische en nieuwe groenstructuren, wordt ontwikkeld tot krachtige voegen waarbinnen functiedifferentiatie mogelijk is.
5. Zoeken naar mogelijkheden voor stadslandbouw; onderzoeken van de mogelijkheden van de nabijheid van de stad voor de agrarische sector.

Tot slot zijn in het LOP ook voor de Hunzelaagte uitgangspunten benoemd:

1. Hunzelaagte deel uit laten maken van het grotere beekdalsysteem van de Hunze.
2. Duurzame ontwikkeling van de traditionele landbouw op de overgangen naar de Hondsrug.
3. Sterke vernatting van de Hunzelaagte; de hoogtetradiënten en daarmee samenhangende bodemsoorten bieden een uniek abiotisch milieu waar de ontwikkeling van natuurwaarden samen kan gaan met waterberging en een goede grondwaterkwaliteit. Door het waterpeil te verhogen ontwikkelt zich een divers natuurlijk systeem met bijbehorend milieu (broekbos, moeras) en kan bovendien op termijn worden omgeschakeld van grondwater- naar oppervlaktewaterwinning.

4. Vergroten toegankelijkheid: laarzenpaden en knuppelpaden ontwikkelen als aanvulling op de zandpaden van de Hondsrug.
5. Wegnemen van de spoorboog tussen de spoorlijnen naar Zwolle en Winshoten zodat de Hunzelaagte zich als een geheel tot aan de stad Groningen kan voortzetten.

Na deze visie en actiepunten gaat het LOP verder in op het uitwerken van modellen voor de inpassing van woningbouw in en rond Haren als een van de aanleidingen voor het opstellen van het LOP. Er is gekozen specifiek voor Haren - Noord gekozen als het gaat om uitbreiding. Verder wordt ingezet op inbreiding en wordt niet voorzien van woningbouw in het buitengebied.

Het LOP is onder meer nader geconcretiseerd in een Landschapuitvoeringsplan (LUP). Het LUP:

- benoemt de verschillende landschapsprojecten en definieert het projectresultaat;
- geeft aan welke actoren bij het project betrokken zijn, wie de uitvoering van het project gaat trekken en wie het vervolgens gaat beheren c.q. onderhouden;
- duidt een fasering aan;
- brengt waar mogelijk de externe plankosten en de uitvoeringskosten globaal in beeld;
- duidt mogelijkheden tot financiering aan.

3 . 4 . 2

Geurbeleid

De gemeente Haren heeft een gemeentelijk geurbeleid opgesteld (verordening inclusief achtergronddocument; 25 mei 2009).

Gemeenten mogen op grond van de Wet geurhinder en veehouderij van de geurnormen afwijken. Afwijkende geurnormen gelden dan binnen een bepaald gebied. Het hanteren van afwijkende normen moet wel worden onderbouwd vanuit een ruimtelijke visie op de ontwikkeling van het gebied. De nieuwe normen gelden alleen als ze bij verordening zijn vastgesteld.

De afwijkende geurnormen zijn vastgesteld binnen het navolgende kader:

- het moet een bijdrage leveren aan de gewenste ruimtelijke ontwikkeling van de gemeente;
- bestaande rechten mogen niet worden aangetast;
- het leveren van maatwerk per gebied mag;
- als gevolg van de verordening mogen geen qua geur overbelaste situaties ontstaan;
- de verordening mag geen extra ruimte geven aan intensieve veehouderijen.

De gemeente Haren sluit ten aanzien van de maximale waarde geurbelasting aan bij de standaardnorm van de Wet geurhinder en veehouderij. Er wordt geen afwijkende waarde vastgesteld.

Het geurgevoelig object is gelegen	Wettelijke maximale waarde geurbelasting (ou _E /m ³)
Binnen de bebouwde kom	2,0
Buiten de bebouwde kom	8,0

Waarde voor de geurbelasting

Voor de meeste veehouderijen in de gemeente gelden alleen de afstandsnormen (melkrundvee- en paardenhouderijen). Bij uitbreiding van deze bedrijven vindt geen toetsing plaats aan geurconcentratienormen. Er zijn maar twee bestaande bedrijven in de gemeente waarbij toetsing aan de geurconcentratie normen wel aan de orde is.

Verder is nieuwvestiging van intensieve veehouderijen uitgesloten. Een andere geurconcentratienorm is niet nodig om de gewenste ruimtelijke ontwikkeling te realiseren.

Wat betreft afstandsnormen voor veehouderijen zonder vastgestelde emissienorm (melkrundvee- en paardenhouderijen) heeft de gemeente in haar geurbeleid afstanden vastgelegd.

De volgende minimum afstanden zijn aanvaardbaar tussen geurgevoelige bebouwing en een veehouderij.

Minimum afstand tussen een woning en een rundvee- of paardenhouderij
- 50 m in de bebouwde kom
- 25 m in het buitengebied

Bij deze situaties geldt altijd artikel 5 van de Wet geurhinder en veehouderij: Minimum afstanden tussen de buitenzijde van een dierenverblijf tot de buitenzijde van een geurgevoelig object. Binnen de bebouwde kom bedragen deze ten minste 50 m, buiten de bebouwde kom 25 m.

3.4.3

Nota Toerisme en Recreatie Haren

In december 2007 is de Nota Toerisme en Recreatie Haren vastgesteld. Deze nota verwoordt het gemeentelijk beleid op het gebied van recreatie en toerisme binnen de gemeentegrenzen.

De ontwikkelingslijnen die in deze nota worden gehanteerd, hebben onder meer betrekking op het versterken van de recreatief-toeristische sector, versterking van de promotiestructuur, versterking van de samenwerking tussen Harense ondernemers en lokale VVV en de aanpassing van relevante bestemmingsplannen.

Concreet leidt dit tot de volgende (ontwikkelings)mogelijkheden:

- prioriteit geven aan kleinschalige, kwalitatief hoogwaardige attracties en faciliteiten;
- agrotourisme;
- uitdragen van cultuurtoerisme;
- uitbreidingsmogelijkheden verblijfsrecreatie.

Naar voren is gekomen dat kamperen binnen de bebouwde kom, mede met het oog op het woon- en leefklimaat en ruimtelijke overwegingen, niet wenselijk is. Voor het aanbieden en/of uitbreiden van bed and breakfast en vergelijkbare faciliteiten zijn, mits deze goed ruimtelijk zijn in te passen, geen bezwaren.

Eind 2011 is de Nota Toerisme en Recreatie Haren geëvalueerd. De evaluatie is in december 2011 door de raad vastgesteld.

3 . 4 . 4

Waterplan

Naar aanleiding van de ondertekening van het Regionaal Bestuursakkoord Water (RBW) heeft de gemeente Haren een Waterplan opgesteld (2007) waarin is vastgelegd op welke manier invulling wordt gegeven aan de regionale wateropgave.

In het Waterplan wordt, aan de hand van een verdeling in deelgebieden, een visie op het thema water verwoord waarbij aspecten als waterkwaliteit en kwantiteit aan bod komen.

Als algemeen uitgangspunt voor alle deelgebieden geldt dat wordt gestreefd naar het afstemmen van het waterbeheer en de waterstructuur op de aanwezige functies.

De stedelijke gebieden op de Hondsrug (de kernen) kampen door het verdwijnen van de oorspronkelijke waterstructuur met grondwateroverlast. In deze gebieden dient de grondwateroverlast te worden teruggedrongen door infiltratie van hemelwater te stimuleren en/of af te voeren naar (nieuw) oppervlaktewater. Met het oog op het voorgaande is bepaald dat de landschaps- en waterstructuur leidend zijn bij nieuwe ontwikkelingen. Tevens staat herstel van de (verdwenen) waterstructuren centraal. Daarnaast zijn de flanken van de Hondsrug van oudsher de plaatsen waar (lokale) kwel naar buiten treedt. Deze karakteristieke eigenschap dient te worden behouden, maar komt slechts op enkele plekken voor.

3 . 4 . 5

Nota Klimaatbeleid

Op 27 april 2009 is de Nota Klimaatbeleid van de gemeente Haren definitief geworden. In deze nota geeft de gemeente haar ambities weer ten aanzien van de verbetering van het klimaat. De gemeente Haren heeft zich tot doel gesteld

om de gemeentelijke organisatie in 2015 klimaatneutraal te laten zijn. De rest van de gemeente volgt in 2030. Als maatregelen zijn geformuleerd:

- het zoveel mogelijk beperken van veranderingen in klimaat door maatregelen;
- het aanpassen van de leefomgeving aan de effecten van de klimaatverandering. Hieraan is in het Waterplan aandacht besteed.

De ambities van de gemeente zijn verwoord in maatregelen op verschillende thema's. Deze maatregelen hebben voornamelijk betrekking op het verbeteren van de duurzaamheid van bebouwing, energiebesparing (onder meer bij openbare verlichting) en duurzame energieopwekking binnen de gemeente.

De Nota Klimaatbeleid is in 2011 geëvalueerd. De Evaluatie en actualisatie klimaatbeleid (28 november 2011) geeft aan dat het goede voorbeeld is gegeven; uitgevoerde projecten zijn vooral 'laaghangend fruit'; een knelpunt in capaciteit kan goed worden ondervangen door inzet van een stagiair; en het intern bereik van het klimaatbeleid was behoorlijk.

De doelstelling voor de gehele gemeente is gewijzigd en luidt:

"In 2030 is de uitstoot van CO₂ met 25% gereduceerd t.o.v. 2009, het jaar van de nulmeting."

3.4.6

Nota Archeologiebeleid

Met de inwerkingtreding van de Wamz (2007) en de herziening van de Monumentenwet (1988) zijn overheden wettelijk verplicht om archeologische waarden mee te laten wegen in ruimtelijke planprocedures. Omdat de invulling van ruimtelijke plannen vooral een gemeentelijk taak is, zijn gemeenten verplicht om het archeologisch bodemarchief te beschermen en daarvoor passend archeologiebeleid te formuleren.

In 2010 is in het Besluit ruimtelijke ordening opgenomen dat gemeenten bij het maken van bestemmingsplannen rekening moeten houden met cultuurhistorische waarden.

Beide aspecten heeft de gemeente Haren verwoord in een Nota Archeologiebeleid (februari 2012).

In de Nota Archeologiebeleid is verwoord hoe de gemeente Haren omgaat met archeologische en cultuurhistorische waarden binnen haar grondgebied. De Nota gaat gepaard met een 'Beleidskaart Archeologie', welke een vlakdekend overzicht geeft van bekende en te verwachten archeologische, cultuurhistorische en cultuurlandschappelijke waarden. Deze waarden zijn gekoppeld aan bestemmingsplanregels. De Beleidskaart Archeologie kent ook 'witte' gebieden: gebieden met een dermate geringe kans op (gave) archeologische resten dat ruimtelijke ingrepen in deze gebieden zonder archeologisch voorbehoud kunnen worden uitgevoerd.

Voor het opstellen van de Beleidskaart Archeologie heeft een inventarisatie plaatsgevonden van bekende archeologische terreinen zoals deze staan aange-

geven op de Archeologische Monumentenkaart (AMK) van de provincie Groningen, en 'losse' vindplaatsen (waarnemingen en vondstmeldingen) zoals deze in de archeologische database ARCHIS van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed staan vermeld. Het archeologisch verwachtingsmodel dat is vertaald in de beleidskaart, is gebaseerd op de ruimtelijke verspreiding van de vindplaatsen en de kennis over de landschapsgeschiedenis van de gemeente Haren. Het verwachtingsmodel kent een tweedeling:

- gebieden met een grote kans op archeologische resten;
- gebieden met een geringe kans op archeologische resten.

De Nota Archeologiebeleid en de Beleidskaart Archeologie zijn bepalend voor de archeologische monumentenzorg en de cultuurhistorische waarden binnen de gemeente Haren en staan in de kadernota vanzelfsprekend niet ter discussie.

De gemeentelijke beleidsuitgangspunten (voor zover relevant voor de kadernota) laten zich als volgt samenvatten.

1. De gemeente Haren zet in op het behoud van waardevolle archeologische, cultuurhistorische en cultuurlandschappelijke relictten.
2. De op de Beleidskaart Archeologie aangegeven archeologische, cultuurhistorische en cultuurlandschappelijke (verwachtings)waarden krijgen een planologische bescherming in ruimtelijke plannen.
3. In bestemmingsplannen worden deze waarden en verwachtingen gekoppeld aan concrete bestemmingen
4. Ten aanzien van archeologische vindplaatsen en cultuurhistorische waardevolle terreinen in het buitengebied wordt behoud beoogd. Het behoudstreven betekent dat wijzigingen aan het maaiveld, anders dan het regulier gebruik, niet zullen worden toegestaan, tenzij de beoogde ingrepen liggen in gebieden die zijn vrijgesteld van onderzoeksplicht (zie de Beleidskaart Archeologie) of indien een omgevingsvergunning wordt verleend.

3 . 4 . 7

W o o n p l a n

In april 2004 is het Woonplan van de gemeente Haren opgesteld. Dit plan verwoordt het woonprogramma van de gemeente Haren voor de periode van 1999 tot 2014 en het beleid tot 2014. In 2013 is gestart met de actualisatie van het Woonplan.

Het Woonplan van 2004 heeft voorts betrekking op uitbreiding van de woningvoorraad en bevat een set van kwalitatieve uitgangspunten, gericht op verbetering van de woonkwaliteit in de gemeente. Omdat de woningmarkt sterk in ontwikkeling is geweest, is het Woonplan niet meer volledig actueel.

Het algemene doel van het Woonplan is het behoud van de kwaliteit van het wonen in de gemeente en waar mogelijk het versterken ervan.

Het karakter van een gebied vormt de basis voor de ruimtelijke visie. De identiteit van de gemeente Haren wordt bepaald door de bestaande kwaliteiten van het gebied. De woonkwaliteit van Haren is onder te verdelen in de kwaliteit van de woonomgeving en de kwaliteit van de woningvoorraad.

3.4.8

Nota Zandwegen

Al in 1989 heeft de gemeente Haren een nota opgesteld ter behoud van de in de gemeente voorkomende zandwegen. In deze nota worden zowel de betekenis van de zandwegen, als de voorkomende zandwegen in de gemeente beschreven. De zandwegen hebben net als andere wegen in het algemeen een verkeersfunctie. Maar met name zandwegen vervullen daarnaast ook vele andere functies, zoals de landschappelijke, ecologische, recreatieve en cultuurhistorische functie. In hoofdstuk 7 staat beschreven op welke wijze de gemeente de zandwegen wil beschermen.

3.4.9

Levende Stenen

In januari 2008 heeft de gemeenteraad het Wmo beleidsplan 'Thuis in Haren, goed voor elkaar' vastgesteld. Prestatieveld 10 van dit beleidsplan, Wonen met Zorg, maakt duidelijk dat een goede ruimtelijke ordening en volkshuisvestingsbeleid een belangrijke bijdrage kunnen en moeten leveren aan zorg. Er is behoefte met de toenemende vergrijzing en vermaatschappelijking van de zorg om relaties te leggen tussen de zorgvraag en de ruimtelijke plannen. In de notitie 'Levende Stenen' is een eerste aanzet opgenomen voor het opstellen en uitvoeren van beleid ten aanzien Wonen met Zorg in de gemeente Haren.

Uit de notitie volgt een reeks beleidsvoornemens. Bij toekomstige ontwikkelingen zijn onder meer de volgende beleidsvoornemens relevant:

- Het realiseren van een gedifferentieerd en flexibel aanbod huur- en koopwoningen en woonvormen rekening houdend met de kwaliteiten van Haren, de woonwensen, de maatschappelijke trends en demografische ontwikkelingen. Hierbij wordt de vraag naar comfortabele huurwoningen bij de doelgroep ouderen in beeld gebracht.
- Het inzetten op het behoud van de kwaliteit (levensloopbestendigheid en duurzaamheid) van de koopvoorraad teneinde doorstroming te bevorderen.
- Mogelijkheden in wet- en regelgeving realiseren om het plaatsen van mantelzorgwoningen mogelijk te maken.
- Alle nieuwe woningen moeten levensloopbestendig of aanpasbaar zijn (drempelloos, ruimte voor slaap- en badkamer op de begane grond en aanleg van leidingen voor aansluiting van domotica). Nieuwbouw moet in principe voldoen aan het Woonkeurmerk*. Ten aanzien van renovatie moet levensloopbestendigheid zoveel mogelijk worden bevorderd.

Nieuwe plannen zullen worden getoetst aan het Wmo-beleid van de gemeente.

4.1

Inleiding

Op grond van de ontwikkelingsgeschiedenis, de geomorfologie en huidige kenmerken zijn in de gemeente Haren drie landschapstypen te onderscheiden:

1. Drentsche Aa;
2. Hondsrug;
3. Hunzelaagte.

Deze drie landschapstypen zijn direct het gevolg van de natuurlijke ondergrond en de wijze waarop de mens de gebieden daarop in cultuur heeft gebracht. De waardebeoordeling van het landschap en de cultuurhistorie vindt aan de hand van deze landschapstypen plaats. Omdat het plangebied het buitengebied van de gemeente Haren betreft, zullen de meer (binnen)stedelijke waarden relatief weinig voorkomen in de beschrijving van de deelgebieden.

De natuurlijke ondergrond heeft een zeer belangrijke rol gespeeld in de landschappelijke en cultuurhistorische ontwikkeling van Haren. De geomorfologie vormt dan ook het startpunt, voordat op de verschillende landschapstypen wordt ingezoomd.

Bij de verschillende landschapstypen zal allereerst de bewoningsgeschiedenis aan bod komen. Vervolgens zal de (deels daaruit voortvloeiende) landschappelijke en cultuurhistorische structuur beschreven worden. Vervolgens worden de belangrijkste kenmerken van de bodem genoemd en komen in het laatste onderdeel de in het gebied voorkomende functies aan bod.

4.2

Geomorfologie

De verschijningsvorm van het buitengebied van Haren wordt voor een groot deel bepaald door de verschillen in de ondergrond, zoals de bodemsamenstelling, het watersysteem en de hoogteligging. Deze verschillen hangen samen met de veranderingen in de bodem die vooral in de voorlaatste ijstijd, het saalien, hebben plaatsgevonden.

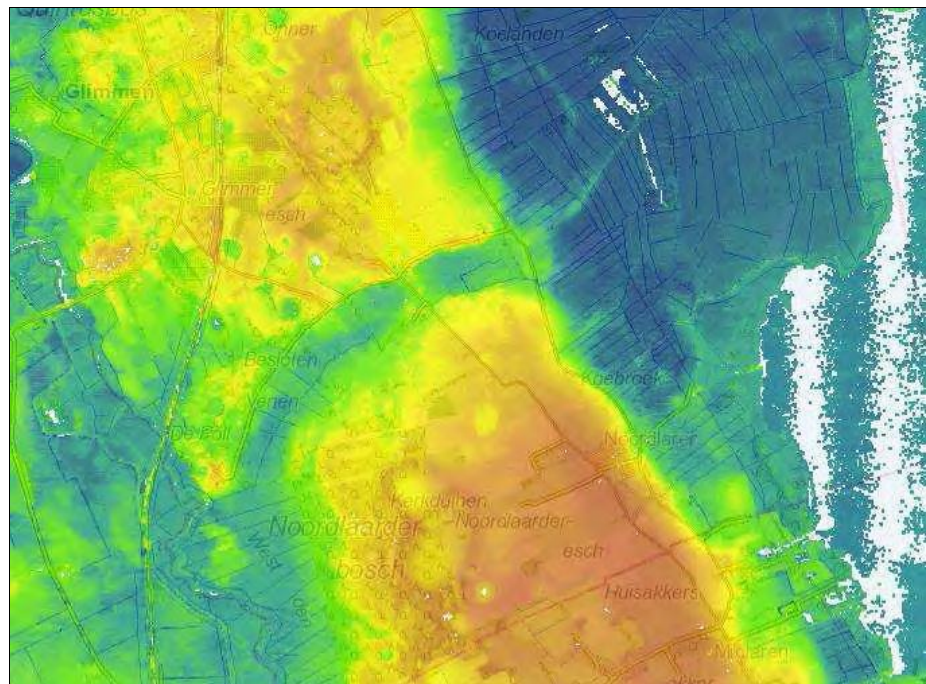
In deze ijstijd bedekt een dikke ijsskap het noorden van Nederland. Het landijs voert vanuit Scandinavië grote hoeveelheden zwerfstenen mee en veel fijner materiaal, de grondmorene. Het ijs drukt zand, grind en stenen samen tot een keilempakket, maar stuwt ook de gronden op, wat resulteert in verschillende keilemruigen, zoals de Hondsrug.

Als aan het eind van het saalien de temperaturen stijgen en het ijs smelt, ontstaan diepe smeltwaterdalen, waaronder het geulensysteem van de Drentsche Aa.

Ook de Hunzelaagte wordt vaak gezien als een dergelijk oerstroombetal dat is ontstaan met het smelten van het landijs in de voorlaatste ijstijd. Studies wijzen er nu op dat de vorming van het dal door een ijslob waarschijnlijker is. Wel heeft de Hunzelaagte desondanks als erosiedal dienst gedaan bij de afvoer van het smeltwater. De hoogteverschillen tussen de rug en het smeltwaterdal zijn aanvankelijk veel groter dan ze nu zijn, maar door dichtslibbing van de Hunzelaagte is het verschil nu beperkt tot circa 4 m in de zone ten noorden van Noordlaren.

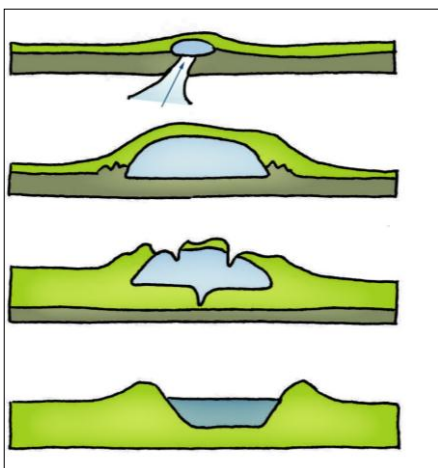
In de laatste ijstijd heerst er in Nederland een toendraklimaat. De wind heeft vrij spel. Oudere afzettingen van klei en zand eroderen door vorst, dooi en smeltwaterstromen. Daarnaast wordt door de wind op de Hondsrug een dikke laag dekzand afgezet. Appelbergen is een goed voorbeeld van een bosgebied met dekzandgronden.

Omdat een dichte vegetatie ontbreekt en vanwege het droge, koude klimaat, kan de wind gemakkelijk grip krijgen op het zand. Het proces van erosie van de ondergrond en hernieuwde afzettingen met zand zorgen voor een vervlaking van het landschap: dalen raken opgevuld en hoge koppen worden afgevlakt door winderosie. In deze zelfde periode breekt de Drentsche Aa door de Hondsrug. Hierdoor ontstaat een dwarsdal, de Besloten Venen.

Hoogtekaart met dwarsdal van de Besloten Venen die de Hondsrug doorsnijdt (bron: Nota Archeologiebeleid gemeente Haren)

In deze laatste ijstijd ontstaan ook pingo's, bevroren ondergrondse waterlenzen. Grote hoeveelheden water bevriezen in de ondergrond (permafrost). Het water zet door bevriezing uit, vormt een ijslens en drukt de bovenliggende grond omhoog. Als het klimaat nadien warmer wordt, smelt de ijslens en glijdt de opgedrukte grond naar de zijkanten. De grond vormt een wal rond het nu ontstane meer. Deze opvallend ronde vennen, de zogenaamde pingoruïnes, komen veel voor in het buitengebied van Haren.

1. Opstromend grondwater befrist nabij de oppervlakte.
2. Hierdoor vormt zich een ijslens die steeds verder groeit en de bovenliggende grond omhoog drukt.
3. Bij stijgen van de temperatuur smelt de ijslens.
4. Wat resteert, is een vrij rond meer met een lage omwalling.

Ontstaan pingoruïnes

Pingoruïne nabij Appelbergen

In het laatste en huidige tijdvak, het Holoceen, neemt de temperatuur langzaam toe. Het warmer en vochtiger wordende klimaat zorgt voor een toename van de neerslag. Hierdoor komt veel boomgroei op gang. De Drentsche Aa en de Hunze ontwikkelen zich als meanderende beeklopen om de neerslag af te kunnen voeren. De Hunze, in het plangebied het Drentsche Diep genoemd, moet periodiek meer water afvoeren door de toenemende neerslag en een stijging van het grondwaterniveau. Hierdoor snijdt de rivier zich in de oude gronden van de Hunzelaagte.

De zee staat via het Reitdiepdal in open verbinding met de beekdalen. Bij hoge waterstanden dringt de zee diep in de beekdalen door, tot aan het Hemrik en het Zuidlaardermeer. Hierbij wordt periodiek zeeklei afgezet. Dit heeft tot in de negentiende eeuw geduurd.

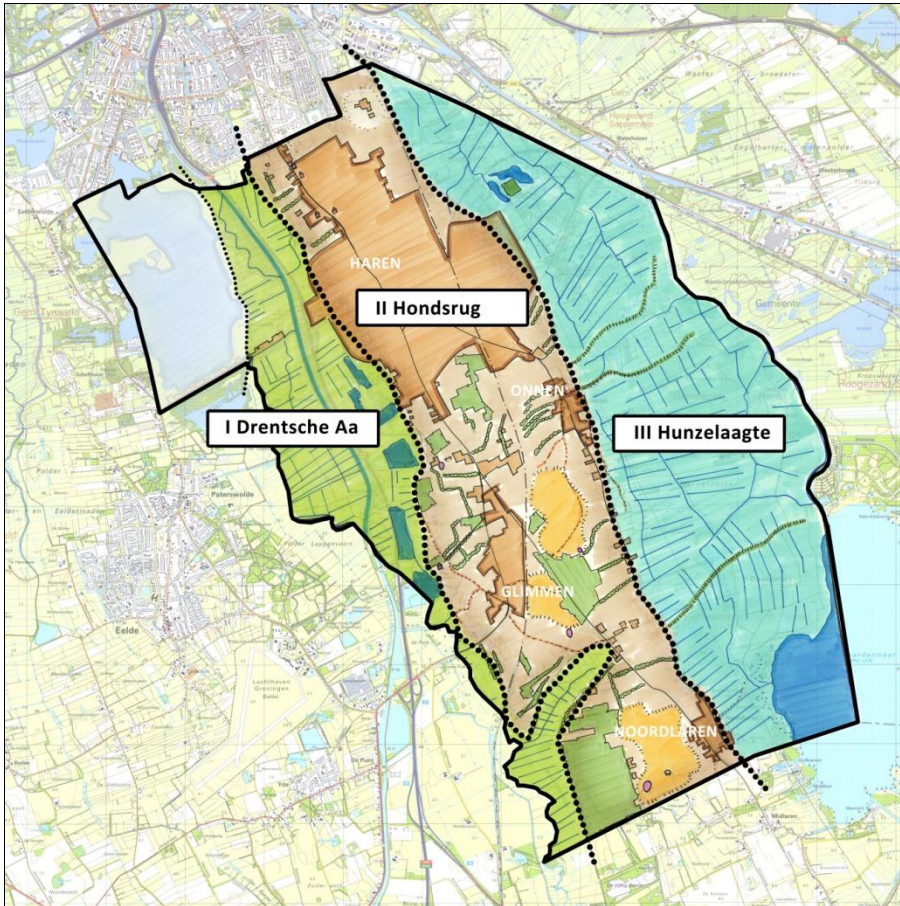
De toenemende vernatting werkt veengroei in de hand. Veenvorming vindt het eerst plaats in rivier- en beekdalen en in depressies. Door het steeds verder stijgende grondwater kan het veen zich ook ontwikkelen op de hogere flanken langs het beekdal. Beide beekdalen raken uiteindelijk met veen bedekt.

4.3

Deelgebieden

De geomorfologische ontwikkeling is dus sterk bepalend geweest voor de hedendaagse verschijningsvorm van het Harense landschap. Niet voor niets is de Hondsrug een sterk bewoond gebied en zijn de beekdalen van de Hunze en de Drentsche Aa juist leeg en open. De huidige landschappelijke opbouw valt van west naar oost dan ook uiteen in drie delen (overeenkomstig het landschapontwikkelingsplan):

- het gebied van de Drentsche Aa;
- de Hondsrug;
- de Hunzelaagte.

Drie landschappelijke deelgebieden gemeente Haren

Vanwege de hoogteverschillen zijn de overgangen tussen de drie gebieden bijzonder. Deze overgangen die op de flanken van de Hondsrug liggen, worden ook tot dat gebied gerekend en krijgen daar extra aandacht. In het navolgende wordt per deelgebied ingegaan op de ontwikkelingsgeschiedenis en bijbehorende landschappelijke en cultuurhistorische kenmerken en karakteristieken.

4.3.1

Drentsche Aa

Bewoningsgeschiedenis

Lange tijd is het beekdal van de Drentsche Aa door de natte omstandigheden een onaantrekkelijk gebied. Het gebied is dan ook lange tijd onbewoond geweest. De Drentsche Aa heeft wel altijd een rol gespeeld in de bewoningsgeschiedenis van Haren. De aanwezigheid van het water, in combinatie met de drogere gronden van de Hondsrug, maakte de flanken van het gebied, op de overgang van laag naar hoog, eeuwen geleden al een aantrekkelijke vestigingsplaats.

De oudste vondsten van bewoning dateren uit de tijd van de rendierjagers. Een volk dat een zwervend bestaan leidt op de Hondsrug en zich levend houdt met de jacht. Een kampement van deze rendierjagers is gevonden ten oosten van

Paviljoen Sassenhein, langs het dal van de Drentsche Aa. Bij de opgravingen zijn ongeveer 3500 vuurstenen verzameld, waarvan ongeveer 290 vuurstenen werktuigen. In het midden van de vindplaats zijn platte zandstenen aangetroffen die brandsporen vertonen: de resten van een haardplaats.

Pas op het moment dat de mensen zich permanent gaan vestigen in de vroege middeleeuwen en het min of meer rondtrekkende bestaan achter zich laten, krijgt ook het gebied van de Drentsche Aa meer betekenis voor de bewoners. Het beekdal neemt namelijk een belangrijke rol in in het zelfvoorzienende landbouwsysteem van die tijd. Dorp en omgeving worden op dit systeem ingericht: de hoger gelegen delen vormen het bouwland (de essen), het lager gelegen beekdal fungeert als hooiland en weiland voor het vee.

Op een aantal plaatsen is het beekdal doorwaadbaar. Op deze plekken zijn vaak voordes gevonden. Het zijn bovendien strategische plekken in de middeleeuwen, een periode waar nog regelmatig om de macht in de noordelijke provincies wordt gestreden.

Zo heeft eeuwenlang een voorde gelegen op de plek waar de weg van Glimmen naar Yde de Drentsche Aa kruist. Deze kruising van land- en vaarroute is strategisch van groot belang in de strijd tussen de landsheren en de Stad Groningen. In 1456 wordt door de bouw van de Punterbrug het reizen een stuk gemakkelijker gemaakt. Daarop wordt in 1505 werd bij deze locatie de versterking Weerdenbras aangelegd door Edzard van Oost-Friesland om land- en waterroute te kunnen beheersen. Van deze versterking is nu niets meer te zien.

In het verlengde van de oude Aa-weg heeft in de middeleeuwen een 'peerdenvoorde' in de Drentsche Aa gelegen. Verondersteld wordt dat Frederik van Blankenheim hier rond 1400 de versterking Blankenvoorde heeft laten bouwen. Deze versterking heeft zeer strategisch op de kruising van de doorgaande landroute en de vaarroute naar de stad Groningen gelegen.

Lange tijd wordt het beekdal van de Drentsche Aa als hooi- en weiland benut. In de latere middeleeuwen wordt in het veengebied Neerwolde (ter plaatse van het huidige Paterswoldsemeer) gewoond op veenterpen. Hoewel de precieze rol van de veenterpen nog onduidelijk is, bestaat het vermoeden dat het huisplaatsen zijn geweest, waarop een boerderij heeft gestaan van waaruit het vee wordt geweid.

Op een eilandje in het Paterswoldsemeer is nog een veenterp aangetroffen.

Veel veenterpen zijn verloren gegaan als in de achttiende eeuw het Paterswoldsemeer wordt uitgegraven ten behoeve van de turfwinning. Daarvoor wordt ook Drentsche Aa rechtgetrokken. Dat deel kennen we nu als het Hoornsediëp. Het gebied wordt vanaf de Hoornsediëp ontgonnen. Friese verveners worden ingezet bij het afgraven van het laagveen. Vanaf 1740 woont een aantal Friese gezinnen in 'hutten' aan de Hoornse dijk. Er worden wijken aangelegd om de turf te kunnen afvoeren via het Hoornsediëp naar de stad Gro-

ningen. Ook op andere plaatsen, zoals bij Sassenhein en Wolddeelen vinden veenbaggerijen plaats.

In de loop van de negentiende eeuw wordt het gebied steeds belangrijker als een uitstekende plek om te recreëren voor de hogere klassen uit de stad. Het eerste, nog altijd bestaande uitspanningsoord is het chique Familiehôtel uit 1888. Een meer populaire attractie vormt later De Twee Provinciën. Na de Tweede Wereldoorlog neemt Meerschop Paterswolde het initiatief om de dagrecreatie rond het Paterswoldsemeer te stimuleren. Daardoor ontstaan onder andere een jachthaven en wordt het meer uitgebreid met de Hoornse Plas en het Hoornsemeer. Het Paterswoldsemeer wordt een trekpleister voor de waterrecreatie, waarbij de Meerweg een belangrijke verbindinglijn vormt met diverse horecavoorzieningen. Het gebied van het Paterswoldsemeer valt buiten het plangebied van het bestemmingsplan buitengebied. Maar vanwege de duidelijke relatie met het beekdal van de Drentsche Aa en de impact op de verschijningsvorm van het beekdal is de geschiedenis hier toch beschreven.

Met de aanleg van het Noord-Willemskanaal en de autosnelweg A28 is het beekdal van de Drentsche Aa doorsneden geraakt. Het noordelijk deel heeft zich als open, weids polderlandschap verder ontwikkeld. In het zuidelijke deel is de meanderende beekloop nog in tact. De houtwallen haaks op de beekloop geven dit deel een ander karakter. Hier staat de natuurontwikkeling tegenwoordig voorop.

Landschappelijke en cultuurhistorische structuur

Het beekdal van de Drentsche Aa vormt de landschappelijke drager van dit deelgebied. Binnen de gemeente Haren is alleen de benedenloop aanwezig van het hele beekdalstelsel van de Drentsche Aa. De beneden-, midden- en bovenloop van een beek is verschillend qua uiterlijke verschijningsvorm, maar ook qua ecologie. De bovenloop is het 'begin' van een rivier, dichtbij het brongebied (het gebied waaruit een beek zijn water ontvangt). Het water stroomt bovengronds en ondergronds naar de beek, die het afvoert. Tussen de bovenloop en de benedenloop ligt de middenloop. Tussen de zones kunnen grote verschillen optreden. Dat is ook wel logisch. De aanvoer van water en organisch materiaal is in de benedenloop van een beek veel groter dan in de bovenloop. De flora en fauna in de beek zijn sterk afhankelijk van de aanvoer van dit organisch materiaal. Dit verklaart ook het verschil in soorten van het brongebied en de benedenloop.

Onderdeel van het beekdalsysteem is het dwarsdal van de Besloten Venen. Dit dwarsdal snijdt in de Hondsrug ten zuiden van Glimmen.

Het deelgebied van de Drentsche Aa is van oudsher een onbebouwd gebied. Het gebied kent een relatieve openheid, die vooral te ervaren is in het noordelijke deel, globaal tussen Glimmen en Eelde. Door de scherp beplante randen, zoals de landgoederengordel bij Eelde en de flank van de Hondsrug bij Glimmen, wordt deze openheid extra benadrukt. Ter hoogte van Noordlaren is het

beekdal smaller en meer besloten door de aanwezige houtwallen en boomopslag.

De Drentsche Aa zelf heeft een meanderend verloop met een haaks daarop staand slotenpatroon die de opstreckende verkaveling markeert. In het beekdal liggen meerdere meren en plassen als restanten van de verving.

Kenmerken deelgebied Drentsche Aa	
Landschap	
Landschapsstructuren	<ul style="list-style-type: none"> - Meanderende beekloop - Slotenpatroon haaks op de beek
Ruimtelijk-visuele kenmerken	<ul style="list-style-type: none"> - Kleinschalig en besloten door houtwallen op de beekloop in het zuidelijk deel - Open en weids in het noordelijk deel - Vrijwel geen bebouwing
Aardkundige waarden	<ul style="list-style-type: none"> - Smeltwaterdal Besloten Venen
Cultuurhistorie	
Historisch geografische patronen	<ul style="list-style-type: none"> - Noord-Willemskanaal - Hoornsedijk - Meerweg - Restanten van veenbaggerijen: Wolddeelen en Sassenhein
Historisch bouwkundige elementen	<ul style="list-style-type: none"> - Witte Molen - Paviljoen Sassenhein
Archeologische waarden	<ul style="list-style-type: none"> - Enkele AMK-terreinen, waaronder kampement rendierjagers - Voorden - Merendeels lage verwachting

Bodemstructuur

De natuurlijke ondergrond in het Drentsche Aa gebied wordt gekenmerkt door:

- Bekensysteem van de Drentsche Aa en sloten.
- Venige grond.
- Natte omstandigheden (kwelgebied van Hondsrug).
- Relatieve grote openheid.
- Het zuidoostelijke beekdallandschap, ten oosten van de A28, is smaller en meer besloten (richting Zeegse/Tynaarlo).
- Het noordwestelijke beekdallandschap, ten westen van de A28, is breder en meer open (nabij het Paterswoldemeer);
- Besloten Venen (smeltwaterdal vanaf beekdal Drentsche Aa richting Hunzelaagte).

Functionele structuur

De functionele structuur betreft de wijze waarop het gebied gebruikt wordt. Het gebruik kan ingedeeld worden in het agrarisch cultuurlandschap, de stede-

lijke laag (wonen/werken/verkeer) en de leisurelaag (vrijtijdsbesteding). De kenmerken van de lagen staan benoemd in het navolgende.

Laag van het agrarische cultuurlandschap

- Variërende verkaveling met overheersende oriëntatie haaks op de loop van de beken.
- Agrarisch beheer afgestemd op natuurwaarden.

De stedelijke laag

- Vrijwel onbebouwd gebied, met uitzondering van het boerderijlint langs de Hoornse dijk (deze ligt echter buiten het plangebied)
- Doorsnijding van het gebied door de A28 en het Noord-Willemskanaal.

De leisurelaag

- Het Paterswoldemeer is een aantrekkelijk natuur- en recreatiegebied.
- Hoge natuurwaarde: reservats- of beheersgebied Nationaal landschap.
- Waardevol gebied voor weide- en watervogels.
- Cultuurhistorisch waardevol element De Hoornse dijk. Ruimtelijke begeleiding van de benedenloop van de Drentsche Aa.
- De Witte Molen als blikvanger/herkenningspunt in het gebied.

In het gebied van de Drentsche Aa voeren natuur en recreatie de boventoon. Er is een beperkt recreatief routegebonden netwerk door het beekdal. De Drentsche Aa is vooral wandelend te ontdekken. Fietsroutes lopen over landbouwweggetjes, die niet altijd meer voor het autoverkeer toegankelijk zijn. Rond de (particuliere) natuurgebieden Sassenhein en Woldeelen zijn enkele recreatieve mogelijkheden, waaronder hengelsport. Paviljoen Sassenhein is een ho-reca-uitspanning.

Vooraf in het zuidelijke deel van het beekdal voert de natuur de boventoon. Het beekdal is grotendeels aangewezen als Natura 2000-gebied. Met de verdere ontwikkeling van de benedenloop van de Drentsche Aa is de verwachting dat dit deel van het beekdal aantrekkelijker wordt voor recreanten en toeristen. Daarbij zal de behoefte vooral liggen bij geschikte wandel-, fiets- en rutterroutes door het gebied.

De landbouw speelt in dit deelgebied met name een rol bij het beheer. De landbouw levert onder andere groen-blauwe diensten in de vorm van agrarisch natuurbeheer in het beekdal.

Besloten Venen

Beekdal Drentsche Aa

4.3.2

Hondsrug

Bewoningsgeschiedenis

De Hondsrug is van oudsher de belangrijkste woonplek in de gemeente Haren. Deze hoge en droge rug is al in de prehistorie de vestigingsplek voor de eerste boeren, nadat jagers er eeuwenlang hebben rondgezworven. De vele archeologische sporen en relictten wijzen erop dat de rug al ver voor de jaartelling met regelmaat is bewoond. Rond pingoruïnes op de Glimmer Esch en bij het Noordlaarderbos zijn archeologische vondsten gedaan uit de midden-steen tijd (van 8800 - 4900 voor Christus). Deze vondsten bestaan uit verschillende werktuigen, waaronder bijlen.

Neolithicum

Uit het Neolithicum (tussen 4900 en 1900 voor Christus) stammen de hunebedden van de Trechterbekercultuur. Deze hunebedbouwers hebben de door het landijs achter gelaten zwerfkeien gebruikt om hun grafmonumenten te bouwen. De hunebedden worden net als hun nederzettingen aangelegd op de droge dekzandgronden, maar wel in de nabijheid van beken en vennen.

Hunebedden zijn van grote zwerfkeien gebouwde grafkamers, van oudsher afgedekt door grond. Veel hunebedden zijn verdwenen. Zo hebben twee hunebedden op de Glimmer Esch gestaan en één op de Onner Esch. In de gemeente Haren is nog één hunebed aanwezig, het hunebed bij Noordlaren. Uit archeo-

logisch onderzoek is gebleken dat het hunebed meer dan twee keer zo groot is geweest.

Bronstijd

In de daaropvolgende Bronstijd wordt het gewoon de doden te begraven in grafheuvels. Binnen de gemeente ligt bij Harendermolen een grafheuvel. De boeren in die tijd wonen naast of te midden van hun akkertjes. Deze akkers worden door lage aarden walletjes, vermoedelijk van plantafval, van elkaar gescheiden. Deze zogenaamde raatakkers of celtic fields zijn zeer kenmerkend voor de late bronstijd. In tegenstelling tot veel Drentse gemeenten zijn in de gemeente Haren nog geen restanten van deze celtic fields aangetroffen. De kans is echter aanwezig dat de celtic fields zijn 'overbouwd' door de escomplexen die in de middeleeuwen zijn aangelegd en dus nog in de ondergrond aanwezig zijn.

Middeleeuwen

De basis voor het hedendaagse landschap op de Hondsrug wordt gelegd in de middeleeuwen, als de bevolking groeit en zich esdorpen ontwikkelen op de Hondsrug. Deze esdorpen komen voort uit het dan gebruikelijke landbouwsysteem, het potstalsysteem, waar drie elementen een centrale plek innemen: de essen, de beekdalen en de heidevelden. De essen liggen op de hogere gronden en vormen de bouwlanden. Om deze zandgronden ook voor langere tijd vruchtbaar te houden, wordt de mest van het eigen vee gebruikt. Deze mest wordt, vermengd met heideplaggen, op de essen gebracht, waardoor ze hun karakteristieke lichte bolling krijgen. De oorspronkelijke verkaveling op essen bestond uit smalle, strookvormige percelen die elk in gebruik waren bij een andere eigenaar.

De flanken van de beekdalen, op de overgangen van de Hondsrug, zijn de weilanden voor het vee. De natte lager gelegen gronden dienen als hooilanden. De heidevelden, die te schraal waren om te bewerken, worden beweid met schapen en de bovengrond wordt afgeplagd voor de vermenging met de mest. Eeuwenlang blijft dit landbouwsysteem in zwang.

De dorpen liggen op de flanken van de Hondsrug: Essen, Felland, Onnen, Glimmen en Noordlaren op de oostelijke flank en Haren, Harendermolen en Glimmen op de westelijke flank. De percelen met de naam "Olde hof" die voorkomen in Haren, Onnen en Noordlaren, zijn waarschijnlijk de oudste kernen in deze dorpen geweest. De 'Olde hoven' waren de oudste boerderijplaatsen/hofsteden.

Een bijzondere plek in de ontwikkelingsgeschiedenis van de Hondsrug vormt het vrouwenklooster Yesse (Essen), gesticht door het klooster van Aduard. Het klooster heeft door de inbreng van goederen en landerijen een grootgrondpositie in de gemeente. De kloosterlingen voorzien op verschillende manieren in hun onderhoud: via kloosterboerderijen, ontginningen van onbegaanbare gronden, het winnen van turf en het verzorgen van onderwijs.

In de middeleeuwen zijn macht en godsdienst sterk met elkaar verweven. Het Gorecht, waartoe de gemeente Haren behoort, is dan ook regelmatig van eigenaar verwisseld, vooral tussen de Kerk van Utrecht met de bisschop als hoogste in rang en de Stad Groningen met zijn adellijke stadsbestuur.

De kerk heeft verschillende bezittingen in het noorden, ook binnen de Harens gemeentegrenzen. Deze 'tafelgoederen' zijn een belangrijke inkomstenbron voor de bisschop van Utrecht. Een tafelgoed bestaat uit een hoeve met landerijen, waarvan de opbrengsten ten goede komt aan de bisschoppelijke hofhouding. In de gemeente Haren hebben de volgende "tafelgoederen" gelegen, waarvan nu niets meer terug te zien is in het veld:

- een 'heerenhoeve' met bijbehorende landerijen ten zuidoosten van Noordlaren, het latere Meerlust;
- het Lippinge goed te Noordlaren (genoemd in 1383), mogelijk in de omgeving kruising Meentweg/A-weg;
- het Reyner Sijwerdinge-erve te Noordlaren (genoemd in 1439);
- het Wijmeringe-goed te Glimmen (onder het kerspel Noordlaren);
- de Hof van Hemmen; een versterkt huis, strategisch gelegen tussen Hondsrug en Drentsche Aa.

Mede om deze bezittingen te beschermen tegen vijandige invallen hebben de bisschoppen van Utrecht in eerste instantie in de twaalfde en dertiende eeuw versterkingen opgericht langs de belangrijkste noord-zuidroutes. Bij Noordlaren is de ringwalburcht Nutspete/Mitspete (ook wel Bolwerk) aangelegd. In de veertiende eeuw wordt in de nabijheid van deze burcht een vierkante versterking met de naam Blankeweer (ook wel Blankeborg) bouwen. Daarnaast wordt op zijn instigatie de stenen dwangburcht Blankenvoorde opgericht bij een voorde in de Drentsche Aa om ook de weg over water te kunnen beheersen.

Moderne tijd

Met de industrialisatie en de ontwikkeling van nieuwe technieken verandert veel in de gemeente. De uitvinding van de kunstmest en het prikkeldraad hebben landschappelijk grote gevolgen. De kunstmest maakt het mogelijk om de eerst onbewerkbare heidegronden in cultuur te brengen en om te vormen tot landbouwgrond. In de tussentijd zijn al veel heidegronden beplant om het stuiven van het zand tegen te gaan. Appelbergen is een voorbeeld van een op stuifzand aangelegd bos.

Het prikkeldraad maakt de houtwallen overbodig als scheiding tussen percelen. Veel houtwallen op de flanken van de Hondsrug verdwijnen daardoor.

De ontwikkelingen volgen elkaar in rap tempo op. De spoorlijn tussen Groningen en Assen vormt een nieuwe noord-zuidverbinding over de Hondsrug, later gevolgd door een emplacement met werkstraat bij Onnen. De oude zandwegen worden klinkerwegen, waaronder de huidige Rijksstraatweg die als belangrijke verbindingroute als een van de eerste wegen wordt 'opgewaarderd'.

Mede door deze verbeterde infrastructuur kunnen welgestelden uit de destijds bedompte stad het zich veroorloven om een nieuwe woning 'buiten' te realiseren. Langs de Rijksstraatweg groeit zo vanaf de negentiende eeuw een uitgebreid lint van voorname herenhuizen met riant tuinen. De eerste

landgoederen, zoals 'Dilgt' en 'Hemmen en Warmolts' stammen zelfs al uit de achttiende eeuw. Het huis Glimmen maakt ook onderdeel uit van deze reeks. Het huis zelf is echter al veel ouder, de oudste delen stammen uit de zestiende eeuw. Het huis, een borg, is mogelijk gebouwd op oude kasteelfundamenten.

De grootste uitbreiding langs de Rijksstraatweg vindt in de periode 1900-1940 plaats. Niet alleen worden er villa's gebouwd, maar ook kleinere woningen voor de gegoede middenstand. In het gedeelte tussen Helpman en Haren en Haren en Glimmen verrijzen voornamelijk villa's; dichterbij de kom van Haren verschijnen meer middenstandswoningen. De nieuwe behuizingen worden in uiteenlopende bouwstijlen opgetrokken van art nouveau tot Delftse School. De tuinen worden in bijpassende landschapsstijl vormgegeven. Het landgoed 't Huis de Wolf' wordt in 1917 door het Rijk aangekocht voor de aanleg van een botanische tuin, die later wordt uitgebreid met de Hortus Botanicus van de Rijksuniversiteit Groningen. Kenmerkend voor de Rijksstraatweg is de duidelijke verbondenheid tussen ruimtelijke structuur, bebouwing en landschap.

Nieuwe tijd

In de twintigste eeuw nemen de verschillende ontwikkelingen hand over hand toe, waarbij de grootste veranderingen na de Tweede Wereldoorlog plaatsvinden. Haren groeit als streekern met bijbehorende voorzieningen en woonuitbreidingen, waarvan sommige bijzondere woonkwaliteiten hebben. Ook de dorpskernen van Onnen, Glimmen en Noordlaren nemen in omvang toe. De dorpen zijn, door hun ligging nabij Groningen en de landschappelijke kwaliteiten, geliefde woonbestemmingen.

Door de vele transformaties na de Tweede Wereldoorlog zijn veel historische structuren verdwenen, maar langzamerhand verandert ook het denken in de richting van een herwaardering van de karakteristieken van het eigen en kenmerkende landschap. Mede hierdoor vestigen zich opvallend veel verschillende zorginstellingen (vaak gelieerd aan de rijksuniversiteit) zich rond Haren, zoals het Beatrixoord.

Landschappelijke structuur

De Hondsrug vormt het centrale, hoger gelegen deel van de gemeente. Op de Hondsrug komt vooral de noord-zuidgerichtheid naar voren. De hoofdstructuur van de Hondsrug wordt bepaald in de middeleeuwen, als een keten van esdorpen en essen over de rug ontstaat. Door boomteelt op deze essen, vooral bij Glimmen, zijn deze complexen echter niet overal nog even herkenbaar.

Van de esdorpen is Haren als grote kern binnen de gemeente sterk doorgroeid. De oorspronkelijke kenmerken van het esdorp zijn daar dan ook nog weinig zichtbaar. Glimmen, Onnen en Noordlaren hebben daarentegen nog wel een kenmerkende organische structuur met wegen die zich vanuit het hart van het dorp vertakken naar het buitengebied. Veel van deze wegen zijn nu nog als zandpaden terug te vinden op de Hondsrug. Het gebied kent een grote mate van historie die nog steeds goed afleesbaar is in het buitengebied. Het hune-

bed en grafheuvel uit de prehistorie, een middeleeuwse borg (Huis te Glimmen) en villa's uit de negentiende eeuw laten de ontwikkelingsgeschiedenis van het gebied zien.

De vele beplantingen in de vorm van bossen en bosjes, lanen, beplantingen langs perceelsranden en op erven geven de Hondsrug een belangrijke mate van beslotenheid die representatief is voor het gebied. Waardevol zijn oude esrandbeplantingen en de beplantingen die samen hangen met de aanwezige landgoederen, zoals de lanen en het Quintusbos bij het Huis te Glimmen.

Kenmerken deelgebied Hondsrug	
Landschap	
Landschapsstructuren	<ul style="list-style-type: none"> - Noord-zuidgerichtheid - Kleinschalige, onregelmatige verkaveling
Ruimtelijk-visuele kenmerken	<ul style="list-style-type: none"> - Kleinschalig en besloten door grote hoeveelheid en diversiteit aan beplantingen - Microreliëf essen - Waardevolle open ruimten met doorzichten vanaf de rug naar omgeving - Informele dorpsopzet van Noordlaren, Glimmen en Onnen met grasbermen, beplante overhoeken en vertakt wegensysteem als verankering in landschap - Silhouet van afwisselend bebouwing en beplanting op erven
Aardkundige waarden	<ul style="list-style-type: none"> - Dekzandrug - Pingoruïnes - Stuifzandcomplex Appelbergen
Cultuurhistorie	
Historisch geografische patronen	<ul style="list-style-type: none"> - Oude boerderijlinten rondom essen - Rijksstraatweg als dragende structuur - Spoorlijn Assen - Groningen - Zandwegen - Diep uitgesneden holle wegen in Appelbergen
Historisch bouwkundige elementen	<ul style="list-style-type: none"> - Vele rijk gedecoreerde villa's, landhuizen en middenstandswoningen aan Rijksstraatweg, deels met passende tuin- en parkaanleg - Instituten - Hortus Botanicus - Huis te Glimmen - Begraafplaats Esserveld
Archeologische waarden	<ul style="list-style-type: none"> - Enkele AMK-terreinen, waaronder oude locaties van burchten en versterkingen - Hunebed bij Noordlaren - Grafheuvel bij Harendermolen - Merendeels hoge verwachting

Bodemstructuur

De natuurlijke ondergrond op de Hondsrug wordt gekenmerkt door:

- Noord-zuidgerichte ligging van de Hondsrug.
- Hogere ligging zorgt voor fraaie doorzichten naar de lager gelegen Drentsche Aa en de Hunzelaagte.
- De dobben.
- Pingoruïnes.
- Appelbergen als bijzonder aardkundig object.

Functionele structuur

De functionele structuur betreft de wijze waarop het gebied gebruikt wordt. Het gebruik kan ingedeeld worden in het agrarisch cultuurlandschap, de stedelijke laag (wonen/werken/verkeer) en de leisurelaag (vrijtijdsbesteding). De kenmerken van de lagen staan benoemd in het navolgende.

Laag van het agrarische cultuurlandschap

- Landschappelijk raamwerk van bossen, houtwallen/-singels en lanen.
- Kleinschaligheid door afwisseling in landschapselementen.
- Microreliëf met bolle essen.
- Voornamelijk noord-zuidgerichte bomenlanen, parallel aan de Hondsrug.
- Waardevolle open ruimten tussen meer door beplanting en/of bebouwing besloten gebieden.

De stedelijke laag

- Oude boerderijlinten rondom bolle akkers.
- Buurtschap Harendermolen en dorpskernen Onnen, Glimmen en Noordlaren, met haar karakteristieke kerktoren en cultuurhistorisch interessante haventje.
- Landgoederengordel op de overgang van de Hondsrug naar de laagtes van de beekdalen.
- Villa's uit de negentiende eeuw.
- Hoge cultuurhistorische waarde van kloostercomplex Essen.
- Monumentale begraafplaats Esserveld.
- Noordelijke Hondsrug met instituten in een parkachtige setting.
- Beschermd dorpsgezichten bij Glimmen en Haren.

De leisurelaag

- Bosrijk karakter door landgoederen.
- Oude zandwegen, houtwallen en boerderijen.
- Hunebed en grafheuvels uit de prehistorie.
- Huis te Glimmen.
- Rijksstraatweg met rijk gedecoreerde landhuizen.
- Holle wegen, die de afgelopen eeuwen door gebruik diep zijn ingesleten als laatste cultuurhistorische elementen in Appelbergen.

In het gebied van de Hondsrug hebben vele functies een plek gekregen. Er is sprake van een mozaïek aan functies: landbouw, natuur, wonen en werken. De Hondsrug is door een aantrekkelijke afwisseling van bossen, essen, houtwallen, doorzichten en vele (cultuur)historische relictten een geliefde plek geworden voor dagrecreatieve activiteiten. Het gebied vormt een direct uitloopgebied voor de inwoners van de stad Groningen. De vele zandpaden dragen bij aan een sterk ontwikkeld recreatief routenetwerk. Bij Appelbergen is de recreatieve druk, vooral in het weekend, groot. Verblijfsrecreatie is op de Hondsrug zeer beperkt aanwezig. De houtwallen en bossen geven het gebied een aantrekkelijke afwisseling en prettige mate van kleinschaligheid.

Het gebied wordt gekenmerkt door een kleinschalige verkaveling. Door de schaalvergroting in de agrarische sector, is de agrarische functie in een groot aantal boerderijen niet meer aanwezig. Vaak zijn deze boerderijen omgevormd tot woonboerderij. Bij dergelijke woonboerderijen worden met regelmaat ook nevenactiviteiten ontplooid, ook in de niet-agrarische sfeer. Desondanks is vooral de hobbymatige paardenhouderij in het gebied sterk in opkomst. De landbouw bevindt zich vooral op de flanken van de rug. Aan de zijde van de Drentsche Aa gaat het daarbij ook om agrarisch natuurbeheer. De bosgebieden (zoals het Noordlaarderbos, Appelbergen, Scharlakenbos en Quintusbos) zijn ecologisch waardevol en aangewezen als natuurgebieden. Ze maken onderdeel uit van de Ecologische Hoofdstructuur.

Begraafplaats bij Noordlaren

Landschap westzijde Onnen

Hoge Hereweg

Duinweg nabij Noordlaarderbos

4.3.3

Hunzelaagte

Bewoningsgeschiedenis

Net als het beekdal van de Drentsche Aa is ook de Hunzelaagte door de lage ligging lange tijd een nat en vrijwel onbegaanbaar gebied. Toch is de rivier de Hunze, zo blijkt uit archeologisch onderzoek, al in de Romeinse tijd een druk bevaren handelsroute is. Op de bodem van het huidige Zuidlaardermeer zijn, naast de loop van de oude Hunze, ook sporen gevonden van een voorde, nabij de huidige Plankensloot.

Vanaf de twaalfde eeuw wordt de ontginning van het veen in de Hunzelaagte ter hand genomen. De veenbodem is een belangrijke leverancier van de brandstof turf. In de Hunzelaagte zijn nog verschillende petgaten aanwezig als restanten van de turfwinning, zoals de Harener Wildernis, ten zuiden van de Biks en de petgaten aan weerszijden van de Osdijk in de Oostpolder.

Vanaf de dorpen op de oostflank van de Hondsrug (Essen, Onnen en Noordlaren) wordt de Hunzelaagte stap voor stap ontgonnen vanaf kleine dijkjes die vanaf de rug de Hunzelaagte in lopen. Deze binnendijkjes, de zogenoemde hoodijkjes, scheiden de territoria van de dorpen, zoals de Noorderhoodijk en Osdijk ten noorden en zuiden van Onnen en de Noorderzanddijk tussen Essen en Haren.

In de middeleeuwen hebben vooral de kloosters de hand in het afgraven van turf in de veengebieden langs de Hunze, evenals het vervoer er van richting de stad Groningen. Het afgraven van het veen en het manipuleren van de waterstanden voor een goede afvoer van de turf, staan haaks op de belangen van de boeren, die voor hun bedrijfsvoering gebaat zijn bij een lagere waterstand en goede waterafvoer.

Daarom worden er zijlvesten opgericht om de waterhuishouding beter te regelen. De samenwerking tussen de stad Groningen, het klooster Essen en de kerspelen in het Gorecht heeft uiteindelijk geleid tot een verbeterde waterhuishouding in het gebied. Toch duurt het nog enkele eeuwen voordat de waterhuishouding echt op orde is. Tot in de negentiende eeuw kan de zee met regelmaat nog ver het binnenland indringen, tot aan het Zuidlaardermeer. Mariene afzettingen in de bodem getuigen daar nog van.

De strijd tegen het water is van alle tijden. Recentelijk is in de polders van de Hunzelaagte een noodwaterbergingsgebied aangelegd.

Het Zuidlaardermeer zelf is ontstaan doordat de rivier de Hunze met regelmaat buiten haar oevers treedt. Een combinatie van de stuwende werking van de zee het binnenland in en veenafravingen zorgen dat de Hunze met regelmaat buiten de oevers treedt. Ter plaatse van het Zuidlaardermeer is een laagte ontstaan na inklinking en afgraving van het veen, waardoor het opge-

stuwde water juist daar blijft staan. Het gebied transformeert zo, mede door erosie, tot het Zuidlaardermeer.

Landschappelijke structuur

De Hunzelaagte vormt het oostelijke deel van de gemeente. Het gebied loopt vanaf de flank van de Hondsrug tot aan de gemeentegrens (maar feitelijk nog verder richting het oosten) en vormt een vrijwel continu open en weids beekdal vanaf het Zuidlaardermeer tot aan de stad Groningen.

De Hunzelaagte is van oudsher een relatief nat en ontoegankelijk gebied. Vanwege de bodemgesteldheid komt in het gebied dan ook vrijwel geen bebouwing voor. Het is een zeer weids en open gebied met sloten en weilanden. De strookvormige verkaveling staat vooral langs de rand van het gebied haaks op de richting van de Hondsrug.

Het zuidelijke deel van het gebied wordt gevormd door het Zuidlaardermeer. De Onner- en Oostpolder bestaan uit veenweides met moerasbosjes en zogenaamde 'petgaten' op de overgang naar de Hondsrug. Deze petgaten herinneren aan de vroegere veenaftgravingen. Doordat er allerlei beplanting is opgeschoten rond de petgaten, zijn ze een fraaie afwisseling in het overwegend weidse, lege landschap.

Wegen liggen op lage dijken in het gebied, maar eindigen bij het Drentsche Diep, de oude rivier de Hunze. Een opvallend element in de Onnerpolder is 'De Biks', de molen aan het eind van de Noorderhoofdijk.

Kenmerken deelgebied Hunzelaagte	
Landschap	
Landschapsstructuren	<ul style="list-style-type: none"> - Strookvormige verkaveling, haaks op de Hondsrug - Hunze/Drentsche Diep als dragende waterloop - Petgaten als restanten veenontginning
Ruimtelijk-visuele kenmerken	<ul style="list-style-type: none"> - Uitgestrekt, weids en open veenontginningslandschap, met hoger liggende en beplante Hondsrug als markante grens - Vrijwel geen bebouwing
Aardkundige waarden	
Cultuurhistorie	
Historisch geografische patronen	<ul style="list-style-type: none"> - Hooidijken
Historisch bouwkundige elementen	<ul style="list-style-type: none"> - Molen De Biks - Monumentaal waterpompstation (deels Rijksmonument)
Archeologische waarden	<ul style="list-style-type: none"> - Merendeels lage verwachting

Bodemstructuur

De natuurlijke ondergrond in de Hunzelaagte wordt gekenmerkt door:

- Uitgestrekt open veenontginningslandschap.
- Grote bodemkundig variatie van dekzandruggen tot venige laagten.
- Natte omstandigheden (kwelgebied van Hondsrug).
- (Nood)waterbergingsgebied.

Functionele structuur

De functionele structuur betreft de wijze waarop het gebied gebruikt wordt. Het gebruik kan ingedeeld worden in het agrarisch cultuurlandschap, de stedelijke laag (wonen/werken/verkeer) en de leisurelaag (vrijtijdsbesteding). De kenmerken van de lagen staan benoemd in het navolgende.

Het agrarische cultuurlandschap

- Opstreckende strookvormige verkaveling, veelal haaks op de richting van de Hondsrug.
- Kleinschaligheid op de overgang van de Hondsrug naar de Hunzelaagte door een patroon van houtwallen en houtsingels en juist grote openheid in de laagte zelf.
- Voornamelijk landbouw op de flanken van het gebied, op de overgang naar de Hondsrug.
- Overwegend in gebruik als weiland.

De stedelijke laag

- Beperkte hoeveelheid bebouwing.
- Beperkte toegankelijkheid.
- Dubbellint op de overgang van Hondsrug naar de Hunzelaagte.

De leisurelaag

- Rijkdom aan natuurwaarden; aangewezen als ecologisch beheersgebied of Ecologische Hoofdstructuur.
- Zuidlaardermeergebied als open en vochtig graslandgebied en waardevol als broed-, trek- en overwinteringsgebied voor vogels.
- Molen 'De Biks' als herkenningspunt aan het eind van de Noorderhooijdijk in de Onnerpolder.

Waterberging, landbouw en natuur zijn de dragende functies in dit deelgebied. Een groot deel van het gebied is aangewezen als noodwaterbergingsgebied en vrijwel het gehele deelgebied is aangewezen als ecologisch beheersgebied of ecologische hoofdstructuur. Daarnaast valt een groot deel van dit deelgebied binnen de grenzen van het Natura 2000-gebied Zuidlaardermeer. Ten behoeve van dit Natura 2000-gebied is een Beheerplan opgesteld. Het beleid is voornamelijk gericht op rust en ruimte voor weidevogels en moerasvogels.

De landbouw komt vooral aan de flanken van het gebied voor, op de overgang naar de Hondsrug. Ook de ecologische beheersgebieden zijn als landbouwge-

bied in gebruik, maar met het beheer van de weilanden wordt nadrukkelijk rekening gehouden met de aanwezige flora en fauna.

Intermezzo: landinrichting

Binnen de gemeente Haren vindt op diverse plaatsen landinrichting plaats (zoals bedoeld in de Landinrichtingswet). Wat betreft de oppervlakte ligt de nadruk weliswaar in de Hunzelaagte, ook in het beekdal van de Drentsche Aa en op de Hondsrug is sprake van landinrichting.

In de Hunzelaagte is de landinrichting in een afrondende fase. Momenteel wordt gewerkt aan het Plan van Toedeling. De inzet is gericht op het verbeteren van de productieomstandigheden voor de landbouw en het verbinden van de verspreid liggende natuurgebieden tot een ecologische hoofdstructuur.

In hoofdlijnen komt dat op het volgende neer:

- 600 ha - 700 ha goed ingericht landbouwgebied;
- 1.185 ha + 50 ha natuur (respectievelijk reservaatgebied en natuurontwikkelingsgebied);
- 500 ha beheersgebied (landbouw met neven functie natuur);
- verbetering van de waterbeheersing voor de functies landbouw en natuur;
- recreatieve voorzieningen zoals fietspaden.

Hunzedal vanaf Dorpsweg in Onnen

Hunzedal ten noordoosten van Haren

Trends en ontwikkelingen

5

5.1

Inleiding

Het buitengebied is geen statisch geheel, maar voortdurend in ontwikkeling. Vrijkomende agrarische bedrijven krijgen een andere functie, een weiland wordt een bloemrijk grasland of een nieuwe wandelroute wordt aangelegd. Voordat de gemeente het toekomstige ruimtelijke beleid formuleert, is het belang inzicht te hebben in de belangrijkste ontwikkelingen die zich afspelen in het buitengebied. Daarbij wordt gekeken naar de landbouw, de natuur, recreatie, wonen, niet-agrarische bedrijvigheid en waterberging.

5.2

Landbouw

Landbouw

Eeuwenlang is de landbouw een belangrijke inkomstenbron geweest in het buitengebied van Haren. De productiegerichte landbouw neemt echter steeds verder af. De ontwikkeling van het aantal agrarische bedrijven is een belangrijke graadmeter om een beeld te krijgen van het belang van de agrarische sector voor het landelijk gebied.

Het aantal agrarische bedrijven¹ in de gemeente Haren is vanaf 2000 tot 2012 met circa 33 bedrijven afgenomen. De grootste afname vond plaats bij de akkerbouwbedrijven. De bedrijven met graasdieren hebben nog steeds de overhand. Tegenover de afname aan landbouwbedrijven staat een groei van de oppervlakte cultuurgrond. Deze toename heeft onder meer te maken met de definitie van cultuurgrond (ook delen van semi-agrarische percelen worden waarschijnlijk onder de noemer cultuurgrond geschaard).

Om een indruk te geven van het aantal bedrijven dat is gesitueerd in het buitengebied, is gekeken naar het aantal percelen met een agrarische bestemming op de inventarisatiekaart. Dat zijn er 31.

¹ Het CBS hanteert hierbij de volgende definitie: bedrijven die landbouwproducten voor de markt voortbrengen, met hoofdvestiging in Nederland en een economische omvang van minimaal 3000 euro SO (Standaard Opbrengst). Bedrijven met een economische omvang kleiner dan 3000 euro SO zijn zeer klein (bijvoorbeeld één melkkoe of 1 are paprika).

Tabel 1. Aantal bedrijven en oppervlakte cultuurgrond (in ares) in de hele gemeente Haren (bron: CBS)

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Aantal bedrijven	62	60	56	55	46	49
Oppervlakte cultuurgrond	251.541	268.335	254.383	266.161	264.287	266.645

In de tabel is geen onderscheid gemaakt door het CBS tussen bedrijven waarvan de agrarische activiteit de daadwerkelijke hoofdfunctie is en bedrijven die de agrarische functie als nevenfunctie ontplooiën, zoals hobbyboeren.

Op basis van de milieuvergunningsgegevens van de gemeente Haren valt voor de bedrijven die dieren houden wel een onderscheid te maken. Uit deze gegevens blijkt dat er in totaal in de gemeente (buitengebied en bebouwde kom) 55 bedrijven zijn die een vergunning hebben voor het houden van dieren. Hier van liggen er 31 in het buitengebied van de gemeente. Bij tien van deze bedrijven is sprake van het hobbymatig houden van dieren. Bij de overige 20 bedrijven is bij tien sprake van een volwaardige activiteit en bij tien van een nevenactiviteit.

Het accent van de landbouw ligt op de flank van de Hondsrug, op de overgang naar de Hunzelaagte. Daar bevinden zich bijna alle nog volwaardige agrarische bedrijven. In de richting van het Drentsche diep verschuift het accent meer en meer naar natuur, waarbij een deel van het gebied als beheersgebied is aangewezen. Daarbij spelen vanzelfsprekend ook de landinrichting en de ontwikkelingen op het gebied van waterberging een rol.

Om een verdere afname van de boerenstand tegen te gaan en de nog aanwezige boeren een duurzame toekomst te kunnen bieden op de plek waar ze zitten, is een landinrichting gestart die nu in een afrondende fase is. De verwachting is dat de huidige boeren op de flank van de Hondsrug daardoor voldoende mogelijkheden hebben om hun bedrijf te kunnen voortzetten.

In het gebied van de Drentsche Aa en in het Hunzedal zal de nog beperkt aanwezige landbouw naar verwachting steeds meer overschakelen naar vormen van verbrede landbouw. Dat komt mede door de status van het gebied als Natura 2000-gebied of EHS-gebied, waardoor natuurdoelstellingen meer prioriteit krijgen. Er is dan ook een trend zichtbaar van een toenemend particulier natuurbeheer. Voor deze bedrijven zal voedselproductie meer bijzaak worden en het accent verschuiven naar activiteiten als bijvoorbeeld het beheer en onderhoud van natuurgebieden en in de toeristisch-recreatieve sector.

Op de Hondsrug bevinden zich bovendien enkele boomkwekerijen. Het aantal opengrond tuinbouwbedrijven neemt de laatste tien jaar sterk af. De gemeente verwacht echter niet dat de nog aanwezige kwekerijen op korte termijn op zullen houden te bestaan. Deze situatie zal zich consolideren.

Paardenhouderijen

De paardenhouderij is een sector die sterk in opkomst is in het landelijk gebied. Deze 'verpaarding' van het platteland neemt ook in Haren hand over

hand toe. Uit navolgende tabel blijkt dat het aantal paarden en pony's in de gemeente Haren in de afgelopen tien jaar ruimschoots is verdubbeld.

Tabel 2. Ontwikkeling aantal paarden en pony's (bron: CBS)

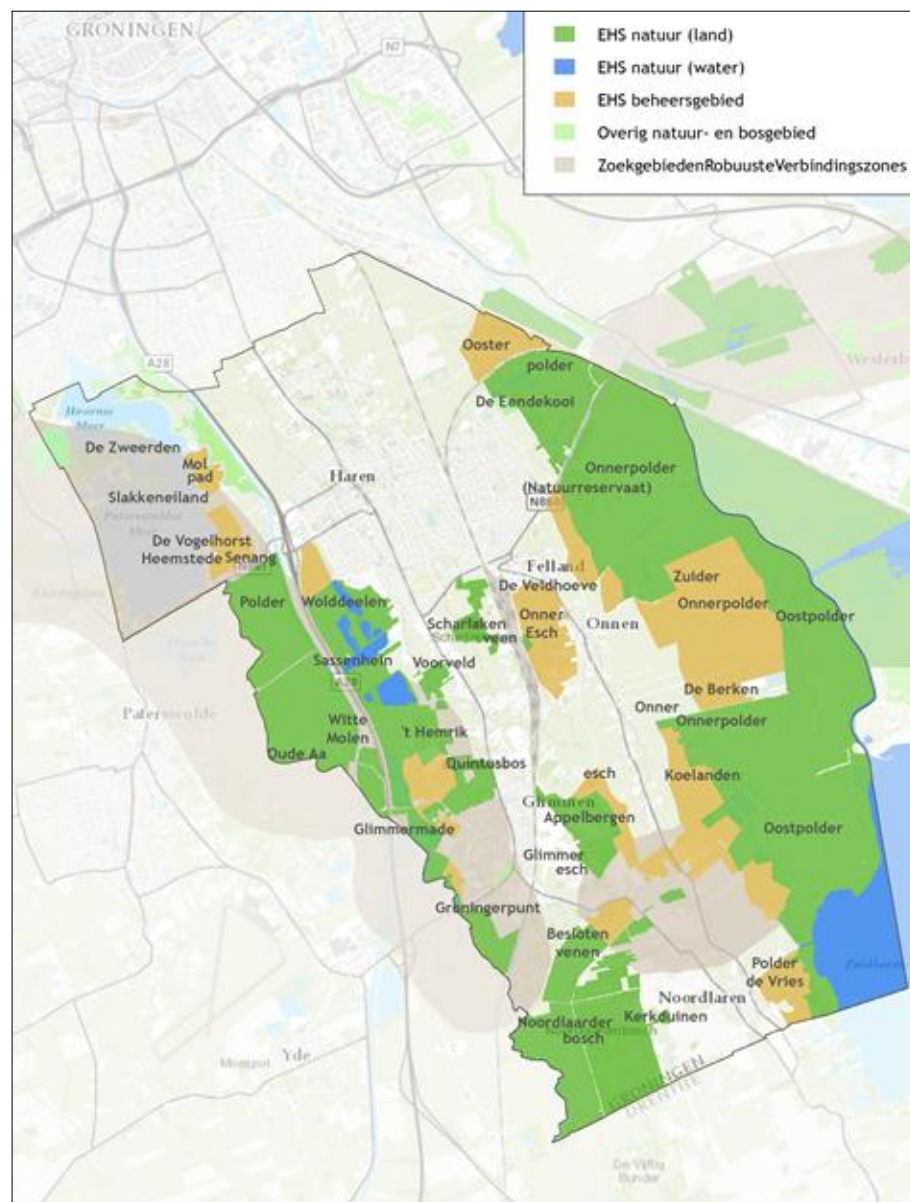
Paarden en pony's	2000	2002	2004	2006	2008	2010	2012
Aantal dieren	182	223	278	338	409	425	509

Vooraf op de Hondsrug bepalen steeds vaker paardenweiden en paardenbakken het beeld, inclusief de afrasteringlinten, lichtmasten en opvallende hekwerken. Het landschap krijgt daardoor soms een rommelig karakter. Verpaarding wordt dan ook wel eens gezien als een oorzaak, dan wel een symptoom van de verrommeling van het landschap. De toename wordt voor een belangrijk deel veroorzaakt door de hobbymatige paardenhouderij. De verwachting is dat de groei van de paardensector de komende jaren zal doorzetten.

5.3

Natuur

In de gemeente Haren komen velerlei natuurgebieden voor, van op Europees niveau aangewezen Natura 2000-gebieden tot bosgebieden die als onderdeel van de Ecologische Hoofdstructuur belangrijke waarden bezitten. Op navolgende kaart is ter verduidelijking een kaart ingevoegd, waarop de diverse natuurgebieden zijn aangegeven.

Hondsrug

Op de Hondsrug liggen meerdere natuurgebieden die onderdeel uitmaken van de Ecologische Hoofdstructuur, zoals het Noordlaarderbos en het Quintusbos.

Drentsche Aa

De Drentsche Aa wordt het meest waardevolle laaglandbeekstelsel van Nederland genoemd. Met de aanwijzing van een groot deel van het gebied als Natura 2000-gebied zijn de natuur en de natuurdoelstellingen meer voorop komen te staan. De doelstellingen richten zich op het in stand houden van de heide, heischrale graslanden, zuurminnende eikenbossen en verschillende veengebiedjes en een aantal diersoorten die onder andere in de beek zelf veel voorkomend zijn, zoals de rivierprik.

Het Rijk heeft aangegeven de ontwikkeling van (nog meer) nieuwe natuur geen prioriteit te geven. Aangewezen gebieden houden echter wel hun (bescherm-

de) status. De verwachting is dan ook dat in het gebied van de Drentsche Aa de natuurontwikkeling zich doorzet binnen de contouren van Natura 2000 en de Ecologische Hoofdstructuur. Daarbij wordt ingezet op een verdere vernatting van het gebied, waarbij natuurontwikkeling wordt gecombineerd met cultuurhistorische kenmerken. Hier zijn mogelijkheden voor de ontwikkeling van natuurwaarden die zijn verbonden aan een bepaald gebruik als cultuurland, zoals hooilanden, dotterbloemgraslanden, schraallandvegetaties of blauwgraslanden. In de (nood)waterbergingsgebieden (polder Lappenvoort en polder het Oosterland) gaan de natuurontwikkeling en de maatregelen voor de berging van water hand in hand. Natuurmonumenten heeft voor deze gebieden een visie opgesteld, omdat de ontwikkeling van de huidige natuurwaarden nog sterk achterblijft.

Ook de herontwikkeling van het dwarsdal van de Besloten Venen tot onderdeel van het beekdalsysteem wordt hierin meegenomen, waarbij het herstellen van de kenmerken van het beekdal met hogere waterpeilen en houtwallen haaks op de loop van de beek belangrijke voorwaarden zijn.

Hunzelaagte

Ook de Hunzelaagte geniet voor een groot deel de beschermde status van Natura 2000-gebied (Vogelrichtlijngebied). Het Zuidlaardermeer en de natte polders vormen uitstekende leef- en broedgebieden voor weidevogels en moerasvogels.

In het kader van de landinrichting/noodwaterberging is in de afgelopen jaren veel nieuwe natuur toegevoegd in het Harense buitengebied. Door de Landinrichting is tevens uitvoering gegeven aan de EHS-doelstellingen. In de bijlagen is de plankaart van de Landinrichting opgenomen.

In het kader van de uitvoering van de noodwaterbergingsgebieden (Onnerpolder en Oosterpolder) worden ook enkele natuurmaatregelen meegenomen. Het Groninger Landschap heeft een groot deel van het gebied in eigendom en beheer.

Net als voor de Drentsche Aa geldt ook voor de Hunzelaagte dat de verwachting is dat de verdere ontwikkeling van de polders tot leefgebied voor vogels wordt doorgezet. Daarbij wordt ingezet op een variabel waterpeil (zomers laag, 's winters hoog), waar planten en dieren baat bij hebben.

Voor nadere informatie wordt verwezen naar de inventarisatie natuurwaarden en het relevante natuurbeleid in de bijlagen van deze kadernota.

5.4

Recreatie

Haren is van oudsher een gemeente waar de recreatie een belangrijke rol speelt, eerst als uitloopgebied van de stad Groningers en later ook van de Hareners zelf. De recreatieve infrastructuur, de aanwezigheid van natuurgebieden, de cultuurhistorische sporen en de waardevolle bebouwing (architectuur van villa's, boerderijen en dergelijke) maken Haren interessant voor dagrecreanten en toeristen.

Het merendeel van de recreatieve voorzieningen en de recreatieve infrastructuur ligt op de Hondsrug. Er zijn op de Hondsrug diverse wandel- en fietsroutes. Ook het welbekende Pieterpad loopt over de Hondsrug. Ten zuiden van Glimmen ligt te midden van natuur een golfterrein.

De Hortus van Haren kan bovendien tot de top 10 attracties van de provincie Groningen worden gerekend, gezien het aantal bezoekers in 2010.

De gemeente verwacht dat de recreatie een belangrijke functie blijft voor het buitengebied van Haren. Het agrotourisme dat in andere gemeenten met een opmars bezig is, zal in Haren naar verwachting ook toenemen. De verkoop van (streek)eigen producten en rondleidingen op het bedrijf zijn hiervan voorbeelden. De gemeente wil echter waken voor een wildgroei aan recreatieve activiteiten en mogelijkheden.

Verblijfsrecreatie

De gemeente kent in het buitengebied een beperkt aanbod aan verblijfsrecreatieve accommodaties. In het buitengebied bevinden zich een tweetal kleine campings, een bed and breakfastaccommodatie en een hotel.

5.5

Wonen

Aantal inwoners

Het aantal inwoners in de gemeente is de afgelopen jaren enigszins gedaald. Op 1 februari 2012 telde de gemeente 18.513 inwoners. In 2012 bedroeg het aantal huishoudens circa 8.259. Volgens de prognoses van het CBS zal het aantal huishoudens tot 2020 nog wel wat toenemen, tot circa 8.400 (CBS Statline).

Wonen in het buitengebied

Wonen in het buitengebied is populair. De goede bereikbaarheid en fraaie omgeving spelen daar ongetwijfeld een rol in, maar ook de mogelijkheid tot het hobbymatig uitoefenen van agrarische activiteiten. Bovendien is het buitengebied van Haren van oudsher al een gebied waar wordt gewoond. De al

rond 1900 gebouwde luxe landhuizen van de gegoede burgers zijn daar een goed voorbeeld van.

In de afgelopen jaren is de toename van woningen vooral veroorzaakt doordat agrariërs hun bedrijfsvoering beëindigen en de boerderij als woning in gebruik werd genomen. De gemeente verwacht dat deze omzetting, gezien het beperkte aantal nog aanwezige agrariërs, niet veel meer voorkomt.

Nieuwbouw

Nieuwbouw van woningen komt zeer incidenteel voor in het buitengebied. Bij de mogelijkheden tot nieuwbouw gaat het vrijwel altijd om situaties waarin de nieuwbouw een bijdrage levert aan de verbetering van de kwaliteit ter plaatse, bijvoorbeeld door sloop van bestaande panden. In sommige gevallen kan nieuwbouw ook gepaard gaan met investeringen in landschap en natuur, bijvoorbeeld bij de ontwikkeling van een landgoed. De keerzijde is echter dat - niet alleen in de gemeente Haren - oorspronkelijke bebouwing sluipenderwijs verdwijnt en wordt vervangen door moderne woonhuizen.

De verwachting is dat gezien de strenge regelgeving en beperkt geschikte locaties nieuwbouw in het buitengebied weinig zal voorkomen in de komende jaren.

Planmatige uitbreiding bij de dorpen Noordlaren, Onnen en Glimmen is vanuit cultuurhistorisch en landschappelijk oogpunt niet aan de orde. Incidentele woningbouw op functieveranderingslocaties is onder voorwaarden mogelijk. Ook is woningbouw aan de orde in Haren-Noord en inbreidingslocaties in Haren-dorp.

Nieuwe woonvormen

Een andere ontwikkeling op het vlak van wonen, is de groeiende vraag naar nieuwe woonvormen voor ouderen en gehandicapten. Deze nieuwe woonvormen worden vaak gekenmerkt door zelfstandige (particuliere) initiatieven, kleinschaligheid en samenwerking met andere organisaties ten behoeve van de financiële haalbaarheid. Onder meer vrijkomende boerderijen worden soms voor kleinschalige woonvormen ingezet.

5.6

Niet-agrarische bedrijvigheid

Van oorsprong is het landelijk gebied een agrarisch gebied, maar in de loop der tijd zijn verschillende vormen van niet-agrarische bedrijvigheid in het buitengebied ontstaan. Dit komt enerzijds door het steeds groter worden van 'kleine' ondernemingen, maar ook vrijkomend agrarisch erfgoed biedt mogelijkheden voor de vestiging van andere vormen van bedrijvigheid. In de gemeente is deze ontwikkeling al een tijdje gaande en heeft geleid tot diverse bedrijfsvestigingen zoals hoveniers, een bouwbedrijf, een palingrokerij en een restaurant.

Gezien de regelgeving vanuit de provincie en de mogelijkheden voor de toepassing van het beleid om op voormalige agrarische bedrijven ruimte te bieden aan niet-agrarische functies gaat de gemeente er vanuit dat in de komende jaren de niet-agrarische bedrijvigheid nog wel zal toenemen, zij het met mate.

5.7

Waterberging

In 2005 heeft de provincie Groningen een aantal noodwaterbergingsgebieden aangewezen in de gemeente Haren. Daarbij gaat het in het gebied van het Drentsche diep om de Onner- en Oostpolder en om de polders Lappenvoort en Het Oosterland in het beekdal van de Drentsche Aa.

Noodbergingsgebieden worden gemiddeld eenmaal in de 100 jaar ingezet voor de berging van overtollig water. Voor de waterberging zijn diverse kades aangelegd of verhoogd en zijn duikers en een waterinlaat aangelegd.

Bij de inrichting van de polders als noodberging worden ook diverse natuurmaatregelen gerealiseerd. Dit betreft onder andere het graven van poelen en petgaten, de aanleg van natuurvriendelijke oevers en de afstemming van de waterhuishouding op natuurdoeltypen.

Op het vlak van de noodwaterberging worden de komende jaren geen verdere ontwikkelingen verwacht.

5.8

Duurzame energie

De ontwikkeling van duurzame energie opwekking is sterk in opkomst. Bij de opwekking van duurzame energie wordt gedacht aan wind- en zonne-energie en vergisting. De doelstelling van de gemeente is de uitstoot van CO₂ in 2030 met 25% te reduceren ten opzichte van 2009, het jaar van de nulmeting.

6.1

Inleiding

De gemeente Haren is trots op haar buitengebied. Het landschap is fraai en afwisselend en in het buitengebied komen vele monumenten en karakteristieke panden voor.

Slechts op korte afstand van elkaar liggen drie geheel verschillende landschappen; van de weidse vergezichten in de Hunzelaagte, tot de kleinschaligheid op de Hondsrug en het beekdal van de Drentsche Aa. Deze landschappelijke diversiteit maakt Haren uniek.

De gemeente kiest er dan ook voor om de aantrekkingskracht van het landschap de belangrijkste pijler te laten zijn in haar visie op de toekomst van het buitengebied van Haren. De eigenheid en verscheidenheid van het landelijk gebied wil de gemeente blijvend versterken. Op deze manier wordt de herkenbaarheid van het landschap benadrukt en de verbondenheid van de inwoners van de gemeente met hun omgeving vergroot.

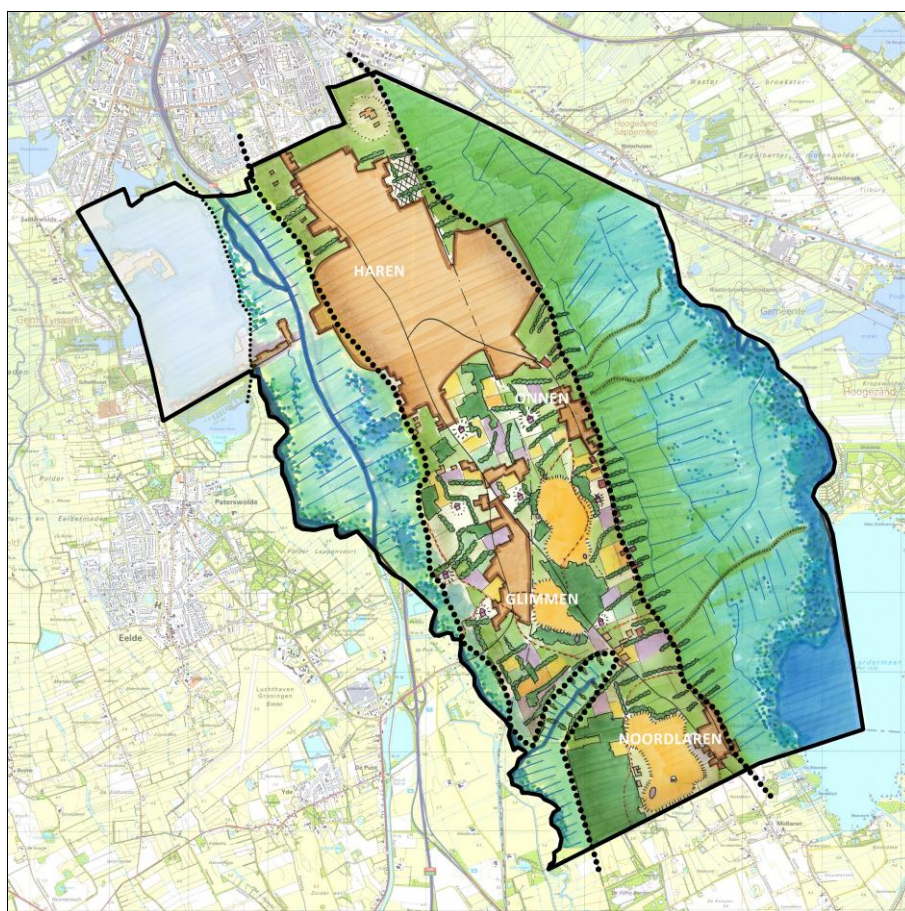
Haren is bovendien een gemeente waar vele functies op korte afstand van elkaar bestaan. Natuur en recreatie zijn verweven in de Drentsche Aa, terwijl op de Hondsrug juist recreatieve mogelijkheden te vinden zijn te midden van woningen, paardenweiden, waardevolle bosgebieden en hobbyboeren. Landbouw en natuur gaan daarnaast weer samen op in de Hunzelaagte. Daar is ook sprake van een toename van recreatie als gevolg van natuurontwikkeling en ontsluiting van de kaden.

De gemeente ambieert een buitengebied waar al deze functies ook op de lange termijn een duurzaam en stabiel toekomstperspectief hebben. Om een goed rentmeester te kunnen zijn van het Harense landschap vindt de gemeente het dan ook belangrijk om deze verscheidenheid aan functies de ruimte te bieden in het landelijk gebied, maar wel vooral naast elkaar en met elkaar. Dat betekent dat de gemeente zich bij de keuze voor de groei of nieuwvestiging van functies altijd de vraag stelt of het de juiste functie op de juiste plek is en of groei of nieuwvestiging geen onevenredige belasting legt op het landschap en het milieu op de korte en lange termijn.

Met deze insteek kiest de gemeente voor een ontwikkelingsgerichte ambitie, maar binnen de kaders van landschap en milieu. Immers juist ontwikkelingen bieden kansen om de landschappelijke kwaliteiten te versterken en mogelijke milieuknelpunten te verminderen. Zo heeft het hedendaagse buitengebied na

eeuwenlange ontwikkelingen onder invloed van de mens ook haar aantrekkingskracht gekregen. Ingrepen uit allerlei tijdsperioden geven het landschap een historisch perspectief. Nieuwe ingrepen kunnen daar weer een nieuwe laag aan toevoegen.

De navolgende kaart verbeeldt de landschappelijke structuur. In de bijlage bij deze kadernota is de kaart ook op A3-formaat opgenomen en voorzien van een legenda met de belangrijkste kwaliteiten per deelgebied.

Landschapskaart buitengebied gemeente Haren

Uit het vorenstaande valt af te leiden dat de gemeente kiest voor een 'ja, mits'-benadering. Nieuwe ontwikkelen zijn toegestaan, mits met de ontwikkeling een bijdrage wordt geleverd aan de ruimtelijke kwaliteit van het buitengebied en de ontwikkeling geen onevenredig grote negatieve consequenties oplevert voor het milieu. Dit betekent dat in de regels van het bestemmingsplan Buitengebied uitgangspunten met betrekking tot beeldkwaliteit en ruimtelijke kwaliteit in relatie tot bijvoorbeeld erfinrichting worden vastgelegd.

6.2

Deelgebied Drentsche Aa

6.2.1

Ontwikkelingsvisie

Uitgangspunten visie

- Accent op natuur- en cultuurwaarden.
- Kansen voor recreatie en water(berging).
- Herkenbaar beekdallandschap met openheid en een continue beekstelsysteem.
- Vernatten van het gebied ter versterking van de identiteit.
- Voorkomen van verdichting van de openheid door bebouwing en/of beplanting.
- Behouden van kenmerkende opstreekende verkavelingspatroon.
- Behouden van cultuurhistorische waardevolle petgaten.
- Herkenbaarheid dwarsdal De Besloten Venen versterken.
- Behoud duisternis.

Algemene beschrijving

De Drentsche Aa is binnen de gemeente Haren een open beekdal. Daarmee contrasteert dit deel van het beekdalsysteem met het meer besloten karakter van het beekdal meer naar het zuiden. De gemeente heeft de wil om dit open karakter te waarborgen. Door verdichting van het gebied (met bebouwing en beplanting) te voorkomen, wil de gemeente deze openheid handhaven. Het kenmerkende opstreekende verkavelingspatroon met sloten haaks op de beekloop wil de gemeente in stand houden, evenals de petgaten als restanten van de veenontginning. De gemeente ziet het deelgebied Drentsche Aa zich verder ontwikkelen als een herkenbaar open beekdal, met een continue beekstelsysteem. Kansen liggen dan ook vooral op het vlak van natuur, kleinschalig recreatief medegebruik en noodwater-(berging).

De Besloten Venen is een van oudsher besloten dwarsdal dat de Hondsrug doorsnijdt. Het herkenbaar maken van dit dwarsdal is uitgangspunt van de gemeente. Daarbij wil de gemeente inzetten op een vernatting van het dal waar mogelijk en het realiseren en/of herstellen van houtwallen bij nieuwe ontwikkelingen en een verdere verdichting met bebouwing in het dal voorkomen.

Landschap en cultuurhistorie

Het gebied wordt duidelijk begrensd door de sterk beplante randen van de Hondsrug en de landgoederengordel in Tynaarlo. Echter, het overgangsgebied tussen de Drentsche Aa en de Hondsrug mist identiteit. De snelweg A28 valt nagenoeg samen met de overgang van veen (Drentsche Aa) naar zand (Hondsrug). Bij nieuwe ontwikkelingen dient aandacht te worden geschonken aan het versterken van de identiteit van het gebied. Hierbij ligt de nadruk op het open karakter van het weidse beekdal.

Natuur

In dit deelgebied voeren de natuurwaarden de boventoon. De natuurwaarden, die de basis vormen voor een goed ecosysteem met grote biodiversiteit, mogen niet onder druk komen van andere ontwikkelingen en nieuwe functies. Dat betekent niet dat het gebied 'op slot' gaat, maar dat de gemeente in dit deelgebied nadrukkelijk een afweging zal maken welke consequenties ontwikkelingen hebben op de aanwezige natuurwaarden.

In het Drentsche Aa-gebied (Ecologische Hoofdstructuur en Natura 2000) ligt een deel van het golfterrein. De golfactiviteiten zijn ondergeschikt aan de natuurwaarden.

Het Drentsche Aa-gebied is een aangewezen noodwaterbergingsgebied. Een verdere vernatting van het beekdal en het bergen van water op de plekken waar dat gezien de natuurlijke omstandigheden logisch is, past in de opgave om het buitengebied ook een veilige leefomgeving te laten zijn.

Recreatief medegebruik

Voor de gemeente ligt het accent in het gebied van de Drentsche Aa bij natuur en waterberging. Recreatie is daaraan ondergeschikt, waarbij de gemeente zich in dit gebied richt op dagrecreatieve ontwikkelingen. Ontwikkelingen op het vlak van de dagrecreatie kunnen een bijdrage leveren aan het herstel en de verbetering van landschappelijke waarden (bijvoorbeeld het herstel van een kerkenpad). Daarbij richt de gemeente zich op een kwaliteitsverbetering van het bestaande routenetwerk. Onderdeel hiervan vormt het vergroten van de toegankelijkheid van het Paterswoldsemeer. Deze kwaliteitsverbetering komt tot uitdrukking in ofwel op beperkte schaal toevoegen van ontbrekende schakels in het netwerk, ofwel door het ontwikkelen van recreatieve knooppunten op daarvoor geschikte plekken.

Recreatieve knooppunten zijn zogenaamde verzamelpunten/kruispunten in fiets- of wandelpadennetwerken waar dagrecreanten zich verzamelen/ophouden en vanaf dat punt (verder) wandelen of te fietsen. Een knooppunt kan voorzien zijn van picknickbankjes, een informatiebord over het gebied, een kleine speelplek. Deze knooppunten zijn dagrecreatieve voorzieningen en passend binnen de gebiedskarakteristiek.

Water

De autosnelweg A28 die het beekdal doorkruist, heeft tot een fragmentatie van het beekdal geleid en een onderbreking in het continue beekdalsysteem. De ambitie is erop gericht om de beek als ruimtelijk dragende structuur in het gebied van de Drentsche Aa sterker neer te zetten. Daarbij is ruimte voor water en continuïteit van het beekdalsysteem leidend. De verdere vernatting van het gebied geeft een sterkere eigen identiteit en biedt bovendien kansen voor herstel van natuurwaarden, gekoppeld aan de cultuurhistorische context van het gebied.

Landbouw

De landbouw heeft in dit deelgebied vooral een functie bij natuurbeheer. De gemeente zet, vanwege het accent op de natuurwaarden en de ontwikkeling daarvan, niet actief in op ontwikkeling van de landbouwsector. De vestiging van nieuwe agrarische bedrijven blijft uitgesloten. Wel zijn de bestaande bedrijven van betekenis om agrarisch natuurbeheer mogelijk te maken. Het agrarisch natuurbeheer draagt bij aan de natuur- en landschapswaarden.

Waterwinning

Uitgangspunt is dat verdrogingsproblemen worden bestreden en dat in het beekdal de gewenste natuurdoeltypen worden gerealiseerd. Waar grondwaterwinningen met deze uitgangspunten in strijd zijn, worden zij waar mogelijk aangepast of uitgeplaatst naar een minder kwetsbare locatie. De gemeente zal hierin geen actieve rol spelen, maar ontwikkelingen op dit punt ondersteunen.

6.2.2

Kaders voor ontwikkelingen

Om concreet invulling en uitvoering te kunnen geven aan de gemeentelijke visie voor de ontwikkeling van het deelgebied van de Drentsche Aa en ook daadwerkelijk te kunnen sturen op het gewenste eindbeeld, zijn in deze nota ook toetsingskaders opgenomen die de leidraad vormen voor nieuwe initiatieven in de Drentsche Aa. Alle initiatieven zullen aan deze kaders worden getoetst. Of andersom gezegd, wanneer een initiatief aan al deze kaders voldoet, kan in principe medewerking worden verleend.

Om de landschappelijke kwaliteit te versterken, moet elk initiatief passen binnen de karakteristiek van het gebied van de Drentsche Aa. Een goede inpassing vraagt een goede afstemming op de landschappelijke waarden, zoals die in de gebiedsbeschrijving, maar ook in het landschapontwikkelingsplan, zijn aangegeven. In het gebied van de Drentsche Aa zijn het vooral de laagdynamische functies die het beeld bepalen: natuur, water en dagrecreatie. Deze functies zijn niet zozeer een economische pijler van het landelijk gebied, maar wel van groot belang voor de ecologische en recreatieve potenties van het buitengebied. Initiatieven die een versterking vormen van deze ecologische en recreatieve mogelijkheden worden dan ook op voorhand positief ontvangen door de gemeente. Juist de meer dynamische functies als wonen en bedrijvigheid worden door de gemeente met terughoudendheid benaderd in het gebied van de Drentsche Aa.

Bij ontwikkelingen hanteert de gemeente de volgende uitgangspunten:

- Nieuwe ontwikkelingen respecteren de openheid en het verkavelingspatroon.
- Bij nieuwe ontwikkelingen moet de donkerte worden gehandhaafd.
- Bij nieuwe ontwikkelingen moet de stilte en rust worden gehandhaafd. Nieuwe ontwikkelingen leveren een bijdrage aan de versterking van de natuurwaarden, bijvoorbeeld door de mogelijkheden te benutten om de

Drentsche Aa als continue beekstelsysteem te ontwikkelen met een natuurlijke dynamiek.

- Nieuwe ontwikkelingen leveren een positieve bijdrage aan het milieu.
- Er wordt voldoende ruimte genomen om een ontwikkeling goed in te passen in het landschap; vaak kan door meer ruimte te nemen een betere inpassing worden gerealiseerd.
- Als een nieuw initiatief gepaard gaat met enige vorm van bebouwing (indien sprake is van wijziging of afwijking van de regels), dient te worden gezorgd voor een goede landschappelijke inpassing. Dit zal moeten blijken uit een erfinrichtingsplan. In dit erfinrichtingsplan wordt ingegaan op:
 - een analyse van de aanwezige landschappelijke kwaliteiten;
 - een analyse van de karakteristiek van het erf;
 - een analyse van de cultuurhistorisch (monumentale) waarden van bestaande bebouwing;
 - de wijze waarop de nieuwe ontwikkeling een bijdrage levert aan deze karakteristiek.
- Gebruik voor de inpassing van een initiatief een streekeigen architectuur, beperk opvallende afrasteringen en hekwerken (zoals witte hekken) en kies beplanting en beplantingsvormen die gebiedseigen is.
- Geen functies toestaan die geen directe verbintenis hebben met het buitengebied; functies die in gebruik of aan- of afvoer van producten niet afhankelijk zijn van de groene ruimte worden niet toegestaan.
- Geen woonfuncties, met uitzondering van de bestaande woonfuncties.
- Geen functies met een sterk verkeersaantrekkende werking, uitgezonderd functies die vooral te voet of te fiets bereikbaar willen/moeten zijn.
- Elk initiatief in de recreatieve sector levert een kwalitatieve bijdrage aan de recreatieve infrastructuur in het gebied van de Drentsche Aa. Deze bijdrage kan op twee manieren: doordat de ontwikkeling een nieuw of verbeterd punt wordt in het bestaande netwerk dan wel dat de ontwikkeling een nieuwe schakel vormt in het netwerk.

Om het Drentsche Aa-gebied een duurzame toekomst te kunnen bieden, wil de gemeente geen ontwikkelingen in het beekdal toestaan die op gespannen voet staan met de functie als watersysteem, bergingsgebied en natuurgebied. Dat komt tot uitdrukking in onderstaande kaders voor ontwikkelingen.

- Aantonen dat initiatief geen hinder geeft voor bestaande functies en geen belemmeringen oplevert voor natuur en milieu.
- Initiatief mag per saldo geen vervuiling van lucht, water of bodem met zich meebrengen.
- Behoud duisternis.

6.3

Deelgebied Hondsrug

6.3.1

Ontwikkelingsvisie

Uitgangspunten visie

- Multifunctioneel landschap met ontwikkelingsmogelijkheden voor landschap en cultuurhistorie, wonen, natuur, landbouw en recreatie.
- Beschermen reliëf van glaciale rug en essen.
- Versterken fijnmazige mozaïekpatroon.
- Versterken van het landschappelijke raamwerk van bossen, houtwallen/-singels en lanen.
- Zichtbaar houden en maken van historische structuren, zoals de essen-complexen.
- Behouden van de openheid en reliëf van de essen en pingoruïnes.
- Versterken van het contrast door een kleinschalige Hondsrug en de meer open gebieden van de Drentsche Aa en de Hunzelaagte.
- Aandacht voor het vormgeven van informele overgangen tussen de dorpen en het buitengebied.
- Versterken van de routegebonden recreatie.
- Nieuwe ontwikkelingen dragen bij aan versterking van de ecologische structuur op de Hondsrug.

Algemene beschrijving

De gemeente ziet de Hondsrug als een gebied waar vele functies naast elkaar bestaan. Centraal op de rug wisselen wonen, natuur en kleinschalige vormen van recreatie en (niet-)agrarische bedrijvigheid elkaar af. De gemeente ziet deze afwisseling en wisselwerking als een belangrijke kwaliteit. In het beeld van de gemeente ontwikkelt de Hondsrug zich tot een gemêleerd gebied, met een veelheid aan functies in een historische context.

Bij de ontwikkeling van nieuwe functies ziet de gemeente vooral kansen en mogelijkheden volgens het principe 'behoud door ontwikkeling'. Om het erfgoed in de gemeente in goede staat te kunnen houden, is het van belang dat het erfgoed een functie heeft en houdt in het landelijk gebied. Daarom staat de gemeente positief tegenover de vestiging van nieuwe bij de plek passende functies in historische boerderijen of woonhuizen.

Met de nuancering van 'bij de plek passende functies' geeft de gemeente aan niet bij voorbaat functies uit te willen sluiten. Het geschetste ambitie- en visiebeeld maakt evenwel duidelijk dat de Hondsrug wordt getypeerd door kleinschaligheid en een historische rijkdom en eigenheid. Functies die van oudsher geen binding hebben met het landelijke gebied of in maat en schaal de gebiedskarakteristiek overstijgen, kunnen dan ook niet tot de passende functies worden gerekend. Bij de verdere uitwerking van initiatieven zal de

gemeente sterk sturen op een goede ruimtelijke en landschappelijke inpassing van de functie op de gewenste plek.

Landschap en cultuurhistorie

De Hondsrug is een gebied waar de landschappelijke en cultuurhistorische waarden hoog zijn, maar waar de gemeente ook de ambitie heeft om deze waarden nog verder te vergroten. Het te allen tijde behouden van de cultuurhistorische sporen, boven- en ondergronds, is een logisch uitgangspunt.

Het macroreliëf zal blijvend zichtbaar zijn, zeker op de flanken van de rug. De inzet is er daarbij op gericht het reliëf ruimtelijk beeldbepalend te laten zijn, door de overgangen te accentueren en doorzichten (zowel op de rug als er vanaf) te waarborgen. Het microreliëf op de rug komt vooral tot uiting op de essen. De gemeente koestert de wens om de essen weer beleefbaar te laten zijn door hun oorspronkelijke openheid terug te brengen en te benadrukken door nieuwe esrandbeplantingen (op plekken waar deze ooit aanwezig was), zodat de essen als ruimtelijke eenheid weer te ervaren zijn. Ook de pingorunes zijn beschermenswaardig.

De sterke beplanting van de Hondsrug contrasteert met de meer open gebieden aan weerszijden ervan, de Drentsche Aa en de Hunzelaagte. Waar mogelijk wil de gemeente inzetten op het doorontwikkelen van dit verschil door nieuwe erf- of perceelsbeplantingen af te dwingen bij nieuwe ontwikkelingen op de Hondsrug.

De geschiedenis van het gebied is blijvend afleesbaar, de variatie aan beplantingselementen (bossen, bosjes, houtwallen en lanen) versterkt de kleinschaligheid van het gebied en het mozaïekpatroon (glas in lood). De gemeente ziet voor deze landschappelijke versterking goede kansen in combinatie met de ontwikkeling van nieuwe functies, passend in het buitengebied, zoals een landgoed.

Op de Hondsrug zijn door de jaren heen vele luxe landhuizen ontwikkeld, allemaal volgens de tijdgeest van toen met een eigen architectuur en stijl. Nieuwe landhuizen worden in de lijn van deze ontwikkeling ook gerealiseerd volgens de heden ten dage heersende tijdgeest met een eigen moderne bouwstijl en op een wijze die past binnen de karakteristiek van de Hondsrug.

De verschillende bebouwingskernen van de gemeente liggen vrijwel allemaal op de Hondsrug. De overgangen tussen dorp en omgeving zijn van oudsher informeel. Binnen en buiten de bebouwde kom lopen op een logische wijze in elkaar over. In de afgelopen decennia is door grootschalige uitbreidingen deze informele overgang vaak verdwenen. De gemeente heeft de ambitie om deze informele overgangen tussen dorp en buitengebied opnieuw te ontwikkelen.

Recreatie

Typerend voor de Hondsrug is de veelheid aan zandpaden. Deze paden wil de gemeente in stand houden, ook omdat ze bijdragen aan een uitgebreid informeel langzaam verkeer routenetwerk, waarlangs de Hondsrug is te verkennen en te beleven. Er kunnen nieuwe recreatieve verbindingen worden gelegd die de toegankelijkheid van het buitengebied vanuit de dorpen versterken. Daarnaast kunnen eventueel ontbrekende schakels in de recreatieve infrastructuur worden gerealiseerd waarbij de toegankelijkheid van het landelijk gebied voor de inwoners kan worden verbeterd.

Wonen

Voorop de Hondsrug zijn veel woningen te vinden in het buitengebied. Het zijn vaak boerderijen die als woning in gebruik zijn genomen en luxe landhuizen. De gemeente ziet het wonen op de Hondsrug als kans om een verdere versterking van de landschappelijke kwaliteiten te realiseren. Daarbij ziet de gemeente allereerst mogelijkheden (hoewel beperkt) in het geval van vrijkomende agrarische bebouwing en vanuit de rood-voor-roodregeling.

Nieuwbouw in het buitengebied is in beginsel uitgesloten en slechts onder strenge voorwaarden mogelijk (nee, tenzij-beleid). Daarbij geldt als belangrijke voorwaarde dat met de nieuwbouw een verwaarloosde plek nieuw leven wordt ingeblazen en er een duidelijke landschappelijke meerwaarde wordt behaald door investeringen te vragen in landschap en natuur. Bovendien zullen aan de vormgeving van de bebouwing duidelijke eisen worden gesteld, om het kenmerkende karakter van de bebouwing op de Hondsrug te behouden en te voorkomen dat er woningen worden gebouwd die niet passen bij de lokale kenmerken.

Natuur

Op de Hondsrug zijn vele natuurwaarden, waarvan sommige beschermd door de aanwijzing als natuurgebied of als onderdeel van de ecologische hoofdstructuur. Veel natuurwaarden zijn te vinden in de aanwezige landschapselementen. De gemeente wil niet actief nieuwe natuur ontwikkelen, maar ziet goede kansen voor de versterking van natuurwaarden bij nieuwe (particuliere) initiatieven. Natuur kan een waardevolle aanvulling zijn als economische drager bij nieuwe ontwikkelingen, bijvoorbeeld op het terrein van de verblijfsrecreatie of bij nieuwe woonvormen zoals landgoederen in het landelijk gebied. Ook agrarisch natuurbeheer in gebieden die daarom vragen vanwege hun ecologische kwaliteiten, hoort tot de mogelijkheden. De natuurlijke waarden van de omgeving, die de basis leggen voor een duurzaam ecosysteem, mogen niet onder druk komen van nieuwe ontwikkelingen, bijvoorbeeld de voor verzuring gevoelige bossen op de Hondsrug. Nieuwe ontwikkelingen kunnen echter wel een bijdrage leveren aan een goede ecologische structuur.

Landbouw

De landbouw krijgt de ruimte op de flanken van de rug, op de overgang naar de Hunzelaagte. De gemeente richt zich op een platteland waar (ook in de

toekomst) een gezond en veilig leefklimaat is en waar de inwoners van de gemeente zich mee verbonden voelen. De gemeente heeft de ambitie om deze verbondenheid, die wel door ruimtelijke elementen wordt gevoed, zoals historische bebouwing of paden, maar niet ruimtelijk kan worden vertaald, te behouden en te versterken. Mogelijkheden voor de teelt en verkoop van streekeigen producten of de bundeling van recreatieve voorzieningen en infrastructuur waar meerdere partijen en initiatiefnemers een gezamenlijk recreatief totaalproduct neerzetten wordt toegejuicht. De gemeente streeft dan ook naar een weloverwogen duurzame aanleg, versterking en uitbreiding van het aanbod en investeringen die bijdragen aan het versterken van het totaalpakket, daarbij aansluitend aan de aard en de schaal van de Hondsrug.

6.3.2

Kaders voor ontwikkelingen

Om concreet invulling te kunnen geven aan de gemeentelijke visie voor de ontwikkeling van de Hondsrug en ook daadwerkelijk te kunnen sturen op het gewenste eindbeeld, zijn in deze nota ook kaders opgenomen die de leidraad vormen voor nieuwe initiatieven op de Hondsrug.

Alle initiatieven zullen aan deze kaders worden getoetst. Of andersom gezegd, wanneer een initiatief aan al deze kaders voldoet, wordt in principe medewerking verleend.

De uitwerking van deze kaders krijgt een weerslag in het bestemmingsplan Buitengebied.

Om de landschappelijke kwaliteit en de kwaliteit van de bebouwing te versterken, moet elk initiatief passen binnen de karakteristiek van de Hondsrug. Een goede inpassing vraagt een goede afstemming op de landschappelijke waarden, zoals die in de gebiedsbeschrijving, maar ook in het landschapontwikkelingsplan, zijn aangegeven. Ook zal nieuwe bebouwing moeten passen bij de reeds bestaande bebouwing.

Op de Hondsrug zijn wonen (al dan niet met nevenactiviteiten), landbouw, recreatie en natuur de belangrijkste functies. Daarmee zijn ze ook een belangrijke pijler van vitaliteit van het landelijk gebied.

De gemeente staat op voorhand positief tegenover initiatieven die een versterking vormen van deze sectoren als drager van de plattelandseconomie op de Hondsrug. Daarmee kunnen ondernemers, waaronder agrariërs, een goed bestaan houden en opbouwen, ook in de toekomst.

Logischerwijs zal de gemeente echter voorzichtig omgaan met functies die niet binnen dit beeld passen.

Bij ontwikkelingen gelden de volgende uitgangspunten:

- Geen bebouwing en nieuwe (meerjarige) hoogopgaande teelten op essen.
- Zandpaden worden niet verhard.
- Natuurlijke hoogteverschillen blijven behouden.

- Bij nieuwe ontwikkelingen moet de donkerte worden gehandhaafd.
- Bij nieuwe ontwikkelingen moet de stilte en rust worden gehandhaafd.
- Nieuwe ontwikkelingen respecteren de historische landschapsstructuren, respecteren waardevolle bebouwing en dragen met hun inpassing bij aan een versterking van het mozaïekpatroon of aan het oorspronkelijk patroon van houtwallen op de overgangen naar de lagergelegen beekdalen van de Drentsche Aa en het Drentsche diep (voortzetting van de Hunze).
- Nieuwe ontwikkelingen leveren een positieve bijdrage aan het milieu.
- Er wordt voldoende ruimte genomen om een ontwikkeling goed in te passen in het landschap; vaak kan door meer ruimte te nemen een betere inpassing op het erf en in het landschap worden gerealiseerd.
- Nieuwe ontwikkelingen mogen niet tot een verrommeling van het landschappelijk beeld leiden. Dat betekent dat er aandacht wordt besteed aan bijvoorbeeld (de plek van) buitenopslag en erfbeplanting.
- Bij nieuwe ontwikkelingen die een wezenlijk andere invulling van het bestaande erf, een vergroting van het erf tot gevolg hebben of de ontwikkeling van een nieuw erf vragen, en waarbij het voornemen niet bij recht is toegestaan, moet de bebouwing goed landschappelijk worden ingepast, hetgeen kan worden aangetoond middels een erfinrichtingsplan. In dit erfinrichtingsplan wordt ingegaan op:
 - een analyse van de aanwezige landschappelijke kwaliteiten;
 - een analyse van de karakteristiek van het erf;
 - een analyse van de cultuurhistorisch (monumentale) waarden van bestaande bebouwing;
 - de wijze waarop de nieuwe ontwikkeling een bijdrage levert aan deze karakteristiek.
- Gebruik voor de inpassing van een initiatief een streekeigen architectuur, beperk opvallende afrasteringen en hekwerken (zoals witte hekken) en kies beplanting en beplantingsvormen die gebiedseigen is.
- Geen vestiging van functies toegestaan die geen directe verbintenis hebben met het buitengebied, uitgezonderd functies in vrijkomende agrarische bebouwing; functies die in gebruik of aan- of afvoer van producten niet afhankelijk zijn van de groene ruimte worden niet toegestaan.
- Functies met een verkeersaantrekkende werking moeten goed bereikbaar zijn.
- Elk initiatief in de recreatieve sector levert een bijdrage aan de recreatieve infrastructuur op de Hondsrug. Deze bijdrage kan op 2 manieren: doordat de ontwikkeling een nieuw of verbeterd punt wordt in het bestaande netwerk dan wel dat de ontwikkeling een nieuwe schakel vormt in het netwerk.
- Nieuwe ontwikkelingen dragen bij aan versterking van de Ecologische Hoofdstructuur op de Hondsrug.

De meeste functies en de meeste ontwikkelingen vinden plaats op de Hondsrug. Hier is de dynamiek het grootst. Om het gebied duurzaam te kunnen ontwikkelen en nieuwe ontwikkelingen dusdanig te kunnen faciliteren dat het

gebied ook op de lange termijn toekomstbestendig is en kan inspelen op de ontwikkelingen van dat moment, zal de gemeente bij elk initiatief beoordelen in hoeverre het geen afbreuk doet aan de verdere ontwikkelingspotenties van de Hondsrug op de lange termijn. Daarom hanteert de gemeente navolgende kaders voor ontwikkelingen.

- Aantonen dat initiatief geen hinder ondervindt van milieubelemmeringen en beleidsvoornemens; locaties waarvan kan worden verwacht dat de ontwikkelingsmogelijkheden van nieuwe functies op de korte of langere termijn worden beperkt, acht de gemeente niet op voorhand geschikt. De ontwikkelingsmogelijkheden kunnen bijvoorbeeld worden beperkt door geplande woonuitbreidingen of randvoorwaarden vanuit (aangewezen) gebieden voor natuurontwikkeling.
- Aantonen dat initiatief geen hinder geeft voor bestaande functies en natuurlijke en historische waarden op de Hondsrug.
- Initiatieven die gepaard gaan met grote investeringen of op een nieuwe locatie worden ontwikkeld gaan gepaard met een bedrijfsplan voor de komende tien jaar; het bedrijfsplan laat zien dat er een goede financiële onderbouwing ligt onder het initiatief.
- Gebruik materialen en middelen die het milieu niet schaden en benut de mogelijkheden om CO₂-neutraal te ontwikkelen.

6.4

Deelgebied Hunzelaagte

6.4.1

Ontwikkelingsvisie

Uitgangspunten visie

- Een sterke vernatting in de laagte gekoppeld aan waterberging, productie van drinkwater, de ontwikkeling van natuurwaarden en het vergroten van recreatieve mogelijkheden;
- Landbouw op de flanken, op de overgang met de Hondsrug;
- Vergroten van de toegankelijkheid van het gebied.

Algemene beschrijving

De gemeente zet in op enerzijds een versterking van de rand van het gebied met beplanting en anderzijds het voorkomen van een verdere verdichting van het gebied, bijvoorbeeld door bebouwing. De ambitie is erop gericht om de Hunzelaagte als ruimtelijke eenheid en als beekdal van het Drentsche diep sterker neer te zetten.

De landbouw en de natuur zijn de grootste gebruikers van het gebied. De gemeente heeft de ambitie om deze functies in het gebied een goede duurzame toekomst te kunnen bieden. Met de landinrichting is daarvoor de basis al ge-

legd. Ontwikkelingen die voortborduren op de uitgangspunten uit de landinrichting worden in beginsel dan ook door de gemeente positief benaderd.

Omdat het gebied een laag en nat gebied is en dat ook in de toekomst zal zijn, zal het gebied niet aan alle functies plek kunnen bieden. De gemeente wil dan ook alleen functies toestaan op het moment dat een duurzame voortzetting van de functie op die plek verzekerd is. Daarbij is een belangrijke afweging of de functie geen belemmeringen geeft of ondervindt vooral voor de waterberging.

Landbouw

Het accent van de landbouw ligt in de Hunzelaagte vooral bij het agrarisch natuurbeheer. De gemeente wil ook voor de komende jaren deze rol van de landbouw behouden. Waar mogelijkheden zijn om blauw-groene diensten uit te breiden, zal de gemeente dat stimuleren. Naast agrarisch natuurbeheer wordt een deel van het gebied gebruikt door de reguliere agrarische bedrijven. Ook deze bedrijven wil de gemeente een goede toekomst bieden.

Landschap en cultuurhistorie

Door de randen van het gebied op de overgang naar de Hondsrug te versterken met beplanting in de vorm van houtwallen, wordt het contrast met de openheid van de laagte aangezet. Daarbij dienen overigens wel doorzichten behouden te blijven.

Het kenmerkende opstreekende verkavelingspatroon met de ervaring van de sloten haaks op de Hondsrug wil de gemeente in stand houden, om het onderscheid met de Hondsrug te benadrukken. De dijken vormen lijnvormige inprikkers in het dal van de Hunzelaagte. De iets hogere ligging van de dijken boven maaiveld is typerend en behoudenswaardig. Ze zijn bovendien door hun kronkelende vorm fraaie toegangswegen tot het gebied.

Verder zal de cultuurhistorisch waardevolle bebouwing bij nieuwe ontwikkelingen in ogenschouw moeten worden genomen.

Recreatie

De recreatie blijft ondergeschikt en is afgestemd op het gewenste beeld van rust en ruimte. De gemeente zet in op een goede toegankelijkheid van het gebied voor wandelaars en fietsers. Waar dat nodig is, kunnen ontbrekende schakels in het routenetwerk worden bewerkstelligd, mits dat niet ten koste gaat van de landbouw of natuur. Er bestaan plannen om de Onnervaart tussen Onnen en het Drentsche Diep op te waarderen tot een open vaarverbinding. Een dergelijke ontwikkeling mag niet ten koste gaan van de rust en ruimte of natuurwaarden.

Water

De ingezette landinrichting geeft het gebied potentie voor de toekomst en met een natuurlijker waterbeheer in de polders wordt bovendien het beeld van de 'natte' laagte verder versterkt.

Waterwinning

Uitgangspunt is dat in het beekdal de gewenste natuurdoeltypen worden gerealiseerd en dat verdrogingsproblemen worden bestreden. Waar grondwaterwinningen met deze uitgangspunten in strijd zijn, worden zij waar mogelijk aangepast of uitgeplaatst naar een minder kwetsbare locatie. De gemeente zal hierin geen actieve rol spelen, maar ontwikkelingen op dit punt ondersteunen.

Natuur

De natuurlijke waarden van de omgeving, die de basis leggen voor een duurzaam ecosysteem, mogen niet onder druk komen van nieuwe ontwikkelingen, in het bijzonder de waarden die voor de vogelpopulatie van belang zijn. De gemeente wil nadrukkelijk ontwikkelingen niet tegengaan, maar wel aangeven dat een gedegen afweging noodzakelijk is om goede keuzes te maken die een duurzame toekomst van de Hunzelaagte kunnen garanderen. Door de openheid is in een deel van het gebied de skyline van de stad Groningen zichtbaar. Vanuit een deel van de Hunzelaagte is er zicht op de industrie langs het Winschoterdiep. Door verdergaande natuurontwikkeling kunnen meer moerasbosjes en broekbosjes ontstaan die een filter vormen voor de skyline van Groningen en de industriële panden langs het Winschoterdiep. Daarmee kan de natuurbeleving in het gebied worden vergroot worden. De weidsheid, die grote delen van het gebied kenmerkt, wil de gemeente wel waarborgen (Bron: Beheerplan Zuidlaardermeer). Daarom zou ook een landschappelijk filter aan de andere zijde van het Drentsche diep wenselijk zijn. Dit gebied maakt echter geen deel uit van het grondgebied van de gemeente Haren.

6.4.2

Kaders voor ontwikkelingen

Om concreet invulling te kunnen geven aan de gemeentelijke visie voor de Hunzelaagte en ook daadwerkelijk te kunnen sturen op het gewenste eindbeeld, zijn in deze nota ook kaders opgenomen die de leidraad vormen voor nieuwe initiatieven in de Hunzelaagte.

Alle initiatieven zullen aan deze kaders worden getoetst. Of andersom gezegd, wanneer een initiatief aan al deze kaders voldoet, wordt in principe medewerking verleend.

De uitwerking van deze kaders krijgt een weerslag in het bestemmingsplan Buitengebied.

Om de landschappelijke kwaliteit te versterken moet elk initiatief passen binnen de karakteristiek van de Hunzelaagte. Een goede inpassing vraagt een goede afstemming op de landschappelijke waarden, zoals die in de gebiedsbeschrijving, maar ook in het landschapontwikkelingsplan, zijn aangegeven.

De Hunzelaagte is een gebied waar de natuur en de landbouw overheersen. Deze functies zijn de belangrijkste pijlers voor het beheer en de inrichting van de Hunzelaagte. De gemeente wil de landbouw faciliteren, zodat boeren een goed bestaan kunnen houden en opbouwen, ook in de toekomst. De natuur

moet voldoende kansen hebben om in de Hunzelaagte te kunnen doorgroeien tot een stabiel ecosysteem. Daarom krijgen niet alle functies de ruimte.

Bij ontwikkelingen gelde de volgende uitgangspunten:

- Nieuwe ontwikkelingen respecteren de openheid en het verkavelingspatroon.
- Bij nieuwe ontwikkelingen moet de donkerte worden gehandhaafd.
- Bij nieuwe ontwikkelingen moet de stilte en rust worden gehandhaafd.
- Er wordt voldoende ruimte genomen om een ontwikkeling goed in te passen in het landschap; vaak kan door meer ruimte te nemen een betere inpassing worden gerealiseerd.
- Nieuwe ontwikkelingen leveren een positieve bijdrage aan het milieu.
- Als een nieuw initiatief gepaard gaat met enige vorm van bebouwing, (indien sprake is van een wijziging of afwijking, moet de bebouwing op een juiste manier landschappelijk worden ingepast, hetgeen zal moeten blijken uit een erfinrichtingsplan. In dit erfinrichtingsplan wordt ingegaan op:
 - een analyse van de aanwezige landschappelijke kwaliteiten;
 - een analyse van de karakteristiek van het erf;
 - een analyse van cultuurhistorische waardevolle (monumentale) bebouwde en onbebouwde waarden;
 - de wijze waarop de nieuwe ontwikkeling een bijdrage levert aan deze karakteristiek.
- Gebruik voor de inpassing van een initiatief een streekeigen architectuur, beperk opvallende afrasteringen en hekwerken (zoals witte hekken) en kies beplanting en beplantingsvormen die gebiedseigen is.
- Functies die geen directe verbintenis hebben met het buitengebied worden niet toegestaan.
- Functies die in gebruik of aan- of afvoer van producten niet afhankelijk zijn van de groene ruimte worden niet toegestaan.
- Geen woonfunctie, tenzij deze functie noodzakelijk is voor het beheer of onderhoud van het gebied.
- Geen functies met een sterk verkeersaantrekkende werking
- Elk initiatief in de recreatieve sector sluit aan op het bestaande recreatieve netwerk, waarbij geen dusdanige verhoging van de recreatieve druk mag ontstaan dat natuurwaarden (vogels) in gebieden die daar kwetsbaar voor zijn onder druk komen.
- De ontwikkeling van een nieuwe functie gaat gepaard met de levering van een groen-blauwe dienst, zoals agrarisch natuurbeheer en de aanleg van nieuwe beplanting (op de locatie zelf of elders).

Voor een duurzame, toekomstbestendige Hunzelaagte vindt de gemeente het van belang dat in het gebied geen ontwikkelingen worden toegestaan die de natuur- en landbouwwaarden (op de lange termijn) kunnen schaden. De onderstaande kaders voor ontwikkelingen bieden daar handvaten voor.

- Aantonen dat initiatief geen hinder geeft voor bestaande functies en geen belemmeringen oplevert voor natuur en milieu.

- Initiatief mag geen vervuiling van lucht, water of bodem en geen verstoring van duisternis met zich meebrengen.
- Initiatieven benutten de kansen en mogelijkheden van de natuurlijke omgeving (bodem, landschap), bijvoorbeeld door in te spelen op de ecologische potenties van lokale kwel en het vasthouden van water op de locatie op gebiedseigen wijze.

Uitgangspunten bestemmingsplan

7

7.1

Inleiding

In de vorige hoofdstukken zijn per landschappelijk deelgebied kaders opgenomen met voorwaarden voor het al dan niet toestaan van ontwikkelingen binnen elk deelgebied. Deze kaders gelden voor alle ontwikkelingen, zowel ontwikkelingen die zijn voorzien, als ontwikkelingen die op dit moment niet kunnen worden voorzien.

Op de ontwikkelingen waarvan redelijkerwijs op voorhand kan worden ingeschat dat deze zich zullen voordoen in de komende jaren kan in het bestemmingsplan worden ingespeeld. Immers, omdat deze ontwikkelingen bekend zijn, kan de gemeente hier op voorhand meer sturing aan geven.

Tussen de toetsingskaders in de kadernota en de daadwerkelijke regelgeving in het bestemmingsplan zit een aantal denkstappen en schaalniveaus. Daarom wordt in dit afzonderlijke hoofdstuk de brug geslagen tussen de kaders uit de voorgaande hoofdstukken en de daadwerkelijke regels en toelichting in het bestemmingsplan. De in dit hoofdstuk verder geconcretiseerde toetsingskaders vormen de uitgangspunten voor het bestemmingsplan. Daarbij wordt, zoals eerder al aangegeven, alleen ingegaan op ontwikkelingen die daadwerkelijk kunnen worden voorzien en kunnen worden opgenomen in het bestemmingsplan. Voor alle andere ontwikkelingen blijft de kadernota het toetsingskader.

Bij het uitwerken van de kaders tot uitgangspunten is het van belang dat er een goede afstemming plaatsvindt met het provinciaal beleid. Het provinciale omgevingsbeleid kent (in de vorm van de Omgevingsverordening) een stelsel van regels waarvan de gemeente niet kan afwijken. De gemeente zal dan ook in algemene zin aansluiten bij het provinciale beleid. Maar gezien de ambities van de gemeente en de bijzondere kwaliteiten van het landelijk gebied van Haren, kiest de gemeente ervoor haar beleid voor het buitengebied wel toe te snijden op de Harense situatie en daarin ook haar eigen keuzes te maken.

7.2

Natuur

Natuur en landschap zijn belangrijke kwaliteiten van het buitengebied van Haren. Natuur en landschap worden gezien als 'dragende functies' en staan daarom centraal aan het begin van dit hoofdstuk.

De gemeente Haren kent veel natuurgebieden, variërend van beekdalen tot bosgebieden. In het vigerende bestemmingsplan is natuur naast aparte bestemming ook ondergebracht bij de verschillende gebiedsbestemmingen. Omdat binnen de gemeente echter veel natuurgebieden aanwezig zijn, waarvan de status en het gebruik verschillend is, kiest de gemeente ervoor om een onderscheid te maken tussen de verschillende natuurgebieden.

Gebieden met de hoofdfunctie natuur wil de gemeente ook bestemmen als natuur. Ontwikkelingen binnen deze gebieden worden niet toegestaan, tenzij deze ontwikkelingen zijn bedoeld om een bijdrage te leveren aan het behoud dan wel verhogen van de natuurlijke waarden.

In een deel van de gronden in het buitengebied is sprake van beheers- en reservaatgebieden. Deze beheergebieden zijn onderdeel van de Ecologische Hoofdstructuur, maar worden agrarisch beheerd, met respect voor natuurlijke waarden. In deze beheergebieden kiest de gemeente voor een bestemming waar zowel landbouw als natuur een plek krijgen. Ontwikkelingsmogelijkheden zijn binnen deze bestemming ook ruimer opgesteld.

Wat betreft de zoekgebieden voor robuuste verbindingzones zal de gemeente in het bestemmingsplan geen regeling opnemen. Wanneer de concrete uitwerking bekend is, kan in voorkomende gevallen een passend bestemmingsplan worden opgesteld.

Nieuwe natuur

De gemeente zal niet als initiator optreden bij de realisatie van nieuwe natuurgebieden, maar onderschrijft de uitvoering van het Landinrichtingsplan. De ontwikkeling van nieuwe natuur gebeurt doorgaans door natuurbeherende instanties. Voor die delen van de Ecologische Hoofdstructuur die nog niet zijn gerealiseerd, zal de gemeente wel een wijzigingsbevoegdheid in het bestemmingsplan buitengebied opnemen. Alvorens toepassing te geven aan deze wijzigingsbevoegdheid, dient de concrete realisatie vast te staan en dienen de betreffende gronden op basis van vrijwilligheid in eigendom zijn verworven door een natuur beherende instantie.

7.3

L a n d s c h a p

Landschappelijke deelgebieden

De gemeente Haren kent sterke landschappelijke verschillen. In deze kadernota is daar op ingespeeld door een onderscheid te maken in drie landschappelijke deelgebieden: Drentsche Aa, Hondsrug en Hunzelaagte. Ook in het LOP wordt deze onderverdeling als hoofdindeling aangegeven.

Om in te spelen op deze landschappelijke verschillen zullen de uitgangspunten van de kadernota (voortvloeiend uit het LOP) als randvoorwaarden worden gebruikt bij afwijking of wijziging van de bestemmingsplanregels. Een dergelijke regeling maakt het mogelijk dat de wijze waarop ontwikkelingen worden

toegestaan ook past bij de aanwezige landschappelijke kwaliteit. Ook worden deze uitgangspunten als toetsingskader gekoppeld aan de verlening van vergunningen.

Door de landschappelijke kwaliteiten centraal te stellen, zijn de ontwikkelingsmogelijkheden van functies verschillend in de drie deelgebieden en zelfs binnen een deelgebied. Zo zijn het beleid en de ontwikkelingsmogelijkheden ten aanzien van de essen veel strikter dan bijvoorbeeld elders op de Hondsrug (de essen worden volledig uitgesloten van nieuwe bebouwing, terwijl elders op de Hondsrug ontwikkelingen wel mogelijk zijn).

Landschappelijke elementen

De ontwikkelingsgeschiedenis van het buitengebied van Haren is op een groot aantal plaatsen nog goed leesbaar in het landschap. Als voorbeeld kunnen de essen, de pingo's en het beekdal van de Drentsche Aa worden genoemd. Daarnaast komen in het plangebied waardevolle wegen en beplantingsstructuren (houtwallen) voor. Deze waardevolle elementen zullen in het bestemmingsplan van een beschermende regeling worden voorzien.

In deze paragraaf komen de verschillende landschappelijk waardevolle kenmerken aan bod.

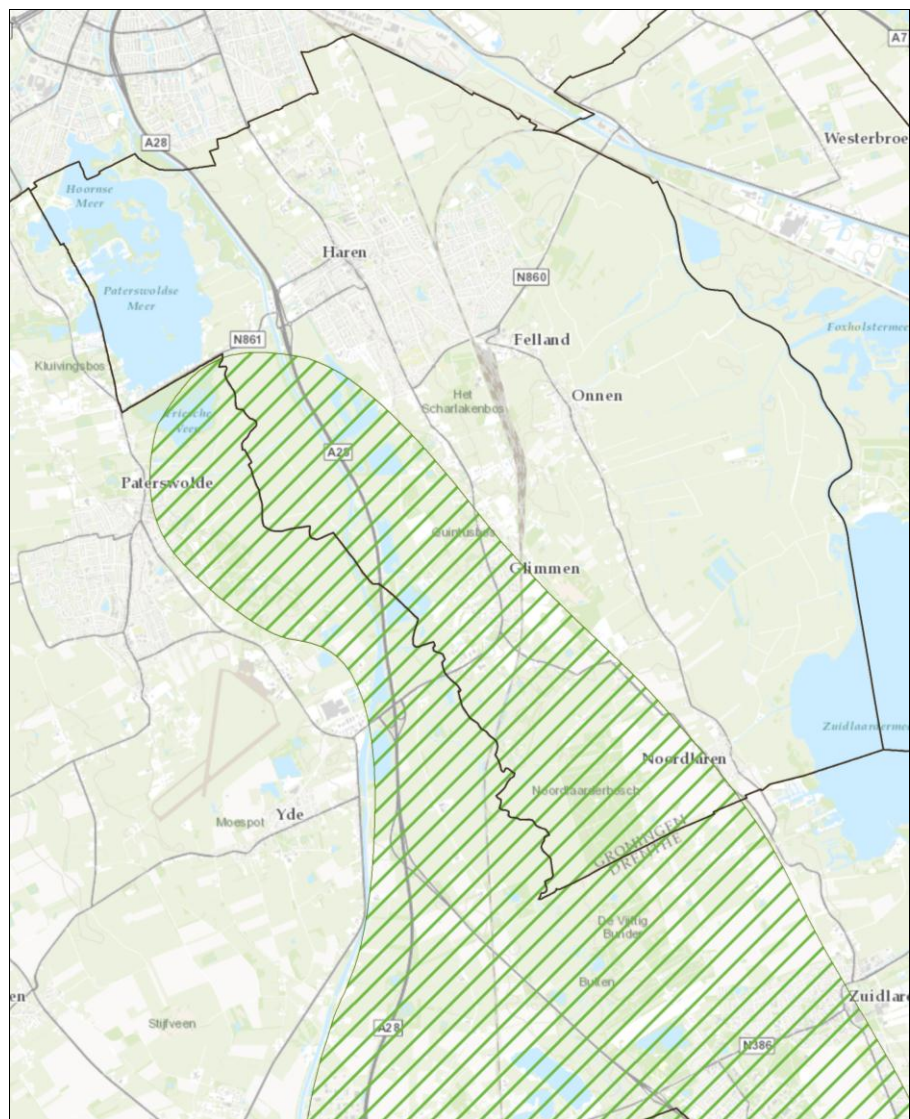
7.3.1

Nationaal landschap Drentsche Aa

Een groot deel van de gemeente valt onder het nationaal landschap Drentsche Aa. De provincie Groningen heeft in haar verordening aangegeven dat 'in een bestemmingsplan dat betrekking heeft op het nationaal landschap Drentsche Aa, regels worden gesteld ter bescherming van de kleinschaligheid van het landschap, de vrij meanderende beek de Drentsche Aa, alsmede de samenhang van essen, bossen, heiden en moderne ontginningen'. In het gebied van de Drentsche Aa zal bovendien worden ingespeeld op het vrije zicht vanaf de A28 op het beekdal als onderdeel van het nationaal snelwegpanorama.

In het in ontwikkeling zijnde rijksbeleid zijn de figuren 'Nationaal Landschap' en 'snelwegpanorama' beleidsmatig geschrapt. Het is op dit moment onduidelijk of en in welke mate de provincie hieraan invulling zal (of blijft) geven.

Voor de gemeente Haren is het van belang dat de waarden die het gebied hebben gemaakt tot 'Nationaal Landschap' en 'snelwegpanorama' blijven behouden. Door binnen de bestemmingen de landschappelijke waarden een belangrijke rol te laten spelen, speelt de gemeente in op de bescherming van de betreffende waarden.

Nationaal landschap Drentsche Aa (groene arcering)

7.3.2

Open gebieden en reliëf

Open gebieden

Ondanks dat de gemeente Haren in zijn algemeenheid wordt gekenmerkt door een lommerrijke omgeving, zijn juist ook open gebieden in het buitengebied waardevol. De open gebieden zorgen ervoor dat verschillende andere waardevolle landschappelijke elementen beleefbaar zijn (zoals de houtsingels). Ook zorgen de open gebieden vaak voor mooie doorzichten. En ten slotte is in bepaalde delen van de gemeente de openheid het gevolg van de cultuurhistorie (zoals de essen) of een combinatie van cultuurhistorie en geomorfologie (het Hunzedal). De gemeente vindt behoud van deze kenmerken behoudenswaardig.

De gemeente onderscheidt de volgende open gebieden:

- Het beekdal van de Drentsche Aa en het Drentsche diep (Hunzedal).
- De essen.

Het Hunzedal en het beekdal van de Drentsche Aa zullen een specifieke regeling krijgen, ter behoud van de openheid.

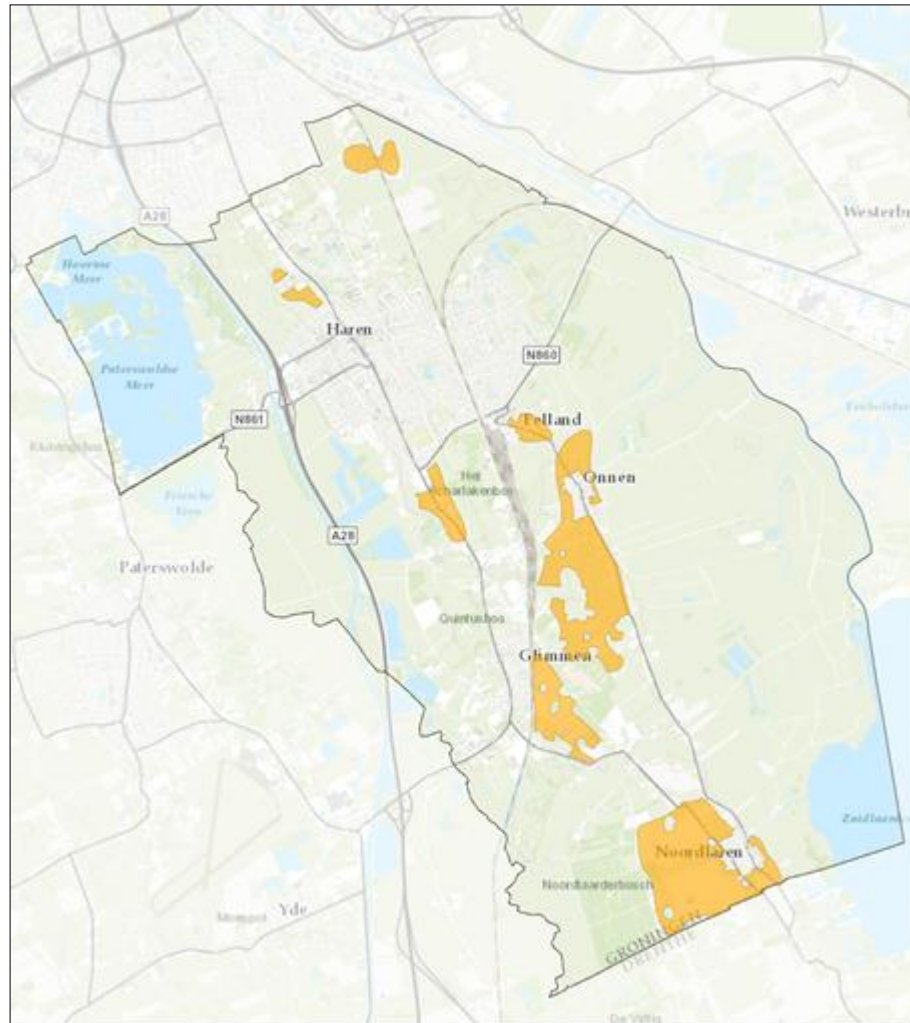
Hunzedal bij Haren

De essen zullen middels een aanduiding in het bestemmingsplan worden opgenomen. De gemeente staat ontwikkelingsmogelijkheden op de essen niet toe. Met name de openheid en het microreliëf van de essen wil de gemeente borgen in het bestemmingsplan.

De es bij Noordlaren

Op navolgende afbeelding is aangegeven waar de essen in de gemeente Haren voorkomen.

Reliëf

Het buitengebied van Haren wordt gekenmerkt door macroreliëf (de Hondsrug) en microreliëf (onder andere de essen). Het macroreliëf zal niet aan verandering onderhevig zijn. Een beschermde regeling is hiervoor dan ook niet nodig. Het microreliëf zal wel worden beschermd in het bestemmingsplan.

De Zuidlaarderweg (ten zuiden van Appelbergen)

7.3.3

Landschapselementen

Routestructuren

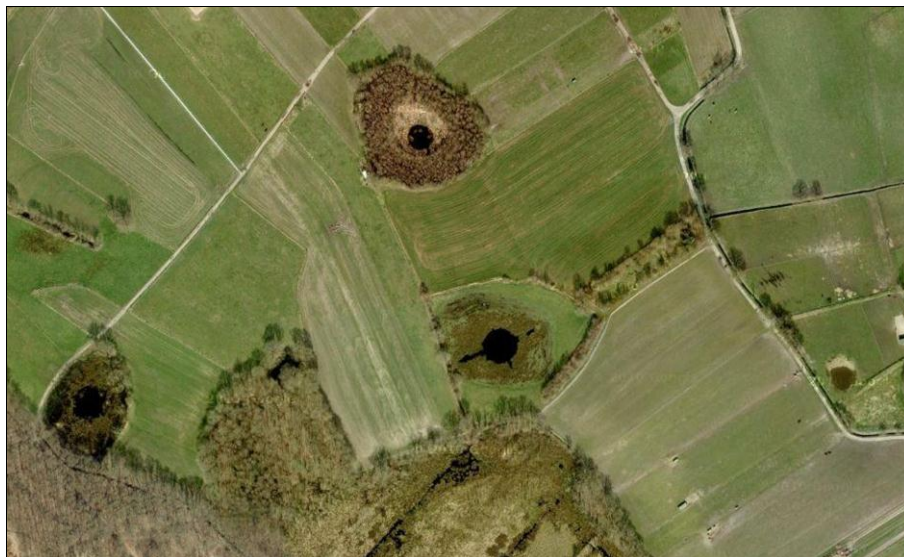
Kenmerkend voor de Hondsrug zijn de vele oude routestructuren. De gemeente beschouwt de meeste (onverharde) wegen dan ook als behoudenswaardige elementen in het landelijke gebied. De gemeente stelt daarom voor om de cultuurhistorisch waardevolle (onverharde) wegen te beschermen middels een passende regeling. De gemeente hecht bovendien aan de uitgebreide zandpadenstructuur. In het bestemmingsplan zal daarom een verbod worden opgenomen op het verleggen en verharren van zandpaden. De nota Zandwegen vormt hiervoor de basis (zie paragraaf 3.4.8).

Beslotenveenseweg

Pingo's

Pingo's zijn aardkundig waardevolle elementen. Het bestemmingsplan zal de aanwezige pingo's van een beschermende aanduiding voorzien, die recht doet aan de zichtbaarheid, gaafheid en aardkundige waarden van de pingo's.

Pingo's nabij Appelbergen

Houtwallen en houtsingels

Op de Hondsrug komen de voor het gebied Gorecht zeer bepalende houtwalstructuren voor, die voor een belangrijk deel drager zijn van de kleinschaligheid op de rug. In de provinciale omgevingsverordening zijn deze beplantingselementen dan ook specifiek benoemd. De gemeente neemt in het

bestemmingsplan een regeling op die het kappen en rooien van houtsingels verbiedt. Uitzondering hierop is het kappen van houtsingels bij een nieuwe ontwikkeling waar een goedgekeurd erfinrichtingsplan aan ten grondslag ligt.

Karakteristieke waterlopen

In de gemeente komen ook meerdere karakteristieke waterlopen tegen. De karakteristieke waterlopen zullen beschermd worden.

7.4

Beschermd dorpsgezicht en karakteristieke bebouwing

In het buitengebied liggen meerdere karakteristieke panden, een aantal zijn zelfs rijksmonument. De Rijksstraatweg (en dan met name daaraan gelegen panden en tuinen) maakt bovendien deel uit van het beschermd dorpsgezicht. In het navolgende wordt ingegaan op het beschermd dorpsgezicht en de karakteristieke bebouwing

Beschermd dorpsgezicht Rijksstraatweg

In 2010 is het facetbestemmingsplan voor het beschermd dorpsgezicht vastgesteld. Op de navolgende afbeelding is de begrenzing van het Beschermd dorpsgezicht Rijksstraatweg (voor zover gelegen in de gemeente Haren) weergegeven.

Het Beschermd dorpsgezicht Rijksstraatweg kan worden ingedeeld in drie deelgebieden: het noordelijke gebied (1), het zuidelijke gebied (2) en het midden-

gebied (3). Zowel het noordelijke als het zuidelijke gebied ligt (gedeeltelijk) in het buitengebied.

1. Rijksstraatweg-Noord

Een groot deel van het beschermd dorpsgezicht in de noordzijde van Haren, met uitzondering van een deel van de bebouwing direct langs de Rijksstraatweg, maakt onderdeel uit van het plangebied van het buitengebied. De waarde van het beschermd dorpsgezicht voor het plangebied (het buitengebied) aan deze zijde betreft met name de zichtbaarheid van de afhelling van de Hondsrug naar het open beekdal van de Drentsche Aa. Daarbij is de doorkijk naar het landschap aan de westzijde van de Rijksstraatweg soms gekoppeld aan een villa aan de oostzijde van de Rijksstraatweg. Hierdoor winnen deze doorzichten naar het westen nog meer aan betekenis.

2. Rijksstraatweg-Zuid

Het zuidelijke deel van het beschermd dorpsgezicht, vanaf de kruising van de Rijksstraatweg met de Doctor E.H. Ebelsweg richting het zuiden, maakt eveneens onderdeel uit van het plangebied. Ook de bebouwing langs de Rijksstraatweg, maakt in dit deel van het beschermd dorpsgezicht onderdeel uit van het plangebied.

Dit gebied heeft eveneens een landelijk en groen karakter. De bebouwing aan weerszijden van de Rijksstraatweg is minder dicht dan in het gebied ten noorden ervan. Het achterliggende landschap is ook hier regelmatig zichtbaar. In tegenstelling tot het noordelijke deelgebied betreft het nu een landschap met een meer gesloten karakter door de volop aanwezige houtwallen. Het groene karakter van dit deelgebied wordt versterkt door de aan de westzijde gelegen oude buitenplaatsen als 'Voorveld' en 'Huis te Glimmen' en villa's met fraai aangelegde tuinen. Daarnaast heeft de Rijksstraatweg zelf in dit gedeelte een tamelijk groen profiel. De geasfalteerde weg wordt aan weerszijden begeleid door groene berm en een boombeplanting die uit eiken bestaat. Vervolgens ligt aan weerszijden een fietspad. De privétuinen worden veelal door een haag van de openbare weg afgescheiden. De bebouwing bestaat hoofdzakelijk uit vrijstaande villa's en kleinere middenstandswoningen, met hier en daar een enkele boerderij ertussen. De villa's en middenstandswoningen dateren hoofdzakelijk uit de periode 1900-1940 en zijn in uiteenlopende stijlen opgetrokken. De villa's, die meestal op enige afstand van de weg zijn gelegen en een aangelegde tuin hebben, zijn gebouwd in stijlen verwant aan art nouveau, de Amsterdamse School of de Engelse landhuisstijl. Voorbeelden van dit soort villa's zijn 'De Dobbe', Rijksstraatweg 381, in 1931 gebouwd door de Groninger architecten Kuiler en Drewes, en 't Zunneke', Rijksstraatweg 353, in 1936 gebouwd naar een ontwerp van M. de Vries Azn. uit Assen. De kleinere woonhuizen, opgetrokken in een aan art nouveau, het rationalisme of de Amsterdamse School verwante stijl, liggen meestal dicht bij de weg en hebben vaker verbouwingen ondergaan.

Het dunne bebouwingslint wordt ten noorden van de splitsing met de Hoge Hereweg, aan de westzijde onderbroken door het landgoed 'Voorveld' en de ten zuiden ervan gelegen boomgaard op de hoek met de Boerlaan. Het er tegenovergelegen gedeelte aan de oostzijde is eveneens onbebouwd.

Bij Harenermolen neemt de bebouwing aan weerszijden weer toe. Op de splitsing met de Hoge Hereweg ligt het voormalig gasthuis 'Weltevreden', een van rijkswege beschermd monument. Het beschermd dorpsgezicht wordt in het zuidwesten beëindigd door het landgoed van het 'Huis te Glimmen'. Dit complex omvat, behalve het op ongeveer 1 km afstand van de Rijksweg gelegen buitenhuis, onder andere de twee ernaast gelegen boerderijen, respectievelijk schathuis en koetshuis, het aan de Rijksweg gelegen tuinhuis, de oprijlaan vanaf de Rijksweg en het aan weerszijden hiervan gelegen Quintusbos.

De aan de overzijde van de Rijksweg gelegen bebouwing bestaat uit enkele villa's, die worden afgewisseld door een kleinschalige, dicht op de weg gesitueerde bebouwing.

De Hoge Hereweg is een van de weinige nog gedeeltelijk onverharde doorgaan-de wegen in de provincie Groningen. Het onderscheid met de verharde Rijksweg vormt een herkenbare verwijzing naar de ontwikkelingsgeschiedenis van de route over de Hondsrug naar het zuiden. Ten westen van de zandweg loopt een verhard fietspad en vervolgens een houtwal. Achter deze houtwal ligt een dun bebouwingslint, dat bestaat uit veelal verbouwde arbeiders- en middenstandswoningen. De oostzijde is in het noorden grotendeels onbebouwd: hier is een kwekerij met bijbehorende boerderij gelegen. Het deel na de splitsing met de Oude Boerenweg valt buiten het plangebied voor het buitengebied.

In het deelgebied Rijksweg-Zuid heeft het bebouwingsbeeld na 1940 geen ingrijpende wijzigingen ondergaan en heeft er slechts op enkele locaties nieuwbouw plaatsgevonden, te weten op de hoek met de Boerlaan en nabij de splitsing met de Hoge Hereweg. Hoewel met name de meer kleinschalige bebouwing hier en daar is vernieuwd, is het historische bebouwingsbeeld in dit gedeelte van het beschermd dorpsgezicht nog behoorlijk gaaf.

Het beschermd dorpsgezicht wordt in het bestemmingsplan Buitengebied voorzien van een dubbelbestemming, waarmee wordt verwezen naar de toelichting, behorende bij het besluit tot aanwijzing van het Beschermd dorpsgezicht Rijksweg.

Karakteristieke panden

Ook komt in het gebied een aantal monumenten voor. Rijksmonumenten genieten een beschermende status vanuit de Monumentenwet. Deze worden (informatief) aangeduid op de verbeelding.

Dat is echter niet het geval bij gemeentelijke monumenten en bij de overige karakteristieke panden.

De gemeentelijke monumenten worden daarom ook van een aanduiding voorzien. Voorts heeft de gemeente overige karakteristieke panden geïnventariseerd. Om de stedenbouwkundige en architectonische kwaliteit van de overige karakteristieke panden te waarborgen als wezenlijk onderdeel van de kwaliteiten van het landelijk gebied kiest de gemeente ervoor de karakteristieke panden van een aanduiding te voorzien in het bestemmingsplan. Aan deze aanduiding kunnen vervolgens nadere regelingen worden verbonden, waarbij kan worden gedacht aan een omgevingsvergunningplicht ingeval van voorgenomen sloop of verbouw.

De karakteristieke panden zijn geïnventariseerd op een methode waarbij de cultuurhistorische waarden, de authenticiteit en de zeldzaamheid een rol spelen. De inventarisatie van de karakteristieke panden zal aan het bestemmingsplan Buitengebied worden toegevoegd.

7.5

Archeologie

Het merendeel van het archeologisch erfgoed is onzichtbaar en is daardoor zeer kwetsbaar voor ruimtelijke ontwikkelingen die met bodemingrepen gepaard gaan. Archeologische waarden zijn onvervangbaar en niet te compenseren. Om deze reden is het belangrijk om enkele beschermende maatregelen te nemen.

Waar de archeologische waarden dermate hoog zijn, bijvoorbeeld de op de Archeologische Monumentenkaart aangegeven terreinen, zal met een dubbelbestemming Waarde - Archeologie het archeologisch belang worden beschermd.

Het spreekt voor zich dat de daadwerkelijke regeling in het bestemmingsplan in overeenstemming zal zijn met het gemeentelijke archeologiebeleid (met bijbehorende Archeologische waardenkaart)

7.6

Landbouw

Van oudsher is de agrarische bedrijvigheid een van de belangrijkste vormen van grondgebruik. Inmiddels is het aandeel van de landbouw in het buitengebied teruggedrongen door de opkomst van het wonen in het buitengebied en ontwikkelingen op het vlak van de natuur en landbouw.

De gemeente kiest er voor om de bedrijven die nog wel een volwaardig bestaan uit de agrarische functie halen een goede, stabiele toekomst te bieden. De ingezette landinrichting in het zuidelijke deel van de gemeente is daar ook op gericht.

Een belangrijk deel van de huidige agrarische sector in Haren bestaat daarnaast uit hobbymatige beoefening van de agrarische functie en als nevenfunc-

tie bij de woning. De gemeente wil deze hobbyboeren faciliteren. Ze bepalen immers voor een belangrijk deel het landschappelijk beeld. Gelet op de beperkte omvang van de agrarische (hobby)activiteiten ligt een agrarische bestemming voor deze hobbyboeren niet voor de hand. Daarom worden hobbyboeren onder de woonbestemming gebracht. Binnen de woonbestemming zal vervolgens een regeling worden opgenomen die het hobbymatig houden van dieren accommodeert.

In het bestemmingsplan zal onderscheid worden gemaakt tussen grondgebonden (akkerbouw, tuinbouw en melkveehouderij) en niet-grondgebonden bedrijven (intensieve veehouderijbedrijven). Dit is nodig om een goede invulling te kunnen geven aan het provinciale beleid.

7.6.1

Omvang agrarische bouwpercelen

Een van de hoofdthema's in het buitengebied is de omvang van agrarische bouwpercelen. Er doet zich momenteel een aanzienlijke schaalvergroting voor in de agrarische sector.

INLEIDING

Niet alleen bij de voorbereiding van de kadernota, maar ook in het kader van een aantal andere overlegsituaties wordt gesproken over de omvang van agrarische bouwpercelen en de planologische regeling daarvan; op veel plaatsen wordt gewerkt met de gebiedsgerichte maatwerkbenadering (ook wel 'keukentafelbenadering') bij vergroting van agrarische bouwpercelen.

Los van de huidige ontwikkelingen is het goed het bestaande beleid op dit punt te bezien. Op rijksniveau worden geen uitspraken gedaan over de omvang van bouwpercelen. De in 2004 opgestelde Nota agrarische bouwblokken en landschap, pilot regio Noord, is vertaald naar het nieuwste provinciale beleid. Het provinciale beleid komt er kort gezegd op neer dat gebieden zijn aangewezen:

PROVINCIAAL BELEID

- met schaalvergrotingsmogelijkheden;
- met beperkte schaalvergrotingsmogelijkheden;
- waar geen schaalvergrotingsmogelijkheden aanwezig zijn. Hierbij gaat het met name om gebieden in de omgeving van (wierden)dorpen.

Het hiervoor beschreven provinciale beleid kent een hoog abstractieniveau; een nadere uitwerking en begrenzing is derhalve nodig. In het navolgende wordt beschreven op welke wijze dit wordt geconcretiseerd.

AFWEGING EN KEUZE

Uit de Omgevingsverordening blijkt dat de provincie enerzijds het belang van de landbouwsector voor de provincie erkent als belangrijke economische motor, maar anderzijds ook het landschappelijk kapitaal wil behouden. Ter bescherming van de landschappelijke kwaliteit wil de provincie een maximaal bouwperceel van 1 ha in de gemeente Haren toestaan. In overleg met de provincie kan het oppervlak door het college van Gedeputeerde Staten worden vergroot tot 2 ha.

Vertrekpunt voor de gemeente vormt dan ook een maximaal bebouwingsoppervlak van 1 ha bij recht, tenzij in de huidige situatie al een groter oppervlak is bebouwd. De gemeente zal in het kader van de totstandkoming van het bestemmingsplan maatwerk per bedrijf leveren.

7.6.2

Uitbreiding agrarisch bouwpercelen

INLEIDING

In de voorgaande paragraaf is ingegaan op de omvang van bouwpercelen bij recht. Hoewel een maatwerkbenadering wordt gekozen, bestaat de mogelijkheid dat een agrariër gedurende de looptijd van het bestemmingsplan onvoldoende ontwikkelingsruimte heeft.

Agrarische bedrijven die zich verder willen ontwikkelen, hebben vaak behoefte aan uitbreiding of nieuwbouw van bedrijfsgebouwen. Naast de afwegingen en kaders uit deze nota speelt bij deze afweging tot uitbreiding ook het vigerende bestemmingsplan Buitengebied een rol. In dit bestemmingsplan is een uitbreiding opgenomen van het bouwperceel tot 2 ha, hoewel door Gedeputeerde Staten daar destijds goedkeuring aan is onthouden. Aan deze uitbreiding zijn wel voorwaarden verbonden, waaronder een afweging ten aanzien van milieuconsequenties en aantasting van landschappelijke waarden.

AFWEGING EN KEUZE

De gemeente wil ook bij een eventuele vergroting van het bebouwingsoppervlak maatwerk leveren, zodat een goede afweging kan worden gemaakt op het vlak van landschap, milieu en hinder voor andere functies, altijd met het oog op een duurzaam gebruik van het landelijk gebied. Dat past ook in de lijn van het provinciaal beleid. Binnen het bestemmingsplan wil de gemeente via een wijzigingsbevoegdheid een vergroting van het bebouwingsoppervlak tot 1,5 ha toestaan. Daartoe zal de gemeente in de regels bij een uitbreiding van het bebouwingsoppervlak onder andere de volgende voorwaarden opnemen:

- uit een erfinrichtingsplan zal moeten blijken dat wordt voldaan aan de richtlijnen uit de kadernota;
- respecteren van de bestaande landschappelijke, cultuurhistorische en natuurlijke waarden (bovengronds en ondergronds) en structuren;
- respecteren van het aanwezige macro- dan wel microreliëf;
- geen uitbreiding van het bouwperceel op essen;
- geen uitbreiding van het bouwperceel binnen de grenzen van de Natura 2000-gebieden Drentsche Aa en Zuidlaardermeergebied.

Voor de vergroting naar 1,5 ha is een ontheffing van de provincie Groningen noodzakelijk.

Een eventuele vergroting naar 2 ha is hooguit in uitzonderlijke gevallen aan de orde. Hiervoor dient eveneens een ontheffing bij de provincie te worden aangevraagd. In dergelijke gevallen zal daarvoor vervolgens een eigen bestemmingsplanprocedure worden gevolgd.

Samengevat ziet de bebouwingsregeling er als volgt uit.

Bij recht	- Maatwerk per bedrijf - Maximaal 1 ha, dan wel bestaand (indien groter)
Uitbreiding	- Tot 1,5 ha via wijzigingsbevoegdheid - Ontheffing noodzakelijk van de provincie - Via (gemeentelijke) keukentafelbenadering
Verdere vergroting	- Meer dan 1,5 ha via ontheffing provincie - Via zelfstandig bestemmingsplan

7.6.3

Bouwen buiten het agrarisch bouwperceel

Zoals aangegeven aan het begin van dit hoofdstuk, bepaalt de omvang van het bouwperceel in hoge mate de ruimte die de agrariër heeft om bij recht te ondernemen. In het vigerende bestemmingsplan buitengebied is een mogelijkheid opgenomen om buiten het bouwperceel bouwwerken, geen gebouwen zijnde, op te richten die ten dienste staan van de uitvoering van het agrarisch bedrijf, mest- en sleufsilos uitgezonderd. Het bouwen van gebouwen is niet toegestaan.

INLEIDING

In de provinciale verordening wordt bouwen buiten het bouwperceel uitgesloten. Het bouwen of oprichten van bijvoorbeeld mest-, sleuf- en torensilos buiten het bouwperceel is (zonder ontheffing van de verordening, dan wel op grond van nadere provinciale regelingen) dan ook niet mogelijk.

PROVINCIAAL BELEID

Afweging en keuze

Gezien de hoge landschappelijke waarden en de diversiteit aan functies in het buitengebied wil de gemeente bouwwerken en gebouwen zoveel mogelijk concentreren. De gemeente kiest ervoor om geen bouwwerken of gebouwen buiten het toegestane bebouwingsoppervlak op het agrarisch perceel toe te staan.

7.6.4

Nieuwvestiging van agrarische bedrijven

De agrarische sector kent veel dynamiek. Een van de behoeftes die daarin kan ontstaan is de vestiging van een agrarisch bedrijf op een nieuwe locatie. Deze behoefte komt veelal voort uit de wens tot het situeren van het bedrijf naar een locatie die gunstig(er) ligt ten opzichte van de percelen cultuurgrond, dan wel ter oplossing van milieuproblemen (bijvoorbeeld vanwege situering in een bestaand bebouwingslint).

INLEIDING

In het vigerende bestemmingsplan Buitengebied uit 1990 is onder een wijzigingsbevoegdheid de mogelijkheid opgenomen voor de nieuwvestiging van een agrarisch bedrijf. Aan deze nieuwvestiging zijn voorwaarden ten aanzien van de omvang (maximaal 2 ha) en de aantasting van landschappelijke en natuurlijke waarden en waterwinning opgenomen.

Provinciaal beleid

In de provinciale verordening wordt aangegeven dat nieuwvestiging van agrarische bedrijven niet wordt toegestaan, tenzij sprake is van een duurzaam en volwaardig agrarisch bedrijf binnen de provinciegrenzen, waarvan de bedrijfsvoering (juist) op de nieuwe locatie ook op de lange termijn in stand kan worden gehouden. Bovendien wordt aan de nieuwvestiging alleen medewerking verleend bij:

- uitplaatsing uit de Ecologische Hoofdstructuur;
- uitplaatsing uit het lint van Midwolda, in verband met de aanleg van een vaarverbinding;
- uitplaatsing vanwege ruimtegebrek of milieuhinder;
- een specifieke taakstelling.

Aan de keuze van de locatie ligt een goede analyse van de ruimtelijke kwaliteit en de duurzaamheid ten grondslag.

AFWEGING EN KEUZE

Gezien de ontwikkelingen in de agrarische sector in de gemeente (terugloop van het aantal volwaardige bedrijven) en gezien de multifunctionaliteit van het buitengebied, acht de gemeente haar buitengebied niet op voorhand geschikt voor de nieuwvestiging van agrarische bedrijven. De gemeente kiest er dan ook voor om hiervoor geen regeling op te nemen in het bestemmingsplan buitengebied. Mocht er toch een verzoek komen voor de nieuwvestiging van een bedrijf dan wil de gemeente dat verzoek via een eigenstandige procedure behandelen. Daarbij zal de gemeente, net als bij de afweging voor andere functies en ontwikkelingen, de nieuwvestiging beoordelen op de effecten en inpassingsmogelijkheden op het vlak van landschap, milieu en hinder voor andere functies. De gestelde toetsingskaders in de vorige hoofdstukken vormen daarbij de leidraad. De gemeente wil daarbij op voorhand aangeven dat ze onwelwillend staat tegenover nieuwvestiging in de Hunzelaagte of in het Drentsche Aa-gebied.

7.6.5

Tweede bedrijfswoningen

INLEIDING

Zowel in het vigerende bestemmingsplan buitengebied als in de provinciale omgevingsplan wordt de bouw van een tweede bedrijfswoning uitgesloten. Tweede bedrijfswoningen (op termijn) leiden vaak tot een niet-functionele verstening van het buitengebied. Op den duur worden ze vaak in gebruik genomen als burgerwoning. Daarnaast kunnen tweede bedrijfswoningen in milieutechnisch opzicht een belemmering vormen voor de ontwikkeling en uitbouw van nabijgelegen (grondgebonden) agrarische bedrijven.

PROVINCIAAL BELEID

De provincie wil wel de mogelijkheid om in een tweede bedrijfswoning te voorzien als het agrarisch bedrijf een structureel volwaardig tweepersoonsbedrijf is. In de gemeente Haren komt dat nu niet voor en de gemeente verwacht deze ontwikkeling ook niet in de komende jaren.

De gemeente kiest ervoor om aan te sluiten bij het vigerende bestemmingsplan buitengebied en tweede bedrijfswoningen niet mogelijk te maken in het nieuwe bestemmingsplan voor het buitengebied. Als er toch een verzoek komt, kan de gemeente daarvoor een eigenstandige procedure starten. Eén van de voorwaarden die de gemeente zal hanteren, naast de gebruikelijke afweging ten aanzien van landschap en milieu, is dat de initiatiefnemer laat zien dat de tweede woning noodzakelijk is voor een duurzame bedrijfsvoering van het agrarisch bedrijf op de (middel)lange termijn.

AFWEGING EN KEUZE

7.6.6

Mestverwerking

Mestverwerking is sterk in opkomst. Onder mestverwerking wordt verstaan: 'het behandelen van dierlijke mest door het toepassen van basistechnieken of combinaties daarvan, met als doel de aard, de samenstelling of de hoedanigheid van dierlijke mest te wijzigen, zodat deze mest beter kan worden gebruikt of geschikt wordt voor andere functies'.

INLEIDING

Er zijn verschillende vormen van mestverwerking, van individueel op het eigen agrarisch erf tot collectieve installaties met een meer industriële inslag. Voor de gemeente is het van belang te kunnen afwegen wanneer de mestvergisting als bedrijfseigen agrarische activiteit kan worden beschouwd.

Belangrijk criterium is daarbij dat ofwel de mest zelf geproduceerd is en/of de mest wordt gebruikt op de tot het bedrijf horende gronden. Industriële vergistingsinstallaties gebruiken de mest en grondstoffen van derden en verhandelen de meststoffen ook aan derden.

De praktijk wijst uit dat een vergistingsinstallatie niet of nauwelijks rendabel kan draaien op de biomassa van uitsluitend het eigen bedrijf. De gemeente verwacht dan ook niet dat er veel behoefte zal bestaan aan deze vergisters.

Desondanks wil de gemeente wel ruimte bieden voor deze vorm van vergisting, omdat het bij deze vorm van vergisting gaat om een bedrijfseigen agrarische activiteit. Daarom zullen dergelijke installaties bij recht mogelijk worden gemaakt binnen het agrarisch bouwperceel. In het bestemmingsplan worden voorwaarden opgenomen ten aanzien van de situering van mestvergistingsinstallaties, zoals de ligging achter de achtergevel van het hoofdgebouw.

AFWEGING EN KEUZE

Gemeenschappelijke installaties bieden de mogelijkheid om één mestverwerkingsinstallatie voor meerdere bedrijven te realiseren. Voor deze mestverwerkingsinstallatie is echter een zorgvuldige afweging per aanvraag nodig, al was het maar om de consequenties van de verkeersbewegingen in beeld te kunnen brengen. De gemeente wil hiervoor in het bestemmingsplan geen mogelijkheid bieden. Via een zelfstandig bestemmingsplan kan worden meegewerkt aan de realisering van dit type installaties. De gemeente wil daarbij op voorhand aangeven dat binnen de gemeente slechts weinig locaties geschikt zijn voor een

dergelijke mestverwerkingsinstallatie. Bij de afweging spelen landschappelijke aspecten, milieu, veiligheid en bereikbaarheid een belangrijke rol.

7.6.7

Verbreiding agrarisch bedrijf

INLEIDING	<p>Om een goed toekomstperspectief te kunnen houden, kiezen agrariërs met regelmaat voor verbreding van hun agrarisch bedrijf. De nevenactiviteiten zorgen vaak voor versterking van de dynamiek en leefbaarheid van het landelijk gebied.</p> <p>Onder nevenactiviteiten verstaat de gemeente een breed spectrum op het gebied van toerisme en recreatie, (ondergeschikte en aan het bedrijf gelieerde vormen van) detailhandel, educatie, zorg en dergelijke. In concrete zin valt te denken aan zaken als bed and breakfast, verkoop van streekproducten, theetuinen et cetera.</p>
PROVINCIAAL BELEID	<p>De provincie wil milieuvriendelijke productie, agrarisch natuurbeheer, biologische landbouw en het verbouwen van streekeigen producten stimuleren. De provincie richt zich daarbij onder meer op de ontwikkeling van nevenactiviteiten, zoals natuur-, landschaps- en waterbeheer, agrotourisme, welzijnszorg en energieopwekking in combinatie met extensivering van de agrarische productie. Vooral in gebieden met hoge natuur- en landschapswaarden liggen mogelijkheden voor de landbouw om in te zetten op een productiewijze met aanvullende inkomsten uit nevenactiviteiten.</p>
AFWEGING EN KEUZE	<p>Het buitengebied van de gemeente Haren is in het licht van de provinciale beleidsuitgangspunten dus bij uitstek geschikt voor verbreding van de agrarische sector, meer dan voor verdieping en opschaling. De gemeente sluit zich daar bij aan. Nevenfuncties kunnen dus goede mogelijkheden voor een duurzame, stabiele agrarische bedrijfsvoering zorgen. De gemeente wil dan ook in navolging van de uitgangspunten van de provincie, nevenactiviteiten bij het agrarisch bedrijf mogelijk maken. Uitgangspunt voor het toestaan van nevenactiviteiten is dat er een goede afstemming is met omliggende functies om hinderwerking te voorkomen, de agrarische uitstraling van het betreffende bedrijf gewaarborgd blijft (het betreffen immers nevenactiviteiten) en dat een goede landschappelijke inpassing is verzekerd onder andere door:</p> <ul style="list-style-type: none">- eventuele voor de nevenfunctie benodigde gebouwen ondergeschikt zijn in vorm en maatvoering;- buitenopslag zoveel mogelijk te voorkomen en in ieder geval uit het zicht plaatsen, zodat een verrommeling van het landschapsbeeld niet zal optreden;- de overhandiging van een door de gemeente goedgekeurd erfinrichtingsplan conform de richtlijnen uit deze kadernota. <p>Uit het vorenstaande blijkt dat de gemeente dus niet kiest voor een limitatieve lijst met toegestane nevenactiviteiten, maar koerst op een goede afstemming van de nevenfunctie op omliggende functies (geen hinder) en inpassing van de</p>

nevenfunctie in het landschap. Daarom zal voor nevenactiviteiten een afwijking-bevoegdheid worden opgenomen in het bestemmingsplan. Aan de verkoopoppervlakte van detailhandel zal een maximum inpandig oppervlak worden verbonden van 120 m² om ongewenste grootschaliger vormen van detailhandel in het buitengebied te voorkomen.

7.6.8

Boom-, fruit- en houtteelt

Boomteelt, fruitteelt, houtteelt en teelt van andere opgaande meerjarige beplanting zijn agrarische activiteiten die, met name in het open landschap, nogal wat ruimtelijke gevolgen kunnen hebben.

INLEIDING

Met boom-, fruit- en houtteelt wordt in deze paragraaf het volgende verstaan:

- boomteelt: het telen van bomen voor de verkoop (voor de herplant elders).
- fruitteelt: teelt van fruit aan bomen of andere opgaande meerjarige beplanting.
- houtteelt: teelt van bomen voor de houtproductie.

Het is de vraag waar en in welke mate de gemeente aan deze agrarische tak ontwikkelingsruimte kan en wil bieden, rekening houdend met de landschappelijke kwaliteiten. De gemeente wijst erop dat de teelt van maïs wordt gerekend tot seizoensgebonden teelten en derhalve niet valt onder 'meerjarige opgaande beplanting'. Aan de teelt van maïs kunnen en zullen geen nadere eisen worden gesteld.

Het provinciaal beleid is gericht op het tegengaan van houtteelt en de aanleg van nieuw bos buiten de bosontwikkelingszones. In de gemeente Haren ligt geen bosontwikkelingszone. Daarnaast is ook in de Omgevingsverordening vermeld dat de openheid en het reliëf van de essen moet worden beschermd (onder meer door nieuwe houtteelt uit te sluiten), tenzij het gaat om versterking van de landschappelijke waarden.

PROVINCIAAL BELEID

Uit deze kadernota en ook uit het LOP blijkt dat de gemeente de ontwikkeling van functies afstemt op de inpassingsmogelijkheden in het landschap. De open gebieden op de Hondsrug (de essen), het Drentsche Aa-gebied en de Hunze-laagte acht de gemeente bij voorbaat dan ook niet geschikt voor hoogopgaande teelten. Hout-, boom- en fruitteelt worden in deze gebieden dan ook uitgesloten.

AFWEGING EN KEUZE

De essen worden van oudsher gekenmerkt door hun openheid. Teelt van opgaande gewassen is hier dan ook niet passend. De huidige situatie is echter anders. Juist op en rond de Glimmeres liggen nu boomkwekerijen. De gemeente wil deze kwekerijen faciliteren en het bestaande areaal aan boomteelt opnemen in het bestemmingsplan. Uitbreiding van boomteelt wordt op de essen echter niet toegestaan.

Voor de overige gebieden sluit de gemeente ook aan bij het provinciaal beleid. Dat wil zeggen dat nieuwe houtteelt niet is toegestaan, omdat er in de gemeente geen bosontwikkelingszones liggen. De gemeente acht het verder ongewenst dat de tuinen bij woonpercelen worden ingericht als boom- of fruitkwekerij.

Aan de productie van laagopgaande (fruit)teelten wil de gemeente geen beperkingen stellen.

7.6.9

Paardenhouderijen en paardenbakken

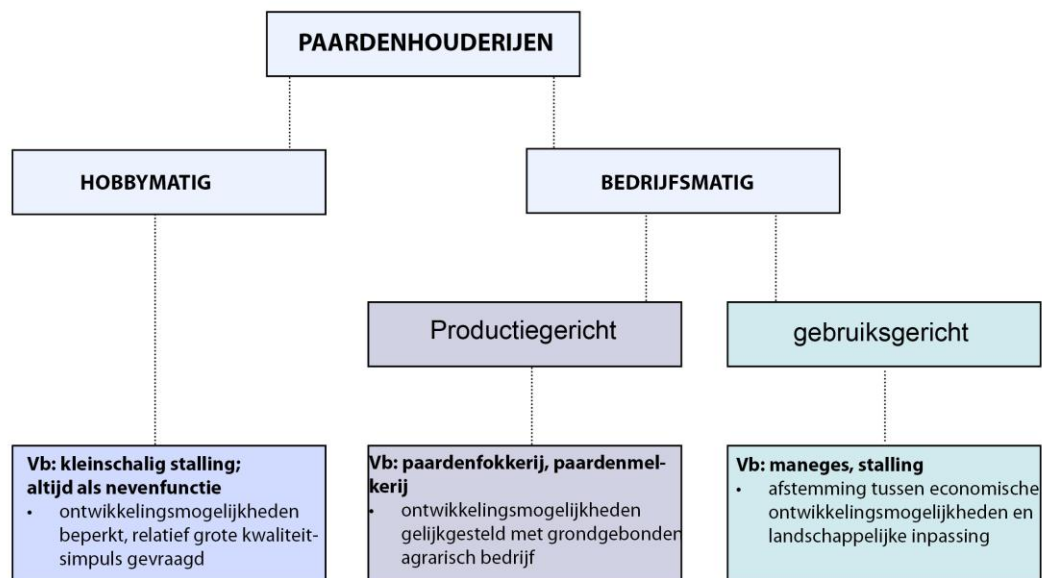
INLEIDING Paardenhouderijen komen in verschillende vormen voor in het landelijk gebied. Daarbij kunnen productiegerichte paardenfokkerijen worden onderscheiden, met een sterke bedrijfsmatige inslag, maar ook hobbymatige paardenhouderijen gericht op stalling en recreatieve activiteiten. Paardenhouderijen zijn daarom niet gemakkelijk bij een van de andere functies in het landelijk gebied onder te verdelen. Bovendien is het een sector die sterk in opkomst is in het landelijk gebied. Er is dan ook gekozen om de paardenhouderijen in deze aparte paragraaf samen te brengen.

AFWEGING EN KEUZE De zogenoemde 'verpaarding' van het landschap ziet de gemeente zich vooral voltrekken op de Hondsrug. Dat gebied is in de ogen van de gemeente ook het meest geschikt voor deze functie.

De gemeente ziet in de paardenhouderij ook een waardevolle drager voor de leefbaarheid en economische vitaliteit van het platteland. Paardenhouderijen kunnen zowel als hoofd- dan wel als nevenfunctie een plek krijgen in het landelijk gebied. De inzet van de gemeente is er echter wel op gericht om paardenhouderijen en alle bijbehorende faciliteiten op een goede wijze in te passen in het landschap. Zo is de vormgeving van het erf afgestemd op de kenmerken van de streek. Daarnaast mag de vestiging van paardenhouderijen geen onevenredige hinder veroorzaken voor de bestaande omgeving.

Ook staat de gemeente niet op voorhand negatief tegenover uitbreiding van bestaande paardenhouderijen. De gemeente verbindt echter wel voorwaarden aan de uitbreidingsmogelijkheden: het erf wordt landschappelijk goed ingepast, er is zicht op een duurzame voortzetting van het bedrijf ter plaatse en de uitbreiding mag geen negatieve consequenties hebben voor milieuwaarden, zoals natuurgebieden en waterwingebieden.

Zoals eerder al is aangegeven, is er geen eenduidige vorm van paardenhouderij. De gemeente Haren maakt onderscheid tussen bedrijfsmatige en hobbymatige paardenhouderij. Binnen de bedrijfsmatige paardenhouderij wordt bovendien nog een onderscheid gemaakt in productie- en gebruikgerichte paardenhouderij. In het navolgende schema is deze indeling nog verduidelijkt.

Bedrijfsmatige, productiegerichte paardenhouderij

De gemeente kiest ervoor om in navolging van de provinciale omgevingsplan de bedrijfsmatige, productiegerichte paardenhouderij gelijk te schakelen met de landbouw. In dit geval is immers sprake van een grondgebonden agrarisch (productie)bedrijf. In deze categorie vallen onder andere paardenfokkerijen en paardenmelkerijen.

Bedrijfsmatige, gebruiksgerichte paardenhouderij

De gebruiksgerichte paardenhouderij bestaat uit bedrijven die gericht zijn op het houden, stallen en africhten van paarden of juist gericht zijn op het ont-plooien van recreatieve activiteiten, zoals maneges.

Voor deze vormen van paardenhouderij zoekt de gemeente een balans tussen de economische ontwikkelingsmogelijkheden en de inpassing in het landschap (de ruimtelijke kwaliteit). In de ontwikkelingsmogelijkheden in het bestemmingsplan komt deze balans terug door voorwaardelijke bepalingen op te nemen ten aanzien van de inpassingskwaliteit in de omgeving. De gebruiksgerichte bedrijven worden voorzien van de bestemming paardenhouderij.

Maneges vormen een bijzondere categorie binnen de paardenhouderijen. Zij trekken relatief veel mensen en verkeer aan, kenmerken zich vaak door grote bouwvolumes en zijn daarentegen qua grondareaal relatief klein. De ruimtelijke uitstraling van maneges rechtvaardigt een aparte bestemming/aanduiding met bijbehorende regeling in het bestemmingsplan.

Nieuwvestiging

Ten aanzien van de nieuwvestiging van gebruikgerichte paardenhouderijen geeft de provincie Groningen aan dat daarvoor vooral mogelijkheden zijn in vrijkomende agrarische bebouwing. Als er toch sprake is van de vestiging op een nieuwe locatie, dan stellen de kwaliteiten en waarden van het buitengebied de voorwaarden aan ontwikkelingsmogelijkheden.

Het huidige gemeentelijke bestemmingsplan voor het buitengebied heeft alle paardenhouderijen ondergebracht onder de bestemming 'bijzondere agrarische bedrijven'. Het vigerende bestemmingsplan voorziet niet in nieuwvestiging maneges en paardenhouderijen. Maneges en paardenhouderijen kunnen slechts gerealiseerd worden met een nieuw bestemmingsplan.

De gemeente kiest ervoor om in het bestemmingsplan onderscheid te maken tussen maneges en de overige gebruikgerichte paardenhouderij. Nieuwvestiging van gebruikgerichte paardenbedrijven in het kader van het beleid voor vrijkomende agrarische bedrijven is mogelijk via een wijzigingsplan van het college. Wat betreft de bebouwingsmogelijkheden voor de bestemming paardenhouderijen wordt uitgegaan van maximaal 400 m² aan bijgebouwen ten behoeve van gebruikgerichte paardenhouderijen, dan wel de op het perceel aanwezige en vergunde bijgebouwen indien dit meer is dan 400 m².

Algehele nieuwvestiging kan slechts via het opstellen van een nieuw bestemmingsplan, net als de (nieuw)vestiging van maneges. Op deze manier kan de gemeente per aanvraag een eigen afweging maken. Gezien de huidige landschappelijke karakteristiek en de spreiding van functies zal de nieuwvestiging van gebruikgerichte paardenhouderij (inclusief maneges) niet worden toegestaan in het gebied van de Drentsche Aa en in de Hunzelaagte. Bij het al dan niet toestaan van de nieuwvestiging spelen onder meer de volgende afwegingen een rol:

- afstemming op natuurlijke, cultuurhistorische en landschappelijke waarden;
- afstemming op functies in de directe omgeving

Voor maneges in het bijzonder geldt nog dat de gemeente vindt dat ze vanwege hun afhankelijkheid van bezoekers nabij de kernen gelegen moeten zijn en bovendien aan de volgende voorwaarden moet worden voldaan:

- een goede bereikbaarheid;
- spreiding van maneges in gemeente;
- aansluiting bij routenetwerken in landelijk gebied.

In navolgend schema is het beleid ten aanzien van paardenhouderijen samengevat.

Bedrijfstype	Regeling
Productiegericht	Geen aanvullende regeling nodig in bestemmingsplan. Productiegerichte paardenbedrijven vallen onder de bestemming 'grondgebonden agrarisch bedrijf'
Gebruiksgericht	<ul style="list-style-type: none"> - Paardenhouderij: Geen mogelijkheden algehele nieuwvestiging. Op vrijgekomen agrarische bedrijfslocaties vestiging via het VAB-beleid mogelijk bij wijziging - Manege: alleen mogelijk via zelfstandige bestemmingsplanprocedure

Hobbymatige paardenhouderij

Veel mensen gaan in het buitengebied wonen vanwege ruimtevragende hobby's. Het in hobbymatige sfeer houden van paarden wint sterk aan populariteit. Uiteraard bestaat daartegen in principe geen bezwaar, zeker niet indien daarvoor gebruik wordt gemaakt van bestaande voormalige agrarische bedrijfsbebouwing.

De invloed op het landschappelijk beeld en de omvang van de hobbymatige paardensector is echter dermate groot dat de gemeente regulering op dit vlak gewenst vindt. Het vertrekpunt van de gemeente is daarbij dat de ontwikkelingsmogelijkheden voor het hobbymatig houden van paarden beperkt zijn, altijd als nevenfunctie plaatsvinden bij de woonbestemming en de te leveren kwaliteitsimpuls voor het landschap hoog is.

Het hobbymatig houden van (eigen) paarden wordt bij recht onder de woonbestemming toegestaan. Indien de paardenhobby binnen de bestaande bebouwing kan worden uitgeoefend, bestaat daartegen geen bezwaar. Voor de aanleg van bijbehorende faciliteiten als paardenbakken en longeercirkels of extra opstallen, stelt de gemeente wel kwaliteitseisen. Het zijn immers juist deze faciliteiten die landschappelijk gezien de meeste impact hebben.

Paardenbakken

Op een erf van een paardenhouderij zijn (afhankelijk van het type paardenhouderij) naast de bebouwing diverse faciliteiten aanwezig voor de uitoefening van het bedrijf, zoals een paardenbak, paddocks, trainingsmolen en een longeercirkel. Veel voorkomend in het landelijk gebied en veel besproken vanwege de kenmerkende verschijningsvorm zijn paardenbakken. Door lintaf-rasteringen, verlichtingsmasten en een zanderige bodem zijn het opvallende elementen in het landelijk gebied.

Met betrekking tot paardenbakken is door de gemeente sectoraal beleid geformuleerd. In de betreffende regelgeving maakt de gemeente onderscheid tussen bedrijfsmatige en hobbymatige paardenhouderijen. Voor het bedrijfsmatig houden van paarden (grondgebonden agrarisch bedrijf, 'paardenhouderij' en 'manege') beschouwt de gemeente het hebben van een paardenbak als bij recht toegestaan binnen de bestemming, mits het binnen het bouwperceel past en aan de overige randvoorwaarden voldoet. Voor bedrijfsmatig houden van paarden worden tevens ruimere maten aangehouden dan bij hobbymatig.

Voor het hobbymatig houden van paarden kan met een afwijking van het bestemmingsplan een paardenbak worden gerealiseerd, mits er wordt voldaan aan de ruimtelijke randvoorwaarden. Deze voorwaarden zijn van belang om de paardenbakken goed landschappelijk in te passen.

Lichtuitstraling en lichthinder in het landelijk gebied wordt vaak als storend ervaren. De gemeente wil lichthinder dan ook zoveel mogelijk voorkomen.

7.6.10

Vrijkomende agrarische bebouwing (VAB)

INLEIDING	In de gemeente Haren is het aantal volwaardige agrarische bedrijven de afgelopen tien jaar sterk teruggelopen. Hergebruik van de agrarische bebouwing is een ontwikkeling waar de gemeente dan ook regelmatig mee wordt geconfronteerd.
PROVINCIAAL BELEID	Met betrekking tot het hergebruik van voormalige agrarische bedrijven is in het huidige provinciale omgevingsbeleid opgenomen dat nieuwe activiteiten binnen de bestaande bebouwing plaats moeten vinden. Bij de suggestie van passende functies beperkt de provincie zich ook tot die functies die geen milieuconsequenties met zich meebrengen, zoals wonen, hobbymatige agrarische activiteiten, recreatie, zorgfuncties, kunstzinnige en culturele activiteiten, kleinschalige bedrijvigheid, opslag en dienstverlening. Detailhandel is alleen toegestaan als streekeigen agrarische producten worden verkocht.
AFWEGING EN KEUZE	<p>De gemeente stelt zich terughoudend op ten aanzien van het hergebruik van agrarische bebouwing. Enerzijds wil de gemeente voorkomen dat karakteristieke bebouwing verloren gaat, maar anderzijds wil de gemeente een wildgroei aan functies in het landelijk gebied voorkomen. Het hergebruik van vrijkomende agrarische bebouwing zal in de bestemmingsplanregels dan ook worden gekoppeld aan een wijzigingsbevoegdheid voor het college, zodat steeds een passende afweging kan worden gemaakt.</p> <p>De gemeente wil daarom in het kader van het vrijkomende agrarische bedrijven (VAB)-beleid de volgende uitgangspunten hanteren:</p> <ul style="list-style-type: none">- bedrijfsactiviteiten moeten binnen de bestaande gebouwen plaatsvinden. Dit kan zowel het hoofdgebouw zijn als een al dan niet vrijstaand bijgebouw;- ook na vestiging van de bedrijfsactiviteiten moet een woonfunctie behouden blijven;- wonen is uitsluitend mogelijk in het hoofdgebouw;- het gebruik en de opzet van het erf wordt inzichtelijk gemaakt in een door de gemeente goedgekeurd erfinrichtingsplan conform de richtlijnen uit de kadernota;- er moet sprake zijn van een goede landschappelijke inpassing van de bedrijfsactiviteiten. Er mag geen aantasting van landschappelijk

- ke/natuurlijke waarden plaatsvinden. In het op te stellen erfinrichtingsplan dient hier aandacht aan te worden besteed;
- onnodige sloop van monumentale en/of karakteristieke, beeldbepalende gebouwen dient te worden voorkomen;
 - zo mogelijk wordt in onbruik geraakte, landschapsontsierende bebouwing gesloopt;
 - behoudens geringe uitwendige aanpassingen dient de bestaande maatvoering, die wordt bepaald door de goothoogte, dakhelling, nokhoogte, nokrichting en oppervlakte te worden behouden;
 - de opslag van materialen of goederen op het erf anders dan ter verwezenlijking van de bestemming wordt uitgesloten;
 - uitsluitend bedrijvigheid uit de lichtere milieucategorieën (categorie 1 en 2, alsmede behorend tot categorie 3 voor zover naar aard en invloed op de omgeving met categorieën 1 en 2 gelijk te stellen bedrijvigheid (VNG-brochure Bedrijven en Milieuzonering, editie 2009)) is toegestaan;
 - detailhandel is beperkt tot het aanbieden van streekeigen producten tot een oppervlakte van maximaal 60 m²;
 - nieuwe functies mogen geen lichthinder met zich meebrengen, ook niet in de vorm van lichtreclame;
 - nieuwe functies mogen geen geluidhinder met zich meebrengen;
 - er dient te worden geparkeerd op eigen terrein, het parkeren moet deel uit maken van het inrichtingsplan;
 - de functieverandering mag niet leiden tot conflicten met bestaande functies. Zo moet bijvoorbeeld worden voorkomen dat de bedrijfsvoering van agrariërs wordt gehinderd door een omzetting van agrarisch naar wonen.
 - de bestaande infrastructuur moet berekend zijn op de nieuwe activiteit, dit houdt in dat er geen sprake mag zijn van onevenredige verkeersaantrekkende werking.

7.7

Recreatie en toerisme

Algemeen

In het buitengebied van Haren is het toeristisch-recreatief aanbod vooral gericht op dagrecreatie en in beperkte mate op verblijfsrecreatie en kleinschalige verblijfsrecreatie. De grootschalige verblijfsrecreatiegebieden bevinden zich vooral buiten het plangebied aan het Paterswoldsemeer.

Verblijfsrecreatie

Zoals eerder in deze kadernota vermeld, is het aantal verblijfsrecreatieve voorzieningen in de gemeente beperkt. De bestaande verblijfsrecreatieve accommodaties (terreinen met meer dan 15 plaatsen) zullen een passende bestemming krijgen.

De nieuwvestiging van verblijfsrecreatieterreinen vraagt een goede ruimtelijke afweging. Het opnemen van een wijzigingsbevoegdheid in het bestemmingsplan voor het buitengebied doet in de ogen van de gemeente onvoldoende recht aan deze noodzakelijke afweging. Daarom zal de gemeente in het bestemmingsplan Buitengebied geen regeling opnemen voor nieuwvestiging van verblijfsrecreatieve terreinen. Indien zich een concreet verzoek aandient bij de gemeente, zal dit via een zelfstandig bestemmingsplan moeten worden gerealiseerd. Daarbij wil de gemeente op voorhand aangeven dat nieuwe verblijfsrecreatie bij voorkeur op de Hondsrug wordt ontwikkeld. De Drentsche Aa en de Hunzelaagte acht de gemeente op basis van hun hoge waarden voor landschap, natuur en milieu ongeschikt.

Kleinschalige verblijfsrecreatie

In het buitengebied van de gemeente (het Paterswoldsemeer uitgezonderd) zijn momenteel twee kleinschalige kampeerterreinen aanwezig. Het gaat daarbij om terreinen met maximaal 15 plaatsen welke gedurende een deel van het jaar in gebruik zijn (onder de Wet op de openluchtrecreatie werden deze terreinen aangemerkt als ‘kamperen-bij-de-boer-terreinen’). Uit de recreatienota van de gemeente blijkt dat de gemeente de ambitie heeft om ruimte te bieden aan meer kleinschalige verblijfsrecreatie binnen het gemeentelijk grondgebied, passend bij de Harense kwaliteiten van natuur, landschap, kleinschaligheid en exclusiviteit.

Hoewel de gemeente het kleinschalig kamperen niet meer wil reguleren dan noodzakelijk is, kiest de gemeente er voor om nieuwe vormen van kleinschalig kamperen niet bij recht mogelijk te maken, maar uit te gaan van een ‘ja, mits-principe’, om zo een goede afweging te kunnen maken ten aanzien van natuur, landschap en milieu. Dat houdt in dat de gemeente in het bestemmingsplan uitgaat van de volgende beleidsuitgangspunten:

- In de regels wordt in beginsel uitgegaan van een verbod op kleinschalige verblijfsrecreatie binnen de gehele gemeente, anders dan de bestaande kampeerterreinen. Er is een regeling opgenomen waarbij onder voorwaarden van dit verbod kan worden afgeweken. Op deze manier kan ieder nieuw initiatief goed worden beoordeeld.
- Binnen de gemeente komen situaties voor waar in geen enkel geval wordt afgeweken. Daarbij gaat het om Natura 2000-gebieden, gebieden die tot de Ecologische Hoofdstructuur worden gerekend en essen.
- Afwijking van het bestemmingsplan is alleen mogelijk als aan specifieke randvoorwaarden op het gebied van situering, inrichting en gebruik kan worden voldaan, zoals:
 - de afstand tot de erfgrans van nabijgelegen woningen dient minimaal 50 m te bedragen);
 - er dient sprake te zijn van een goede landschappelijke inpassing, hetgeen dient te blijken uit een te overhandigen erfinrichtingsplan.

Bed and breakfast

Uit de gemeentelijke recreatienota blijkt dat de vestiging van bed and breakfastaccommodaties niet op problemen stuit, zolang de accommodaties zich binnen het hoofdgebouw bevinden en ondergeschikt zijn aan de woonfunctie. Deze voorwaarde geldt ook voor de nieuwvestiging van bed and breakfastaccommodaties. De gemeente kiest er dan ook voor om deze vorm van overnachting bij recht toe te staan bij, onder de hiervoor gestelde voorwaarden van vestiging in het hoofdgebouw en ondergeschiktheid aan de woonfunctie.

De gemeente wil tevens de volgende uitgangspunten hanteren, welke overeenkomen met de voorwaarden voor aan huis gebonden beroepen en bedrijven:

- Parkeren dient op eigen erf plaats te vinden.
- De bed and breakfastaccommodatie dient ondergeschikt te zijn aan de woonfunctie.
- De uitstraling van de woning dient gehandhaafd te blijven.

Dagrecreatie

De provincie Groningen zet in op een verdere recreatief-toeristische ontwikkeling van de provincie. In het Provinciaal Omgevingsplan zijn de Hondsrug en de Drentsche Aa benoemd als belangrijke recreatiegebieden in de gemeente. Daarbij stelt de provincie dat 'de routestructuren, de cultuurhistorisch, archeologisch en landschappelijk waardevolle objecten en de natuurterreinen een stevige basis vormen voor dergelijke investeringen'.

Het buitengebied van Haren bevat talloze routestructuren en dagrecreatieve voorzieningen. De gemeente kiest ervoor om bestaande voet-, fiets- en ruitersporen, picknickplaatsen, parkeervoorzieningen en gelijksoortige zaken net als in het vigerende plan weer mee te nemen binnen de gebiedsbestemmingen.

Wat betreft uitbreiding of nieuwvestiging van dagrecreatieve voorzieningen verschillen de mogelijkheden per gebied. Uitbreiding in kwalitatieve zin wil de gemeente op voorhand nergens uitsluiten. Aan nieuwvestiging wil de gemeente vooral ruimte bieden op de Hondsrug en in beperkte mate in het gebied van de Drentsche Aa, waar de afstemming op natuurwaarden van groot belang is. Uiteraard dient bij meer grootschalige ontwikkelingen (waaronder wordt verstaan een 'ontwikkeling die maat en schaal van het landschap ter plaatse te boven gaat') een veelomvattende afweging te worden gemaakt. Aantasting van bijzondere (landschappelijke, ecologische of cultuurhistorische) waarden dient te worden voorkomen. Daarom wil de gemeente uitbreiding en/of nieuwvestiging van grootschalige dagrecreatieve voorzieningen koppelen aan een zelfstandige bestemmingsplanprocedure.

Het stelsel van routes in de gemeente, zeker op de Hondsrug, is omvangrijk. De gemeente staat een vergroting van het routenetwerk binnen bestaande natuur- en recreatiegebieden dan ook niet voor. Desondanks kunnen er in het recreatieve netwerk ontbrekende routeschakels zijn die bijvoorbeeld een verbinding tussen twee kernen of recreatieve voorzieningen kunnen bewerkstelligen.

gen en daardoor een waardevolle toevoeging zijn in het routenetwerk. Daarom kiest de gemeente ervoor voor de uitbreiding en vernieuwing van dagrecreatieve routestructuren, in het bestemmingsplan een vergunningstelsel op te nemen. Onder de vernieuwing van routestructuren valt niet het verharden van zandpaden. Dat wordt in het bestemmingsplan niet toegestaan.

Dagrecreatie in het Noordlaarderbos

Golfbaan

Het terrein van de golfbaan is gelegen op het landgoed de Poll en deels in de Besloten Venen. De activiteiten op het golfterrein zijn in samenhang met de landschappelijke waarden en natuurwaarden.

Wel zijn er ook beperkingen in verband met de ligging nabij het Natura 2000-gebied. Hierbij dient met name rekening te worden gehouden met lichthinder.

In het vigerende bestemmingsplan Buitengebied uit 1990 is een toegesneden bestemming opgenomen voor het golfterrein. Deze bestemming zal in het nieuwe bestemmingsplan zoveel mogelijk worden overgenomen.

Golfbaan op landgoed de Poll

7.8

Wonen

Het buitengebied van Haren is in belangrijke mate ook een woongebied. Van oudsher wordt er op de Hondsrug al gewoond en met het teruglopen van het aantal agrarische bedrijven is de woonfunctie navenant toegenomen. Het buitengebied is daardoor ook steeds meer een woongebied geworden.

Wonen neemt in het buitengebied van Haren dan ook een bijzondere plek in, ook gezien de gemiddelde omvang van een woonhuis met bijbehorend grondbezit.

De huidige woningen in het buitengebied zullen met een woonbestemming in het bestemmingsplan worden vastgelegd. De nieuwbouw van woningen in het buitengebied vraagt een nadere afweging. De provincie schrijft omtrent nieuwbouw van woningen in het buitengebied het volgende: “we bieden incidenteel ruimte voor woningbouw in kleine kernen en bebouwingslinten, wanneer de ruimtelijke kwaliteit daarmee wordt verbeterd. Dit kan bijvoorbeeld het geval zijn wanneer door de nieuwbouw een storend gat in een kern of lint wordt opgevuld. Daarnaast bieden we mogelijkheden voor woningbouw op locaties waarvan het gebruik en de bebouwing als storend worden ervaren en die bij herontwikkeling de gewenste kwaliteit aan het landschap toevoegen. We denken hierbij aan ruïnes, verpauperde en andere terreinen of gebouwen die hun functie hebben verloren. Bij deze vormen van woningbouw moet rekening worden gehouden met de essentiële en ondersteunende landschapskarakteristieken.”

INLEIDING

PROVINCIAAL BELEID

In het vigerende bestemmingsplan voor het buitengebied wordt de bouw van burgerwoningen niet toegestaan. Nieuwvestiging van woningen op nieuwe locaties zal ook in het op te stellen bestemmingsplan worden uitgesloten.

De gemeente ziet echter wel kansen voor nieuwe woningbouw als dat een kwaliteitsimpuls oplevert voor de locatie en de omgeving. Daarbij hecht de gemeente erg aan de van oudsher kenmerkende koppeling tussen woning en landschap.

Voorbeelden hiervan zijn de ontwikkeling van nieuwe landgoederen, bijzondere woonmilieus (bijvoorbeeld een buitenplaats), splitsing van voormalige agrarische bebouwing of vervangende nieuwbouw.

Ingeval van landgoederen en buitenplaatsen gaat het om zodanig bijzondere initiatieven, dat een regeling in het bestemmingsplan dan ook niet passend is. De gemeente wil uitsluitend op grond van een afgewogen ruimtelijke visie medewerking verlenen aan dergelijke initiatieven.

Ingeval van splitsing en vervangende nieuwbouw zal wel een regeling in het bestemmingsplan worden opgenomen.

Bij alle ontwikkelingen spelen de zorgvuldige inpassing in het landschap (bijvoorbeeld door een goede overgang tussen tuin en landschap) en afstemming op cultuurhistorische waarden (onder andere de aanwezige monumenten of karakteristieke panden) en natuurlijke waarden een belangrijke rol.

Maatvoering

In het provinciale omgevingsplan is voor woningen in het buitengebied een maat opgenomen van 300 m² voor woningen, inclusief bijgebouwen.

Zoals genoemd, is de woonfunctie in het buitengebied van Haren echter niet gemakkelijk vergelijkbaar met andere delen van de provincie Groningen. De omvang van woning met bijgebouwen kan in de bestaande situatie al fors groter zijn. De gemeente kiest er dan ook voor om een differentiatie aan te brengen in de bouwrechten.

Naast de gebruikelijke maatvoering biedt de provincie bovendien ruimte om in te spelen op bijzondere situaties die meer ruimte vragen. De gemeente denkt daarbij in de eerste plaats aan zorgfuncties (mantelzorg) en het bieden van de mogelijkheid voor extra bijgebouwen ten behoeve van het beheer en onderhoud van grondeigendommen. In dat laatste geval mag er vanuit worden gegaan dat het woonperceel ook dermate groot is, dat een bijgebouw op goede wijze kan worden ingepast. Aan het toekennen van deze extra ruimte worden wel voorwaarden verbonden die een goede landschappelijke inpassing garanderen.

De gemeente wil de volgende uitgangspunten hanteren voor mantelzorg in een gedeelte van bestaande bebouwing:

- De noodzaak om mantelzorg te verlenen en de zorgbehoefte moeten worden aangetoond.

- Het bebouwde oppervlak dat voor de zorgbehoefte in gebruik wordt genomen, bedraagt maximaal 60 m².
- De zorgfunctie mag niet in een vrijstaand bijgebouw worden gecreëerd.
- Direct na beëindiging van de mantelzorg moet het gebruik weer in overeenstemming worden gebracht met de regels van het bestemmingsplan.

Tot slot kan de gemeente zich voorstellen dat bepaalde agrarische hobby's extra bebouwingsoppervlakte (bijvoorbeeld in de vorm van een schuilstal) vragen. Deze hobby's hebben ook een directe link met het agrarisch gebruik van het buitengebied. Extra bebouwingsoppervlak zal via een afwijkingsbevoegdheid worden opgenomen in de regels. Om voor deze extra bouwmogelijkheid in aanmerking te kunnen komen moet de aanvrager onder andere aantonen dat:

- deze extra ruimte nodig is voor de duurzame uitoefening van een agrarische hobby, bijvoorbeeld door het tonen van een pacht- of huurovereenkomst van de (voor de hobby benodigde) cultuurgrond;
- het gebruik van bestaande gebouwen niet of onvoldoende mogelijk is;
- Een goede landschappelijke inpassing verzekerd is, door de gemeente goedgekeurd erfinrichtingsplan te overhandigen.

De grens tussen een niet volwaardig agrarisch bedrijf (hobbyboer → woonbestemming) en een volwaardig/reëel agrarisch bedrijf (agrarische bestemming) is niet zelden lastig aan te geven.

De gemeente zal op basis van maatwerk en lichte meldingen- en vergunningenbestand bekijken in hoeverre een woon- dan wel agrarische bestemming kan worden toegekend.

Landgoederen/buitenplaatsen

Haren is een gemeente waar luxe landhuizen en historische buitenplaatsen veelvuldig voorkomen. Van oudsher bestaat er tussen deze woningen en het landschap een nauwe verwantschap. De opzet en vormgeving van woningen en de tuinaanleg zijn vaak afgestemd op de kwaliteiten in de omgeving. De gemeente merkt echter dat steeds vaker deze vanzelfsprekende samenhang tussen landschap en woning verdwijnt, doordat de overgang tussen tuin en landschap (of privé en openbaar) wordt geformaliseerd.

Desondanks ziet de gemeente wel kansen om met de ontwikkeling van nieuwe landgoederen/buitenplaatsen ook nieuwe kwaliteiten aan het landschap te kunnen toevoegen op de (flanken van) de Hondsrug. Dat past ook in de lijn van de provincie.

De ontwikkeling van deze landgoederen is echter wel aan voorwaarden verbonden op het vlak van kwaliteit, toegankelijkheid en inpasbaarheid. In lijn met de definitie van de provincie is de gemeente van mening dat een landgoed/buitenplaats dient te zijn 'een woongebouw in het buitengebied in combinatie met ten minste 5 ha niet anders dan door water- of landwegen doorsneden aaneengesloten terrein waarvan ten minste 60% voor het publiek toegankelijk is'.

Per geval zal dan ook een grondige afweging moeten plaatsvinden. Om die reden zal in het bestemmingsplan geen regeling worden opgenomen voor het realiseren van een landgoed, buitenplaats of borgwoning. Op deze wijze kan per geval (en met een eigen ruimtelijke ordeningsprocedure) maatwerk worden geleverd.

7.9

Niet-agrarische bedrijvigheid

De gemeente stelt zich op het standpunt dat niet-agrarische bedrijvigheid in beginsel niet thuishoort in het buitengebied, als er geen duidelijke verbondenheid met het landelijk gebied kan worden aangetoond.

De bestaande bedrijven wil de gemeente faciliteren door ze met een passende bestemming op te nemen in het bestemmingsplan. Vanwege de terughoudende opstelling van de gemeente ten aanzien van niet-agrarische bedrijvigheid in het buitengebied, wordt bij recht alleen de bestaande oppervlakte van de bedrijven middels een bouwperceel vastgelegd. Uitbreiding wordt aan de nodige voorwaarden verbonden:

- er dient objectief te worden aangetoond dat verplaatsing naar een bedrijventerrein geen alternatief is;
- de uitbreiding is eenmalig beperkt tot maximaal 20% van het bestaande bedrijfsvloeroppervlak;
- de uitbreiding mag niet leiden tot beperkingen voor landschap, natuur of milieu;
- de uitbreiding mag geen ontoelaatbare toename van de mobiliteit veroorzaken;
- het voorstel tot uitbreiding gaat gepaard met een erfinrichtingsplan waarin met de uitbreiding ook een duidelijke kwaliteitsverbetering ter plekke wordt bewerkstelligd.

Nieuwvestiging van niet-agrarische bedrijvigheid op nieuwe locaties in het buitengebied wordt uitgesloten. Vrijkomende agrarische bebouwing (VAB) biedt echter wel geschikte mogelijkheden voor de nieuwvestiging van kleinschalige niet-agrarische bedrijven. De gemeente staat hier dan ook niet afwijzend tegenover. In paragraaf 7.6.10 staat het VAB-beleid beschreven.

7.10

Duurzame energie

Om de doelstelling uit het klimaatbeleid (uitstoot van CO₂ in 2030 met 25% te reduceren ten opzichte van 2009) te kunnen halen, wil de gemeente initiatieven op het vlak van de opwekking van duurzame energie ondersteunen. Echter ruimtelijke gezien is niet alles zomaar mogelijk. Deze paragraaf beschrijft de ruimtelijke visie voor verschillende vormen van energieopwekking.

Windenergie

Bij de mogelijkheden voor het benutten van windenergie sluit de gemeente aan op provinciaal beleid. De Omgevingsverordening geeft aan de windturbines met een ashoogte van 15 m of meer niet zijn toegestaan. In afwijking hiervan mogen windturbines wel worden opgericht in bestaande windturbineparken en zoekgebieden. In de gemeente Haren ligt een dergelijk windturbinepark of zoekgebied niet.

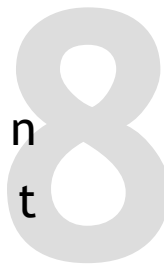
Zonne-energie

Wat betreft zonne-energie wil de gemeente ruimte bieden voor het opwekken van zonne-energie op het eigen erf (op bebouwing, dan wel onbebouwd erf). Het plaatsen van zonnepanelen buiten bouwvlakken (niet zijnde een woonerf), bijvoorbeeld in gebieden met een agrarische of natuurbestemming wordt niet voorgestaan en wordt nader afgewogen op basis van een eigenstandige procedure.

Mest- of co-vergisting

Dit thema is reeds in paragraaf 7.6.6 aan bod gekomen.

Uitgangspunten beeldkwaliteit

8.1

Inleiding

Deze kadernota biedt niet alleen de kaders voor het bestemmingsplan, maar geeft ook nadere uitgangspunten voor de beeldkwaliteit van bebouwing in het buitengebied.

Wisselwerking bestemmingsplan en uitgangspunten beeldkwaliteit

Het bestemmingsplan legt vast waar welke functie zich bevindt en zich kan ontwikkelen. Het regelt simpel gezegd wat waar mag en welke omvang een gebouw of bouwwerk mag hebben. De uitgangspunten voor de beeldkwaliteit gaan in op de verschijningsvorm, de uitstraling en de inpassing van functies in hun omgeving. In de uitgangspunten voor de beeldkwaliteit wordt vastgelegd hoe een functie zich kan ontwikkelen.

Tussen het bestemmingsplan en dit hoofdstuk zal dan ook een nauwe wisselwerking ontstaan. Waar in het bestemmingsplan wordt ingegaan op wijzigingsbevoegdheden en afwijkingsmogelijkheden en waar voorwaarden voor een goede landschappelijke inpassing worden genoemd (of een erfinrichtingsplan wordt gevraagd), zal dit hoofdstuk de algemene uitgangspunten aangeven.

Welstandsnota en uitgangspunten beeldkwaliteit

De uitgangspunten in dit hoofdstuk richten zich op de ontwikkelingen op erven in het landelijk gebied. Het is daarmee een ontwikkelingsgericht kader, niet alleen voor de bebouwing, maar nog veel meer voor de inpassing en opzet van erven.

De welstandsnota bevat de kaders voor de gebouwde omgeving en is vooral opgesteld om aanpassingen aan bestaande gebouwen te laten passen binnen het bepalende straat- of omgevingsbeeld. De uitgangspunten in dit hoofdstuk kunnen dan ook als aanvulling of nadere uitwerking van de welstandsnota worden beschouwd.

8.2

Algemene uitgangspunten beeldkwaliteit

Het uitgangspunt van de gemeente is 'een mooi erf in een fraai landschap'. Voor de definitie van het begrip 'erf' wordt aangesloten bij het Besluit omgevingsrecht: 'al dan niet bebouwd perceel of een gedeelte daarvan, dat direct is gelegen bij een hoofdgebouw en dat in feitelijk opzicht is ingericht ten dienste van het gebruik van dat gebouw, en, voor zover een bestemmingsplan of een beheersverordening van toepassing is, deze inrichting niet verbieden'. Bij een voorstel voor een verandering van een erf, zijn er dan ook drie aspecten waar de gemeente aandacht aan besteedt:

- Een goede landschappelijke inpassing van het erf;
- Een goede inrichting van het erf (bebouwing en ontsluiting);
- Een goede visuele aansluiting op cultuurhistorische waarden op of in de directe omgeving van het erf.

Een goede inpassing van het erf waarborgt een logische, natuurlijke overgang tussen erf en landschap. Een goede inpassing betekent een goede afstemming op de landschappelijke kenmerken van het gebied. Tussen de drie deelgebieden zullen dan ook verschillen zijn in de wijze waarop ontwikkelingen een plek krijgen in het buitengebied. Als was het maar omdat de erfbeplanting in vorm en beplantingssortiment verschilt tussen de Hondsrug en de beekdalen.

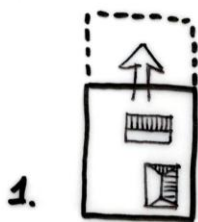
Een goede opzet van het erf zorgt voor een fraai aanzicht van het erf. Daarbij is er niet alleen aandacht voor de positionering van gebouwen of stalling. Een goede opzet van het erf maakt het namelijk ook mogelijk om veranderingen in de toekomst te kunnen faciliteren op het erf. Zeker in het geval van boerenbedrijven vindt de gemeente het wenselijk dat, als dat vanuit ruimtelijk en milieuoogpunt kan, het (familie)bedrijf op de plek waar het is gevestigd (soms al eeuwenlang), door kan groeien en een duurzaam economisch bestaan kan opbouwen.

Om een goede beeldkwaliteit te bereiken kiest de gemeente ervoor te werken in vier stappen. Daarbij worden eerst de keuzes gemaakt die de grootste impact hebben op de omgeving. Zo heeft de keuze voor een verkeerde uitbreidingsrichting veel meer consequenties voor de inpassing in het landschap dan de verkeerde kleurkeuze van een schuur.

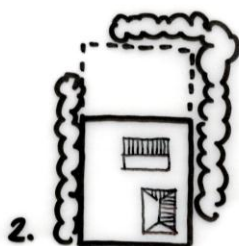
Het stappenplan kent de volgende vier stappen:

1. Uitbreidingsrichting (indien van toepassing);
2. Inpassing in landschap;
3. Inrichting erf;
4. Vormgeving bebouwing.

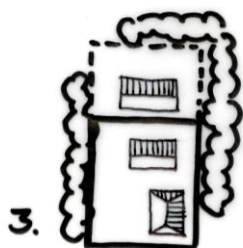
In de volgende paragrafen zullen per stap de belangrijkste uitgangspunten voor de beeldkwaliteit worden besproken.

Keuze uitbreidingsrichting

Inpassing erf

Inrichting erf

Vormgeving bebouwing

8.3

Uitgangspunten uitbreidingsrichting

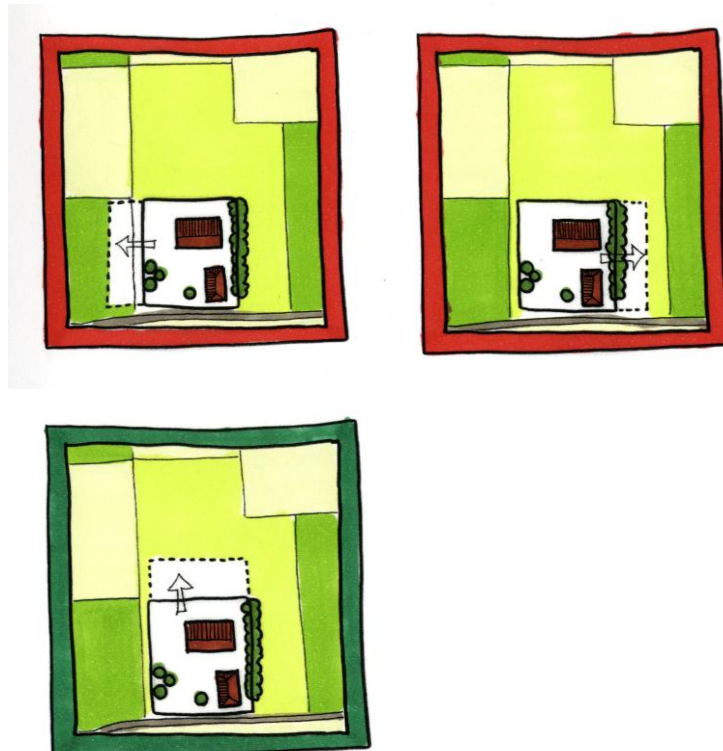
Niet voor elke verandering van het erf is het nodig het erf uit te breiden. Als het mogelijk is om een wijziging van het erf op het bestaande erf te accommoderen, heeft dat de voorkeur.

Belangrijkste uitgangspunt is dat bij een vergroting van het erf rekening wordt gehouden met de verkavelingsrichting. Een nieuw, groter erf moet passen binnen de kenmerkende verkavelingsstructuur. Daarnaast zijn er plekken in het landelijk gebied die van oudsher onbebouwd zijn, zoals de essen. Dat wil de gemeente zo houden. Een erf kan dan ook niet vergroot worden met gronden die tot een es behoren.

Tot slot wil de gemeente, voor zover van goede kwaliteit, de bestaande erfbeplantingen zoveel mogelijk behouden. De richting van de uitbreiding kan hier rekening mee houden.

Uitgangspunten uitbreidingsrichting:

- Uitbreiden in lijn verkavelingsrichting;
- Geen uitbreiding op essen;
- Zoveel mogelijk bestaande erfbeplantingen behouden.

Boven: niet uitbreiden over perceelsgrens of ten koste van bestaande beplanting;

Beneden: wel uitbreiden binnen perceel

8.4

Uitgangspunten inpassing erf

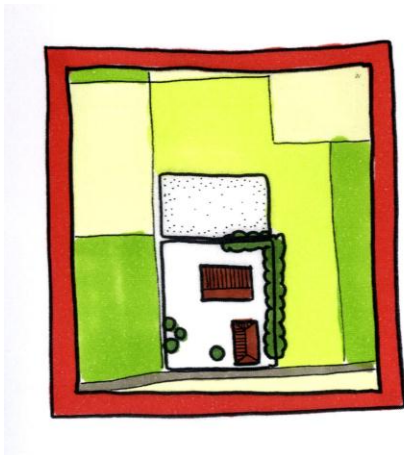
Een goede inpassing van het erf vraagt de ruimte. Een mooie houtsingel met bomen en onderbeplanting heeft al gauw een breedte van 10 m. Om een doorzicht vrij te houden, is ruimte rond het erf noodzakelijk. De gemeente adviseert dan ook om voldoende ruimte te nemen om een goede inpassing mogelijk te maken.

Uitgangspunt is dat het nieuwe erf zich ook als één erf toont. Paardenbakken vormen onderdeel van het erf, net als een terrein voor kamperen bij de boer.

Haren kent drie landschappelijk verschillende gebieden. De inpassing van het erf moet worden afgestemd op de karakteristieken van elk deelgebied. Dat betekent dat beplanting wordt gekozen die past binnen een deelgebied: beuken, eiken, hulst, meidoorn of veldesdoorn op de Hondsrug en bijvoorbeeld elzen, wilgen of essen in de beekdalen. Ook met de keuze van hekwerken en afrasteringen wordt rekening gehouden met de impact op het landschappelijk beeld. Dus geen opvallende kleuren en in het buitengebied ook bij voorkeur geen schuttingen op de erfgrans.

Uitgangspunten inpassing erf:

- Het nieuwe erf toont zich als één erf door juiste inpassing met beplanting (nieuwe elementen op het erf worden als onderdeel van het erf ingepast);
- Gebiedseigen beplanting;
- Keuze voor onopvallende hekwerken en andersoortige erfafscheidingen.

Links: geen goede inpassing, nieuwe erf ligt los

Rechts: wel goede inpassing als een erf

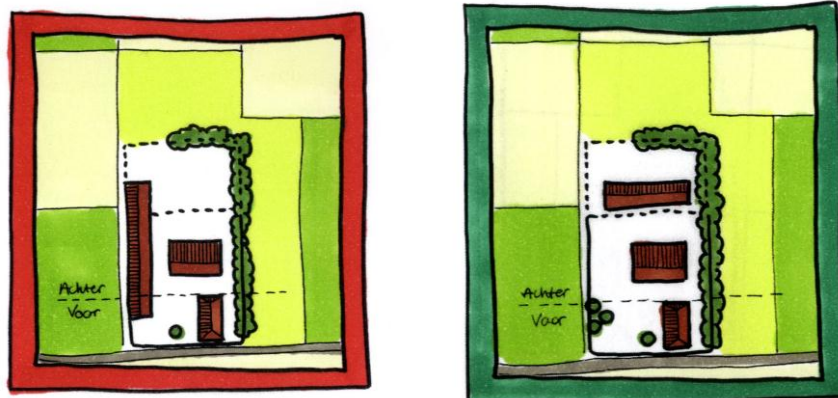
8.5

Uitgangspunten inrichting erf

Van oudsher hebben de (agrarische) erven in het landelijk gebied een duidelijk onderscheid tussen het voorerf en het achtererf. Op het voorerf wordt gewoond, ligt de sier- en/of moestuin, en staat eventueel een boomgaard. Het voorerf is gericht op de weg. Op het achtererf wordt gewerkt, staan de stallen en is de koppeling met de bijbehorende landerijen. Het belangrijkste uitgangspunt voor de inrichting van het erf is het vasthouden aan of herstellen van dit onderscheid. Zo ontstaat een duidelijke hiërarchie en samenhangende erfinrichting. Het hoofdgebouw staat op het voorerf, de bijgebouwen (schuren, stallen) op het achtererf. Ook stalling, opslag, eventueel parkeren of silo's horen op het achtererf thuis en niet aan de zijde van de openbare weg.

Uitgangspunten inrichting erf:

- Maak onderscheid tussen voorerf en achtererf en versterk van beide de karakteristieken.

Links: geen goede inrichting erf; schuur te ver naar voren
Rechts: wel goede erfinrichting

8.6

Uitgangspunt vormgeving gebouwen

Vaak wordt gesproken over bebouwing die niet past in het landelijk gebied. Dat heeft meestal te maken met de kleurkeuze, bijvoorbeeld een witte steen, of de keuze van materialen zoals de sterk geglazuurde dakpannen die het zonlicht weerkaatsen. Men vindt terughoudendheid en eenvoud passend in het landelijk gebied.

Ten aanzien van de terughoudendheid kiest de gemeente dan ook voor donkere tinten in het landelijk gebied. Donker geteerde schuren, en kleuren als antraciet, zwart en donkergroen acht de gemeente passend in het landelijk gebied.

Eenvoud zit in de keuze van materialen en de vorm van bebouwing. De gemeente kiest voor natuurlijke materialen als hout en steen. Wat de vorm van de bebouwing betreft wil de gemeente een logische eenduidige hoofdvorm. Een schuur is rechthoekig en een woonhuis heeft in de basis ook een rechthoekige plattegrond. Andere vormen zijn wel mogelijk, mits een hoog kwaliteitsniveau aanwezig is. Kwaliteit kan worden bereikt door eenduidigheid in het ontwerp (als een gebouw als eenheid is ontworpen), zorgvuldige detaillering, passend kleur- en materiaalgebruik.

Om een erf en de bebouwing te laten opgaan in het landschap is ook de hoogte van de bebouwing van belang. Vooral de goothoogte, die tegenwoordig steeds verder wordt verhoogd, speelt daarin een duidelijke rol. Een lage gootlijn aan de zijde van het landschap heeft de voorkeur. Dat kan door een overstek te gebruiken of daadwerkelijk een lage gootlijn te maken.

Uitgangspunten vormgeving bebouwing:

- Donkere kleuren;
- Natuurlijke materialen;
- Eenvoudige hoofdvorm van de bebouwing;
- Dakhelling (overeenkomstig het bestemmingplan)

Wel lage gootlijn richting het landschap

Geen lage gootlijn richting het landschap

Moderne stal, waarbij sprake is van natuurlijke materialen (hout als gevelbekleding) en afwijkende vorm (maar wel sprake van eenheid)

9.1

Inleiding milieuafweging

Deze kadernota voor het buitengebied van Haren geeft op hoofdlijnen de huidige voorkomende waarden en functies weer en met welke randvoorwaarden bij toekomstige ontwikkelingen rekening moet worden gehouden. Per deelgebied (beekdal Drentsche Aa, Hondsrug en Hunzelaagte) worden daarbij ontwikkelingsperspectieven geschetst. In alle deelgebieden worden daarbij de huidige waarden op het gebied van natuur, landschap en cultuurhistorie nauw betrokken en ook als randvoorwaarden gesteld. Logisch gevolg is dat ten aanzien van alle nieuwe ontwikkelingen kleinschaligheid vooropstaat, waarbij inpasbaarheid ten opzichte van de waarden van natuur, landschap en cultuurhistorie randvoorwaardelijk zijn. De effecten van deze kadernota op natuur en milieu lijken dan ook gering.

In het navolgende zal nader worden ingegaan op die functies in het buitengebied die door hun ontwikkelingsmogelijkheden mogelijke consequenties op de natuurlijke omgeving hebben. Hiervoor zijn de natuurwaarden in en rond de gemeente Haren in beeld gebracht aan de hand van een uitgebreide bureau-studie. Deze inventarisatie is in de bijlagen bij deze kadernota terug te vinden.

De effecten op het milieu (maar onder andere ook op cultuurhistorische waarden) zullen overigens bij het tot stand komen van het bestemmingsplan, nader in ogenschouw worden genomen.

9.2

Agrarische bedrijvigheid

9.2.1

Ammoniak en natuur

In het buitengebied van Haren komen hoofdzakelijk melkveehouderijen voor. De meeste bedrijven zijn gelegen tussen Onnen en Noordlaren, een enkel bedrijf ligt juist op de westflank van de Hondsrug. Uitbreiding van deze bedrijven kan, hoe gering ook, bijdragen aan de stikstofdepositie op het daarvoor gevoelige Natura 2000-gebied Drentsche Aa. Het Natura 2000-gebied Zuidlaardermeergebied is aangewezen voor de waarde voor vogels, dus hier gelden geen kritische depositiewaarden.

Voor het Natura 2000-gebied Drentsche Aa is de kritische depositiewaarde gesteld op 400 M/ha/jaar. Deze waarde is echter ingegeven door het habitattype 'actief hoogveen'. Dit habitattype komt niet in de buurt van de gemeente Haren voor.

De ook gevoelige schraallanden (oeverlanden Drentsche Aa) en droge heide ('De Vijftig Bunder') komen wel in de buurt van de gemeente Haren voor. Of deze gebieden zich ook daadwerkelijk kwalificeren als habitattype en als zodanig opgenomen worden in het Beheerplan Natura 2000 is op dit moment nog onzeker. Het beheerplan Zuidlaardermeergebied is in concept gereed.

Het lijkt desondanks echter zeer waarschijnlijk dat er op termijn aangewezen habitattypen met een kritische depositiewaarde van 1.000-1.300 M/ha/jaar op minder dan 1 km afstand van de gemeentegrens zijn gelegen.

De afstand tussen deze habitattypen en bedrijven bijvoorbeeld langs de Zuidlaarderweg bedraagt daarmee minder dan 5 km. Dat betekent dat bij iedere uitbreiding van agrarische bedrijven, hoe gering ook, in de gemeente Haren significant negatieve effecten op Natura 2000-gebieden niet kunnen worden uitgesloten. In het kader van het bestemmingsplan buitengebied zal dan een passende beoordeling moeten worden opgesteld, waardoor het bestemmingsplan plan-m.e.r.-plichtig is geworden.

Overigens zullen ook andere natuurwaarden in de gemeente, met name dotterbloemhooilanden in het Zuidlaardermeergebied en in de Drentsche Aa en het stuifzand, de heide en hoogveen in Appelbergen, enige negatieve effecten ondervinden van eventuele uitbreiding van de veehouderij.

In het buitengebied vinden ook een verscheiden aantal hobbymatige agrarische activiteiten en agrarische nevenactiviteiten plaats, zoals het houden van een gering aantal paarden, (melk) koeien, kippen en geiten, et cetera. Vorengenoemde effecten kunnen uiteraard ook optreden bij uitbreidingen van deze activiteiten.

Uiteraard zijn vorengenoemde effecten niet van toepassing indien emissie toename van stikstof volledig wordt voorkomen.

9.2.2

Overige milieuaspecten

Bodem en water

Ammoniakdepositie heeft een negatief effect op bodem en water. De hoeveelheid stikstof in het water neemt toe, waardoor de waterkwaliteit afneemt en er minder gunstige omstandigheden ontstaan voor waterflora en waterfauna. Verrijking van de bodem met stikstof heeft eenzelfde effect voor de landflora en fauna.

Gezien het feit dat zich in het buitengebied circa 30 agrarische bedrijven bevinden die kunnen uitbreiden, is het te verwachten negatieve effect echter zeer gering.

Landschap en cultuurhistorie

Uitbreiding van agrarische bedrijvigheid kan een aantasting betekenen van het kenmerkende kleinschalige cultuurlandschap van het buitengebied van Haren. Echter de opgenomen randvoorwaarden in de kadernota sturen in deze gevallen op een verantwoorde landschappelijke inpassing en bescherming van de cultuurhistorische waarden, waardoor de te verwachten effecten gering zullen zijn.

In de open gebieden kan grootschalige uitbreiding een aantasting van de openheid betekenen. Ook hier geldt dat gezien aantal en schaal van de huidige bedrijvigheid en de opgenomen randvoorwaarden de effecten beperkt zullen zijn.

9.3

Recreatie

Uitbreiding routenetwerken

Intentie van de kadernota is om daar waar een versterking van de recreatieve rotestructuur wordt gevraagd, door het toevoegen van ontbrekende schakels de structuur wordt gecompleteerd.

Bij het aanleggen van nieuwe routes kan op die locaties meer verstoring op de fauna optreden. Gezien de routedichtheid in natuurgebieden en omdat het alleen om het aanvullen van schakels gaat en de minst kwetsbare delen hiervoor zullen worden opgezocht, zullen de effecten gering zijn.

Ook een toename van de recreatiedruk op de bestaande netwerken en paden kan een negatief effect sorteren op de bestaande natuurwaarden: verstoring kwetsbare fauna, met name zoogdieren en vogels. Ook deze effecten zullen gering zijn omdat geen grote toename wordt verwacht, aangezien geen (grootschalige) (dag- en verblijfs-)recreatieve ontwikkelingen worden voorgestaan. Bovendien zijn alle negatieve effecten ten gevolge van recreatie te mitigeren met zoneringsmaatregelen.

Genoemde ontwikkelingen hebben geen effect op andere milieucomponenten.

9.4

Niet-agrarische bedrijvigheid

De ontwikkelingen op het vlak van de niet-agrarische bedrijvigheid hebben twee gevolgen. In de regel wordt er een agrarisch bedrijf beëindigd waardoor de stikstofemissie daalt (positief effect).

Als daarvoor in de plaats een kleinschalig recreatiebedrijf wordt ontwikkeld, kunnen er geringe negatieve effecten optreden van dezelfde aard als genoemd onder recreatie. Indien het om een andere vorm van bedrijvigheid gaat (categorie 1 en 2) hangen effecten af van de aard van het bedrijf. Als de bedrijvigheid echter binnen de bestaande bebouwing plaatsvindt en er geen sterke verkeersaantrekkende werking vanuit gaat, wat de intentie is van de kadernota

en het bestemmingsplan, zijn de effecten op natuur, landschap, bodem en water nihil tot zeer gering.

9.5

Conclusies

Er worden geen grootschalige ontwikkelingen verwacht op het gebied van bedrijvigheid, recreatie, woningbouw of anderszins ontwikkelingen die een mogelijke significante impact op de omgeving zullen hebben.

Enige ontwikkeling die mogelijk negatieve effecten kan hebben op omgeving en natuurwaarden is de landbouw. Immers met de voorgestelde uitbreiding van het bouwperceel naar 1,5 ha, is een toename van het aantal dieren niet uitgesloten. Inherent aan de toename van het aantal dieren is een toename van de ammoniakemissie. Hoe groot deze toename is, is afhankelijk van het type dier en de te gebruiken stalsystemen. Deze emissie kan gevolgen hebben voor de toename van de ammoniakdepositie op gevoelige natuurgebieden.

Desondanks worden ook hier niet al te negatieve effecten verwacht. Het gaat in het buitengebied immers maar om een gering aantal bedrijven die zeer waarschijnlijk niet allemaal de mogelijke uitbreiding gaan benutten binnen de looptijd van het bestemmingsplan. In het kader van het bestemmingsplan zal middels een passende beoordeling en een plan-m.e.r. nader worden ingegaan op deze mogelijke effecten en de wijze waarop hiermee in de besluitvorming omtrent het bestemmingsplan mee om zal worden gegaan.

B i j l a g e n

1. Achtergronddocument inventarisatie natuurwaarden Buitengebied gemeente Haren
2. Landschapskaart buitengebied Haren
3. Plankaart Herinrichting Haren

Bijlage 1

Achtergronddocument inventarisatie natuurwaarden Buitengebied gemeente Haren

1 Beleid

1.1 Nationaal en internationaal beleid

1.1.1 Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte

De Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte (SVIR) bevat de uitgangspunten voor de ruimtelijke ontwikkeling van Nederland op rijksniveau. Het Rijk heeft het nationale natuurnetwerk weliswaar opgenomen in de National Ruimtelijke Hoofdstructuur, maar geeft daarbij aan dat de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) zal worden herijkt. De EHS is overigens uitgewerkt in het Provinciaal Omgevingsplan Groningen en de Omgevingsverordening Groningen 2009-2013.

De EHS is een netwerk van gebieden in Nederland waar de natuur voorrang heeft. Het netwerk helpt voorkomen dat planten en dieren in geïsoleerde gebieden uitsterven en dat natuurgebieden hun waarde verliezen. De EHS kan worden gezien als de ruggengraat van de Nederlandse natuur. Het sectorale natuurbeleid maakt een integraal onderdeel uit van het Structuurschema Groene Ruimte.

1.1.2 Natuurbeschermingswet 1998

Vanuit Europa zijn tevens de Vogel- en de Habitatrichtlijn van belang. Het soortenbeleid uit deze richtlijnen is per april 2002 volledig geïmplementeerd in de Flora- en faunawet. De gebiedsbescherming uit de Vogel- en Habitatrichtlijn is per oktober 2005 geïmplementeerd in de Natuurbeschermingswet 1998. De Natuurbeschermingswet 1998 bundelt de gebiedsbescherming van nationaal begrensde natuurgebieden. In de Natuurbeschermingswet 1998 zijn ook de bepalingen vanuit de Europese Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn verwerkt. Onder de Natuurbeschermingswet 1998 worden drie typen gebieden aangewezen en beschermd: Natura 2000-gebieden, natuurmonumenten en Wetlands. Voor activiteiten of projecten die schadelijk zijn voor de beschermde natuur geldt een vergunningplicht. De activiteiten of projecten dienen hiertoe te worden getoetst aan de instandhoudingsdoelstellingen van de beschermde gebieden. In het (concept)aanwijzingsbesluit van een Natura 2000-gebied staat vanwege welke soorten en habitatten en om welke reden het gebied is aangewezen.

In het plangebied liggen twee Natura 2000-gebieden (voormalige Vogelrichtlijn- of Habitatrichtlijngebieden). Het Zuidlaardermeergebied is in december 2010 definitief aangewezen. Voor het Natura 2000-gebied Drentsche Aa is nog een ontwerpbesluit van toepassing. Dit laatste gebied is tevens aangewezen als Nationaal landschapspark. Er dient voor deze gebieden tevens rekening te worden gehouden met de externe werking die van dit gebied uitgaat. Ruimtelijke ontwikkelingen buiten de Natura 2000-gebieden kunnen namelijk significant negatieve effecten hebben op de natuurwaarden in de gebieden.

1.1.3 Flora- en faunawet

Op 1 april 2002 is de Flora- en faunawet in werking getreden. In deze wet is onder meer het soortenbeleid uit de Vogelrichtlijn (1979) en de Habitatrichtlijn (1992) van de Europese Unie verwerkt.

Achter de Flora- en faunawet staat het idee van de zorgplicht voor in het wild levende beschermde dieren en planten en hun leefomgeving. Beschermde soorten worden opgesomd in de 'lijsten beschermde inheemse planten- en diersoorten'. De Algemene Maatregel van Bestuur ex artikel 75 van de Flora- en faunawet van 23 februari 2005, kent een driedeling voor het beschermingsniveau van planten- en diersoorten (licht beschermd, middelzwaar beschermd en streng beschermd).

Volgens de Flora- en faunawet is het verboden om beschermde planten te verwijderen of te beschadigen (artikel 8), beschermde dieren te doden, te verwonden, te vangen (artikel 9) of opzettelijk te verontrusten (artikel 10) en voortplantings- of vaste rust- en verblijfplaatsen te beschadigen (artikel 11). Ook het rapen of beschadigen van eieren van beschermde dieren is verboden (artikel 12). Tevens moet rekening worden gehouden met de mogelijkheid dat enkele van deze verboden indirect worden overtreden door aantasting van bijvoorbeeld het foerageergebied en migratieroutes.

1.1.4 Regeerakkoord kabinet-Rutte-Asscher

Op 29 oktober 2012 bereikten de Tweede Kamerfracties van VVD en PvdA het regeerakkoord, dat als motto heeft 'Bruggen slaan'. Het regeerakkoord is de leidraad voor het beleid van het kabinet-Rutte-Asscher. Het kabinet kiest bij de ruimtelijke inrichting voor economische groei die geen afbreuk doet aan ecologie en omgevingskwaliteit. Bij het natuurbeleid is de rijksoverheid verantwoordelijk voor de kaders en ambities. De provincies zijn verantwoordelijk voor het invullen en uitvoeren van het beleid, zoals in het Natuurakkoord is afgesproken.

- De EHS wordt uitgevoerd, inclusief de verbindingzones, maar er wordt meer tijd voor genomen. Daarom worden afspraken met provincies en natuurbeheerorganisaties over prioriteiten, tijdspad en de inzet van middelen gemaakt. Bij een evaluatie in 2016 worden de effecten van planologische claims betrokken.
- Het beheren en beschermen van bestaande natuurgebieden krijgt voorrang. Hiervoor is 200 miljoen euro beschikbaar.
- De Natuurbeschermingswet die in behandeling is, wordt aangepast. Waar mogelijk worden de verschillende beschermingsniveaus geharmoniseerd en waar relevant in overeenstemming gebracht met de Vogel- en Habitatrichtlijn en andere relevantie regelgeving. Zo zal de wet bijdragen aan de biodiversiteit in Nederland.

1.2 Provinciaal beleid

De essentie van het provinciale natuur- en landschapsbeleid is beschreven en vastgelegd in het 'Provinciaal Omgevingsplan' (POP) en de daarbij behorende 'Provinciale Omgevingsverordening' (Provincie Groningen 2009), de 'Nota Uitwerking Ecologische Hoofdstructuur' (Provincie Groningen 1993), de nota 'Meer Gruin in Grunn' (Provincie Groningen 2004), de nota 'Meer doen in minder gebieden' (Provincie Groningen 2008) en het 'Natuurbeheerplan Groningen 2012' (Provincie Groningen, 2011). Het POP en het Natuurbeheerplan 2012 zijn het meest relevant

1.2.1 Provinciaal Omgevingsplan 2009-2013 en Omgevingsverordening

Het provinciale beleid op het gebied van natuur en ecologie is gericht op de realisatie van de EHS. In het plangebied zijn de belangrijkste natuurgebieden aangemerkt als EHS (hier vallen de Natura 2000-gebieden onder, maar ook Appelbergen, Noordlaarderbos, Polder Oosterland, Besloten Venen, de Onner- en Oostpolder, polder Lappenvoort en Polder Glimmen).

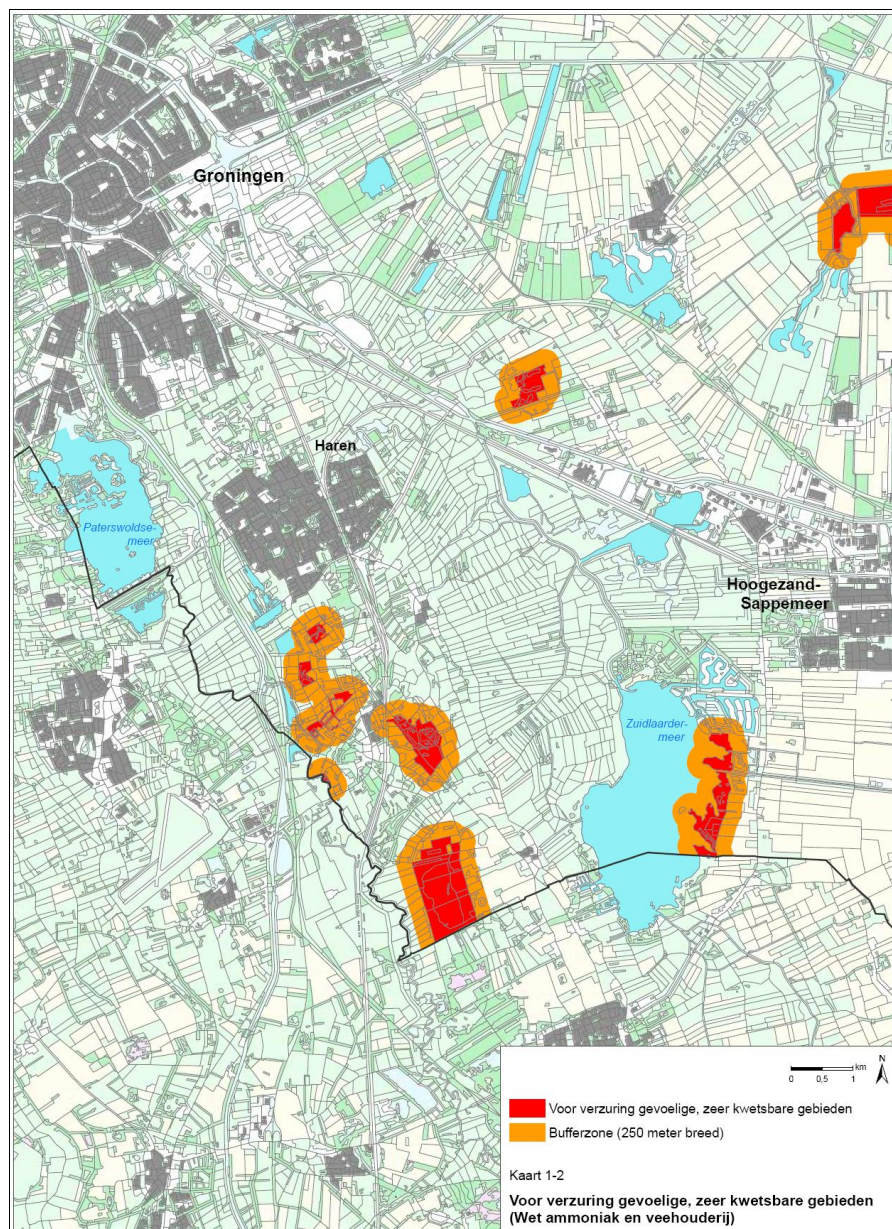
In de EHS-gebieden geldt een beschermingsregime om aanwezige natuurlijke waarden te waarborgen. Dit beschermingsregime houdt in dat veranderingen in het grondgebruik geen significante bijdrage mogen leveren aan aantasting (of het kunnen aantasten) van de belangrijkste kenmerken en waarden van het gebied. Ook andere negatieve effecten voor de beoogde gebiedsontwikkeling dienen hiermee te worden tegengegaan.

Onderdeel van de EHS zijn reservaat- en beheersgebieden. Deze gebieden blijven in hoofdzaak in agrarisch beheer. Eigenaren kunnen hier echter op vrijwillige basis beheerpakketten afsluiten (gebruikmaken van subsidieregelingen) voor een meer op natuur gericht beheer zoals weidevogelgebied of botanisch waardevol grasland. In Haren betreft dit onder meer een deel van de Ooster- en Onnerpolder.

Naast de EHS wordt vanuit het provinciaal ruimtelijk natuurbeleid ook ingezet op de bescherming van bos- en natuurgebieden buiten de EHS en weidevogel- en ganzengebieden buiten de EHS.

Wet ammoniak en veehouderijgebieden

Sommige delen van de EHS zijn in het kader van de Wet ammoniak en veehouderij aangemerkt als een 'voor verzuring gevoelig gebied', waarvoor binnen een zone van 250 m rondom beperkingen zijn opgelegd aan ontwikkelingen. In deze zone geldt onder meer een verbod op uitbreiding van intensieve veehouderij. In de gemeente Haren betreft dit het Noordlaarderbos, Appelbergen en enkele bosjes ten westen van Glimmen.

Overzicht van voor verzuring gevoelige gebieden

1.2.2 Ontwerp Natuurbeheerplan Groningen 2013

Begrenzing EHS

Belangrijk speerpunt van het provinciale natuurbeleid is de realisatie van de EHS. De EHS wordt gevormd door een samenhangend stelsel van robuuste natuurgebieden, beheersgebieden en verbindingszones. De EHS is tussen 1993 en 2000 begrensd en inmiddels voor meer dan de helft gerealiseerd. Realisatie gaat door middel van aankoop of ruil van landbouwgronden door Bureau Beheer Landbouwgronden, of door middel van particulier natuurbeheer.

De EHS is vastgelegd in de provinciale Omgevingsverordening. De Omgevingsverordening is voor het laatst gewijzigd in februari 2011. Daarmee zijn enkele kleine wijzigingen in de EHS begrenzing, die in het vorige natuurbeheerplan al op kaart waren aangegeven, definitief geworden. Daarnaast zijn in het kader

van dit natuurbeheerplan enkele wijzigingen doorgevoerd in de begrenzing van de EHS. Het gaat hierbij concreet om de wijziging van 103 ha EHS-beheergebied in de Onnerpolder in EHS-nieuwe natuur en de wijziging van circa 14 ha EHS-beheergebied nabij Noordlaren in EHS-nieuwe natuur. Vanwege het bestuursakkoord van september 2011 naar aanleiding van de bezuinigingen van het kabinet-Rutte I is de omvang van de EHS in 2012 opnieuw herzien.

Landschappelijke karakteristiek

Gorecht bestaat uit een parkachtig esdorpenlandschap op de Hondsrug, geflankeerd door de beekdalen van de Drentsche Aa en van de Hunze en het Zuidlaardermeer. Hier zijn wegdorpenlandschappen op laagveen tot ontwikkeling gekomen.

Streefbeeld natuur

Zowel de Drentsche Aa als het Zuidlaardermeergebied is aangewezen als Natura 2000-gebied. De beekdalen van de Drentsche Aa en de Hunze zijn bovendien belangrijke onderdelen van de EHS.

Het Drentsche Aa-gebied is aangewezen onder de Habitatrichtlijn voor een groot aantal habitattypen, habitatsorten en broedvogelsoorten. Het gebied ligt voor een klein deel in de provincie Groningen. Voor het gebied van de Drentsche Aa geldt als hoofddoelstelling het herstel van natuurlijke processen als kwel en overstroming langs de benedenloop. Doel is ontwikkeling van een mozaïek van bloemrijke graslanden, natte schraalgraslanden, vochtige hooilanden, moerasvegetaties en zoete wateren. In de diepe zandwinplas Sassenhein-Zuid is Kranswierwater goed ontwikkeld.

Binnen het Hunzedal is het Zuidlaardermeergebied aangewezen onder de Vogelrichtlijn. Het gebied bestaat uit het Zuidlaardermeer met zijn omringende oeverlanden en een deel van de polders ten noorden en noordwesten van het meer, waarin ook een deel van het Foxholstermeer en het Drents Diep zijn gelegen. Kernopgaven zijn de ontwikkeling van plasdrassituaties en herstel van grote oppervlakten en brede zones overjarig riet, inclusief waterriet, door herstel van natuurlijke peildynamiek en het tegengaan van verdroging. Diverse soorten vogels en de noordse woelmuis zullen hiervan profiteren. Voor het Zuidlaardermeer wordt gestreefd naar een helder en plantenrijk meer door het terugdringen van vooral de fosfaatbelasting uit de Hunze en de aanleg van vloedmoerassen om nutriënten uit het systeem te verwijderen, gekoppeld aan een meer dynamisch peilbeheer (onder andere pandscheiding in het Drents Diep).

Door toename van de overstromingsduur en -frequentie van moerassen zal de ecologische waarde van deze oeverlanden aanzienlijk kunnen toenemen. De Onner- en Oostpolder Hunzedal zijn erg waardevol als broedgebied voor weidevogels en als rust- en foerageergebied voor watervogels en steltlopers. Op delen waar kwel optreedt, wordt hier tevens ingezet op behoud en ontwikkeling van botanische waarden. De polders zijn gedeeltelijk ingericht als zomerpolder, waartoe aan de westkant van het Zuidlaardermeer de kade plaatselijk is teruggelegd om paaiplaatsen en een brede oeverzone te creëren. De Rol-

kepolder, Kropswolderbuitenpolder, Wolfsbarge en de Westerbroekstermade-polder worden ontwikkeld tot een moerasgebied met een mozaïek van riet en ruigte, bloemrijke graslanden, zoetwatergemeenschappen en bosgemeenschappen van voedselrijk laagveen. Daardoor vormen deze gebieden een belangrijke schakel tussen het Zuidlaardermeergebied en Midden-Groningen.

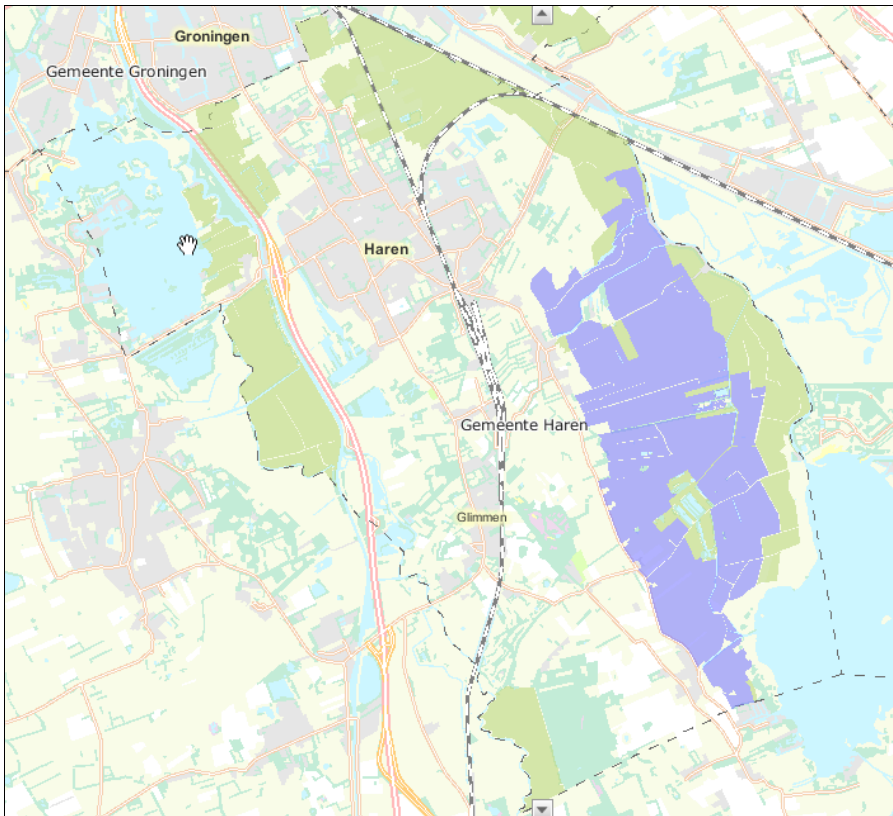
Op de Hondsrug wordt ingezet op behoud van het kleinschalig houtwallenlandschap. Daarnaast wordt gestreefd naar ontwikkeling van natte, voedselarme milieus (onder andere in dobben), rijke graslanden en droge bossen. Op de kaart bij het POP is over de Hondsrug indicatief een robuuste verbindingzones aangeduid tussen het Hunzedal en dat van de Drentsche Aa. Een andere robuuste verbinding loopt van de Drentsche Aa via het Paterswoldsemeer naar Drenthe.

Streefbeeld agrarisch natuurbeheer

Op de hoger gelegen gronden van de Hondsrug is het agrarisch beheer gericht op het ontwikkelen van de botanische waarden op essen. In de open beekdalen van de Drentsche Aa en de Hunze is het beheer gericht op behoud en versterking van het weidevogelbiotoop. Maatregelen die bijdragen aan verbetering van het weidevogelbiotoop zijn bijvoorbeeld handhaving van de openheid, rust, waterhuishouding en uitstel van maaien en weiden. De goede weidevogelgebieden zijn in dit plan begrensd als weidevogelkerngebied.

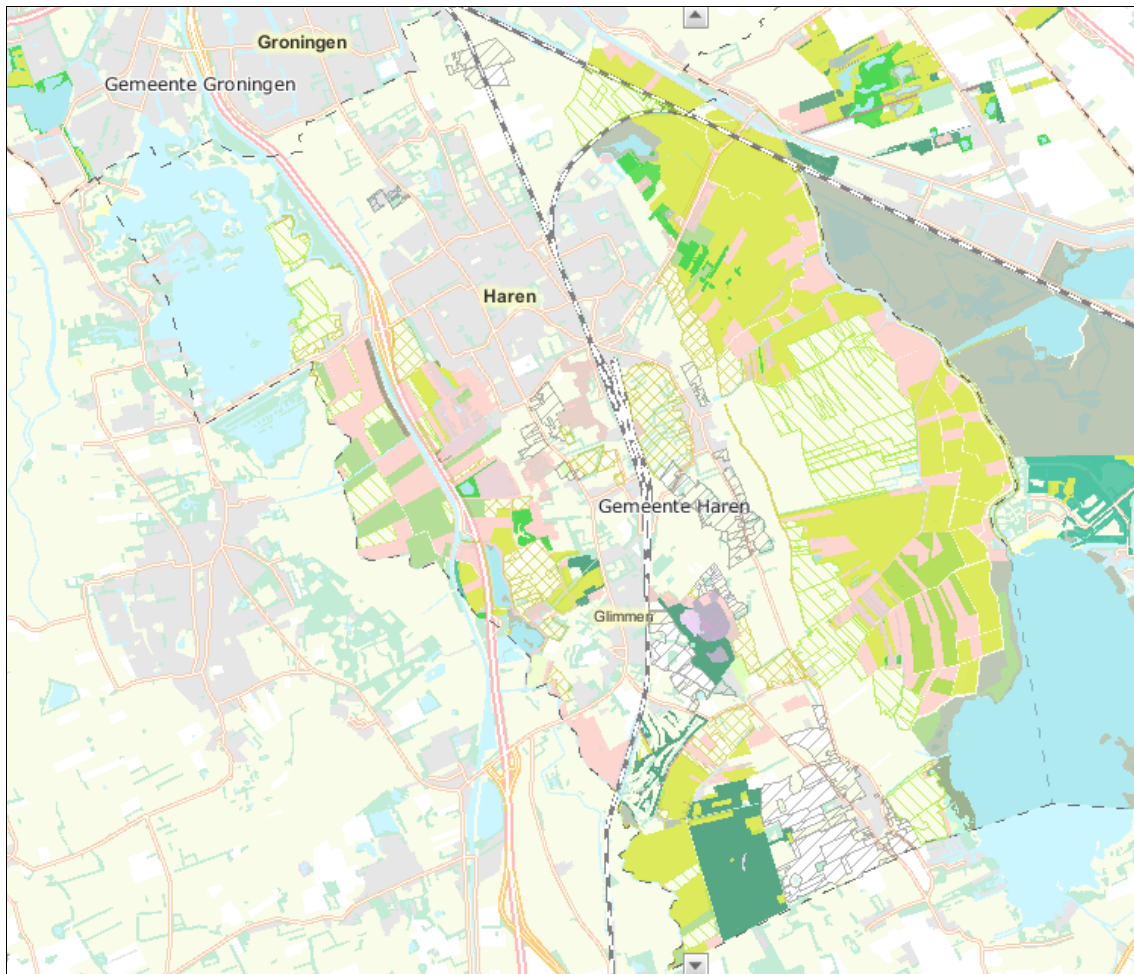
Streefbeeld landschap

In dit deelgebied wordt ten aanzien van het landschap vooral ingezet op behoud en versterking van het kleinschalige parkachtige landschap op de Hondsrug (inclusief flanken). Dit streefbeeld wordt gerealiseerd door beheer, herstel en ontwikkeling van een complex aan landschapselementen die horen bij dit landschap. Het gaat hier om landgoederen, bossen, houtwallen en houtsingels, essen en steilranden, heggen, poelen en dobben, natuurlijk reliëf en landschappelijk waardevolle wegen.

- Weidevogelkerngebied
- Akkervogelkerngebied
- Ganzenfoerageergebied

Overzicht weidevogel- en ganzenfoerageergebieden

Natuurdoeltypen gemeente Haren

N00.01 Nog om te vormen	N12.05 Kruiden- of fauna
N01.01 Zee en wad	N12.06 Ruigteveld
N01.02 Duin- en kwelder	N13.01 Vochtig weidevog
N03.01 Beek en bron	N13.02 Wintergastenweid
N04.01 Kranswierwater	N14.01 Rivier- en beekbe
N04.02 Zoete Plas	N14.02 Hoog- en laagvee
N04.03 Brak water	N14.03 Haagbeuken- en
N04.04 Afgesloten zeearr	N15.01 Duinbos
N05.01 Moeras	N15.02 Dennen-, eiken- e
N05.02 Gemaaid rietland	N16.01 Droog bos met pr
N06.01 Veenmosrietland	N16.02 Vochtig bos met p
N06.03 Hoogveen	N17.01 Vochtig hakhout e
N06.04 Vochtige heide	N17.02 Droog hakhout
N06.05 Zwakgebufferd ve	N17.03 Park- of Stinzenbo
N06.06 Zuur ven en hoog	N17.04 Eendenkooi
N07.01 Droge heide	L01.01 Poel en kleine his
N08.03 Vochtige duinvalle	L01.02 Houtwal en houtsi
N09.01 Schor of kwelder	L01.03 Elzensingel
N10.01 Nat schraalland	L01.04 Bossingel en bos
N10.02 Vochtig hooiland	L01.05 Knip- of scheerhe
N11.01 Droog schraalgra	L01.06 Struweelhaag
N12.01 Bloemdijk	L01.07 Laan
N12.02 Kruiden- en fauna	L01.08 Knotboom
N12.03 Glanshaverhooila	L01.09 Hoogstamboomg
N12.04 Zilt- en overstrom	L01.10 Struweelrand
	L01.11 Hakhoutbosje
	L01.13 Bomenrij of solitai
	L01.14 Rietzoom en klein
	A01.01 Weidevogelgebied
	A01.03 Ganzenfourageer
	A02.01 Botanisch waarde
	A02.02 Botanisch waarde

2 Huidige situatie natuur

2.1 Natura 2000-gebieden

2.1.1 Zuidlaardermeergebied

Het Zuidlaardermeergebied bestaat uit een natuurlijk, ondiep meer en een aangrenzend veenweidegebied dat aansluit op de Hondsrug. Het meer is omgeven door moerasgebieden die onder meer broedgelegenheid bieden aan zeldzame moerasvogels als roerdomp, porseleinhoen en rietzanger. Het veenweidegebied is van betekenis voor weidevogels en als foerageergebied voor kleine zwaan, kolgans en smient.

De belangrijkste natuurwaarden van het meer zijn grotendeels geconcentreerd in de oevermoerassen, waarvan de meest uitgestrekte stukken zijn te vinden langs de oostzijde (Leinwijk). Er broeden jaarlijks één tot vijf paar roerdompen in de rietlanden. In de polders worden in de meeste jaren één tot vier porseleinhoenders gehoord. Ook zomertaling en watersnip broeden in deze polders. Vooral in de Onner- en Oostpolder foerageren vanouds in de winter tot enkele honderden kleine zwanen en vele duizenden kolganzen, rietganzen en smienten, maar sinds de vernatting worden ook de polders aan de oostkant van het Drentse Diep interessant. Deze vogels slapen gedeeltelijk op het Zuidlaardermeer, waarschijnlijk samen met vogels uit de omliggende gebieden. Sinds in 2008 in het gebied twee paartjes bevers zijn uitgezet, lijkt er zich inclusief latere bijplaatsingen een stabiele populatie te ontwikkelen. De petgaten in de Oostpolder en de rietlanden aan de westzijde van het meer worden gevoed door regenwater en kwel vanuit de Hondsrug. De petgaten zijn voedselarm en zuur en het water heeft een zwarte kleur door de venige ondergrond. In de rietlanden groeien plaatselijk veel veenmossen, waardoor er sprake is van het habitatype 'Veenmosrietland'.

De Harener Wildernis

De Harener Wildernis ligt in de Onnerpolder en ligt binnen het Natura 2000-gebied. Het gebied bestaat uit moerasbos en graslanden. In het moerasbos groeien veenmossoorten, wilde kamperfoelie, bramen en oever- en draadzegge. Op enkele plaatsen staat wilde gagel, een geurende plant die vroeger veel werd gebruikt bij de bereiding van kruidige alcoholische dranken, zoals berenburg en bier. Recentelijk is in de Harener Wildernis ook de krabbenscheer herontdekt. De bodem van de Harener Wildernis is erg moerassig en verraderlijk. Daarom - en omdat het gebied zo kwetsbaar is - is het afgesloten voor publiek. In de Harener Wildernis broeden onder meer de havik, de buizerd, de boomklever, de blauwborst en de kleine bonte specht. Het gebied is een ideaal rustgebied voor reeën, vossen en andere dieren.

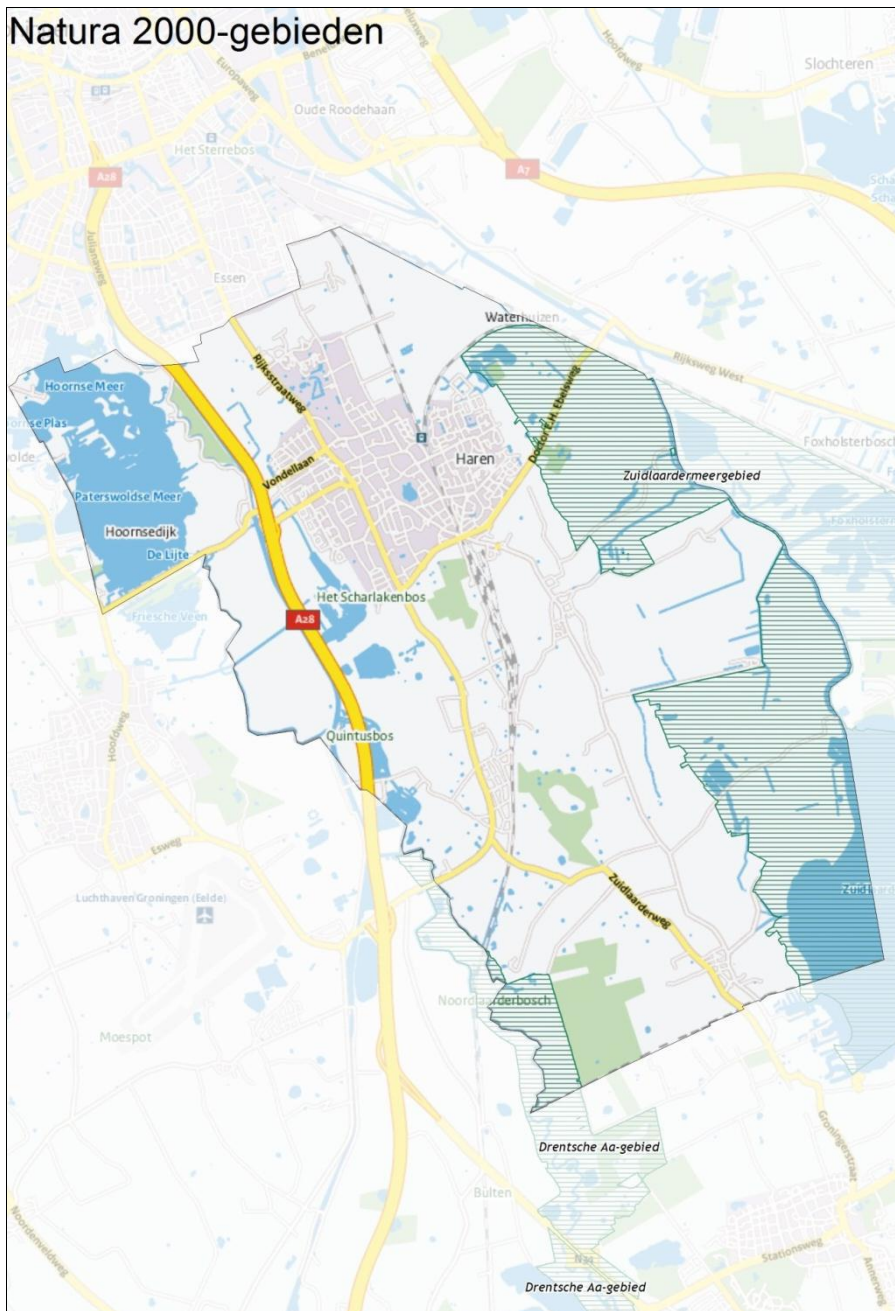
2.1.2 Drentsche Aa

Alleen het noordelijk deel van dit natuurgebied grenst aan de gemeente en ligt er voor een heel klein deel binnen. Het gebied is aangewezen voor zowel een groot aantal vegetatietypen als diersoorten.

Moerasvogels als blauwborst, rietzanger en af en toe bruine kiekendief zijn vooralsnog niet erg talrijk, maar komen wel op meer plekken voor. Broedvogels van kruidenrijke graslanden als kwartel, kwartelkoning en paapje vertonen wisselende aantallen. Naast waardevolle vochtige en drogere schraalgraslanden en veenvormende begroeiingen komen enkele Dotterbloemhooilanden van de associatie *Ranunculo-Senecionetum aquatici* en grotezeggenmoerassen (verbond *Caricion gracilis*) voor.

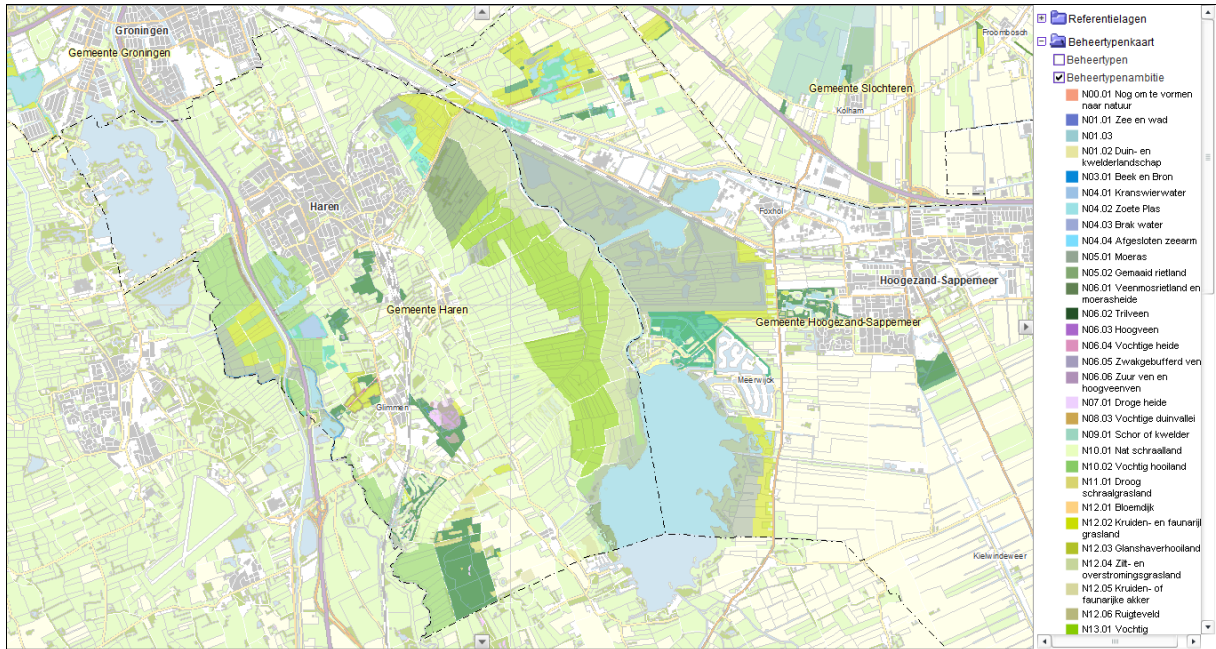
De graslanden van de Drentsche Aa vormen een van de weinige Nederlandse gebieden waar de watersnip het relatief goed doet. Omdat het in het land zo slecht gaat met deze soort, is behoud van de populatie op het huidige hoge niveau (ten minste honderd paren) gewenst. De meanderende benedenloop van de Drentsche Aa behoort tot de rijkste beken van Nederland als het gaat om visfauna. De Drentsche Aa is bijvoorbeeld een van de weinige beken in ons land waarvan een paaipopulatie van de rivierprik bekend is. Van de Natura 2000-soorten zijn verder bittervoorn, grote en kleine modderkruiper en rivierdonderpad uit het gebied bekend.

Natura 2000-gebieden

2.2 Ecologische Hoofdstructuur (EHS)

Achterin in deze paragraaf is een kaartje opgenomen van de EHS-gebieden.

Ambitiekaart Natuurbeheerplan 2013

2.2.1 Noordlaarderbos

Het Noordlaarderbos is rond 1880 aangeplant als productiebos. Natuurmonumenten heeft het eenzijdige naaldbos flink gedund. Daarna zijn er linde- en eikenbomen geplant. Na enkele jaren zijn nu de positieve effecten al te zien. Het is inmiddels een gevarieerd en soortenrijk gemengd bos met een rijke vogel- en zoogdierenpopulatie. Tot de broedvogelbevolking horen roofvogels als sperwer, havik en ransuil en spechten als kleine bonte, grote bonte en zwarte specht. Naast verschillende soorten vleermuizen komen beschermde zoogdieren als das en steenmarter voor.

2.2.2 Appelbergen

Appelbergen is de naam van een natuurgebied ten oosten van Glimmen. Appelbergen ligt op de Hondsrug en is ongeveer 40 ha groot. Het bestaat uit dicht en open bos, vliegdennen, heide, stuifzanden en moerassen. Er komen verschillende bijzondere planten voor: klokjesgentiaan, wolverlei, en gevlekte orchis. Het gebied is rijk aan reptielen, waaronder adder en levendbarende hagedis. Ook konijnen, egels en reeën kunnen worden gezien. Doordat de woeste gronden van Appelbergen nooit zijn ontgonnen, komen er veel stuifzandheuveld voor met een karakteristieke aan stuifzanden verbonden flora en fauna zoals graafwespen en -bijen.

2.2.3 Polder het Oosterland, Polder Glimmen en polder Lappenvoort

In deze vochtige, van oudsher beekdaloeverlanden bevinden zich waardevolle graslanden met associaties van onder meer dotterbloemverbond. Met name langs de slootoevers bevinden zich soortenrijke vegetaties. Het gebied is tevens van waarde als foerageergebied voor ganzen, eenden en zwanen en als broedgebied voor weidevogels.

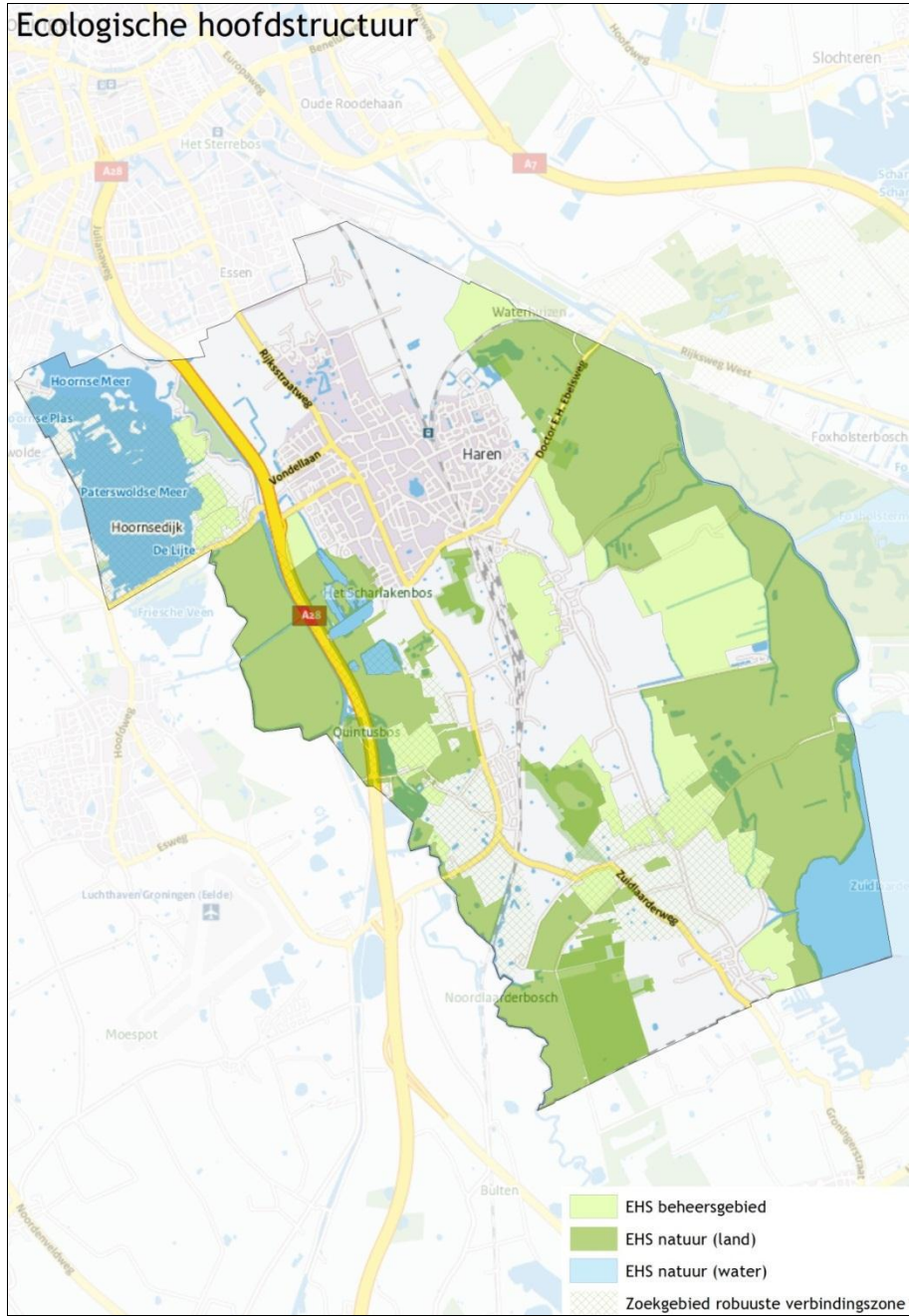
2.2.4 Scharlakenbos

Dit fraaie bos in Haren is een voortzetting van de bossen van Appelbergen en het Noordlaarderbos. Het is een afwisselend bos van loof- en naaldbomen; erg gevarieerd en niet geheel gesloten. Het bos wordt hier en daar doorkruist met slootjes met poelslakken en een rijke waterplantenvegetatie. De ondergroei van het bos bevat veel varens. Genoemd kunnen worden mannetjesvaren, wijfjesvaren, brede stekelvaren, eikvaren, dubbelloof en de zeldzame koningsvaren. De inhammen van het bos zijn weilanden welke worden omringd door houtwallen. Er zijn veel vogels waar te nemen; naast de 'standaard' zangvogels komen onder meer ook gekraagde roodstaart, appelvink en diverse soorten spechten voor. Ook het bomensortiment is gevarieerd: onder andere lijsterbes, berk en zomereik, beuk en witte acacia.

2.2.5 Diverse kleine bosjes, graslanden en houtsingels

Het Quintusbos heeft de allure van een oud landgoedbos met statige beukenlanen. Het is een oud loofbos met plaatselijk waardevolle ondergroei en een rijke zoogdieren- en vogelpopulatie. Ook de rest van de EHS ten westen van Glimmen is voor zowel flora als fauna waardevol. Door de afwisseling van singels, bosjes en graslanden is de soortenrijkdom van planten en dieren hoog. Door de hoge recreatiedruk en betrekkelijk geringe oppervlakte van het gebied ontbreken echter verstoringsgevoelige en zeldzame diersoorten.

Ecologische hoofdstructuur

2.3 Natuur buiten de Ecologische Hoofdstructuur

2.3.1 Landgoederenzone

De landgoederenzone tussen Glimmen en Haren wordt gekenmerkt door een kleinschalig, afwisselend landschap met veel struweel, gazons, heggen, singels, bosjes en weelderige tuinen.

Ook hier zijn veel natuurwaarden te vinden in de vorm van onder meer een rijke vogelpopulatie (onder andere boomklever, appelvink, diverse spechtensoorten, ransuil, sperwer), zoogdieren als eekhoorn, egel, wezel, hermelijn en diverse vleermuissoorten.

2.3.2 Ganzen- en weidevogelgebied

Het ganzenfoeragegebied omvat hoofdzakelijk het Natura 2000-gebied Zuidlaardermeergebied. Echter, ook buiten dit Natura 2000-gebied, oostelijk van de weg tussen Onnen en Noordlaren (Zuidveld) is een brede zone aangeduid als ganzenfoeragegebied. Hier komen 's winters soms grote aantallen kolganzen en grauwe ganzen voor.

De oeverlanden van het Paterswoldsemeer, de polders ten oosten van de A28, tussen Groningen en Haren en de Esserpolder zijn in het provinciaal beleid aangeduid als weidevogelkerngebied. Hier komen in redelijke aantallen nog scholekster en Kievit tot broeden en plaatselijk ook kritische soorten als grutto en tureluur.

2.3.3 Paterswoldsemeer en Hoornsedijk

Langs de Hoornsedijk loopt het meanderende Hoornsediep. Het water is bijzonder visrijk. In het aangrenzende wilgenvloedbos komen vrij zeldzame broedvogels voor als baardman, ijsvogel en blauwborst. Daarnaast komen relatief hoge dichtheden algemenere soorten zangvogels voor als zwartkop, kleine karekiet, fitis en tjiftjaf. Vermeldenswaard is dat het gebied in 2010 enige tijd is bezocht door een bever. De oevers van het Paterswoldsemeer zijn rijk aan water- en moerasvogels, zoals rietzanger, kleine karekiet, fuut en meerkoet. In herfst en voorjaar wordt het meer incidenteel bezocht door roofvogels als visarend en bruine kiekendief.

3. Soortenbescherming

Bij een in omvang beperkt bestemmingsplangebied bestaat het vooronderzoek voor de Flora- en faunawet uit het verzamelen van gegevens over het voorkomen van soorten en een afweging of deze soorten beschermd zijn en eventueel een beoordeling of onder de voorgenomen activiteit deze soorten negatieve effecten ondervinden. Voor het buitengebied van de gemeente Haren is alleen een bureau-inventarisatie uitgevoerd in de vorm van een quickscan van de voorkomende of te verwachten beschermde soorten. Daarbij mag er van worden uitgegaan dat de beschermde soorten in de bestaande natuurgebieden

(met name Natura 2000 en EHS) voldoende worden beschermd. Overigens komen de meeste beschermde dieren en planten ook hoofdzakelijk in deze gebieden voor. In deze paragraaf is dan met name relevant de vraag welke beschermde soorten er buiten de natuurgebieden zijn te verwachten. De hierna vermelde soorten betreft slechts een quickscan, gebaseerd op literatuurgegevens. Er is niet gestreefd naar volledigheid. Een uitputtende veldinventarisatie is voor dit doel ook te kostbaar en te tijdrovend.

Bronnen

De gebruikte gegevens zijn afkomstig van provinciale en landelijke soortenatlassen en verschillende vrij beschikbare gegevensbronnen zoals www.zoogdieratlas.nl, www.telmee.nl en www.waarneming.nl. De soortenbeschrijvingen zijn mede gebaseerd op de beschrijvingen van het Nederlandse soortenregister (www.nederlandsesoorten.nl) en van specialistische verenigingen zoals www.ravon.nl en www.zoogdiervereniging.nl.

3.1 Flora

In het plangebied komen ook buiten de beschermde gebieden een aantal bijzondere en beschermde soorten voor. Gewone dotterbloem, zwanenbloem en rietorchis zijn licht beschermde soorten. De meeste soorten zijn te verwachten langs slootoevers en andere natte terreindelen. rietorchis kan op enkele plaatsen langs wegbermen, zoals de Oosterweg in Haren, worden aangetroffen, evenals grasklokje.

3.2 Fauna

3.2.1 Vleermuizen

Vleermuizen (alle streng beschermd) komen in het gehele plangebied voor. In het buitengebied vastgestelde soorten zijn gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis, laatvlieger, rosse vleermuis, tweekleurige vleermuis, gewone grootoorvleermuis, watervleermuis en meervleermuis. De laatste soort is bij het Paterswoldsemeer en het Zuidlaardermeer aangetroffen. Watervleermuis is onder meer op het Hoornsediëp en de beken te vinden. Voor alle soorten vleermuizen geldt dat ze een netwerk van verblijfplaatsen hebben, waarin ook kraamkolonies, baltsplaatsen en winterslaapplaatsen zijn opgenomen. De meeste vleermuizen veranderen regelmatig van dagrustplaats, waarvoor gebouwen of bomen worden gebruikt.

Rosse vleermuis en tweekleurige vleermuis vliegen deels op grote hoogten en gebruiken grootschalige open gebieden, zoals de meren. De meeste soorten gebruiken lijnvormige landschapselementen om zich te oriënteren bij het vliegen van slaapplaats naar jachtgebied en weer terug. Dit kunnen bijvoorbeeld bredere watergangen zijn, bosranden of opgaande lijnvormige beplantingen als heggen en singels. De watergangen en de beplanting worden ook gebruikt om te foerageren. Een groot deel van het buitengebied van Haren is van belang voor vleermuizen, vooral ook het kleinschalige gebied op de Hondsrug. Ver-

blijfplaatsen van vleermuizen kunnen onder meer worden aangetroffen in woningen en agrarische bebouwing. Agrarische erven, grote tuinen, bosjes en houtsingelgebieden vormen waardevol foerageergebied.

3.2.2 Overige zoogdieren

In het buitengebied komen veel kleine, licht beschermde zoogdieren voor zoals egel, mol en verschillende woelmuizen, spitsmuizen en ware muizen. Uit het buitengebied van Haren zijn verder waarnemingen bekend van waterspitsmuis (Drentsche Aa-gebied) en steenmarter (Noordlaarderbos). Verder is de eekhoorn (middelzwaar beschermd) wijd verbreid in het Hondsruggebied. Tot slot komt ook das (streng beschermd) in het Noordlaarderbos voor. Aangenomen mag worden dat ook het omliggende agrarische gebied deel uitmaakt van het foerageergebied van das.

3.2.3 Vogels

Een groot aantal vogelsoorten komt voor in het buitengebied. Aangezien alle inheemse vogelsoorten beschermd zijn, worden deze hier niet allemaal besproken. Ook de weidevogelgebieden en ganzenfoerageergebieden zijn reeds besproken. Deze gebieden bevinden zich vooral in de open gebieden van de Drentsche Aa en omgeving en de Hunzelaagte. De openheid en vochtige omstandigheden maken deze gebieden aantrekkelijk voor weidevogels en ganzen. In de meer besloten delen van het landschap, het Hondsruggebied, komen incidenteel kerkuil en mogelijk een enkele steenuil voor. De nestplaatsen van deze soorten, alsmede de foerageergebieden zijn jaarrond beschermd. Algemeener in en rond bebouwing is de huismus. Ook hiervan zijn de nestplaatsen jaarrond beschermd.

3.2.4 Amfibieën

In het gehele buitengebied kunnen licht beschermde amfibieënsoorten zoals bastaardkikker, bruine kikker, gewone pad, kleine watersalamander en meerkikker worden verwacht. Het buitengebied vormt daarnaast leefgebied voor de streng beschermde heikikker. Deze soort is naar verwachting echter beperkt tot de natuurgebieden, in het bijzonder Appelbergen.

3.2.5 Reptielen

In de gemeente Haren komen levendbarende hagedis en adder voor. Het voorkomen van beide soorten is vooral beperkt tot het natuurgebied Appelbergen. Levendbarende hagedis komt mogelijk in meer natuurgebieden voor.

3.2.6 Vissen

In het buitengebied komen enkele beschermde vissoorten voor. De streng beschermde rivierprik, rivierdonderpad en bittervoorn zijn beperkt tot de Drentsche Aa. De eveneens streng beschermde grote modderkruiper is, voor zover bekend, naast het voorkomen in de Drentsche Aa, beperkt tot het Zuidlaardermeer. De middelzwaar beschermde kleine modderkruiper kan in veel meer watergangen in het buitengebied worden aangetroffen. De bittervoorn kwam in het Zuidlaardermeer en omgeving voor, maar is daar sinds 1999 niet meer

waargenomen. De natuurontwikkeling langs de Hunze zal echter het voorkomen van kwetsbare soorten doen toenemen.

3.2.7 Libellen en vlinders

Waarnemingen van beschermde soorten libellen en vlinders of andere ongewervelde dieren buiten de natuurgebieden zijn niet bekend.

Bijlagen Aanwijzingsbesluiten Natura 2000

Zuidlaardermeergebied

BESLUIT:

Artikel 1

Het besluit tot aanwijzing van het gebied Zuidlaardermeergebied als speciale beschermingszone in de zin van artikel 4, eerste en tweede lid, van Richtlijn 79/409/EEG van de Raad van 2 april 1979 inzake het behoud van de vogelstand (PbEG L 103) van 24 maart 2000 (N/2000/324; Stcrt. 2000, nr. 65) wordt als volgt gewijzigd:

- a. de begrenzing van het aangewezen gebied wordt op de in paragraaf 3.3 van de Nota van toelichting, zoals bedoeld in artikel 2, eerste lid, van dit besluit beschreven wijze gewijzigd;
- b. de Nota van toelichting met uitzondering van de paragrafen 3.2, 4.1, 4.2 en 4.3 wordt ingetrokken en vervangen door de Nota van toelichting, zoals bedoeld in artikel 2, eerste lid, van dit besluit;
- c. de in de aanhef bedoelde speciale beschermingszone geldt als te zijn aangewezen voor de volgende vogelsoorten, welke worden beschermd op grond van artikel 4, eerste lid, van Richtlijn 2009/147/EG:
 - A021 Roerdomp (*Botaurus stellaris*)
 - A037 Kleine zwaan (*Cygnus bewickii* (*Cygnus columbianus bewickii*))
 - A119 Porseleinhoen (*Porzana porzana*)
- d. de in de aanhef bedoelde speciale beschermingszone geldt als te zijn aangewezen voor de volgende trekkende vogelsoorten, welke worden beschermd op grond van artikel 4, tweede lid, van Richtlijn 2009/147/EG:
 - A039 Toendrarietgans (*Anser fabalis* ssp. *rossicus*)
 - A041 Kolgans (*Anser albifrons*)
 - A050 Smient (*Anas penelope*)
 - A056 Slobeend (*Anas clypeata*)
 - A295 Rietzanger (*Acrocephalus schoenobaenus*)
- e. de kaart voor zover van toepassing op het in de aanhef genoemde besluit wordt ingetrokken.

Artikel 2

1. Dit besluit gaat vergezeld van een Nota van toelichting inclusief bijlagen en een kaart die integraal deel uitmaken van dit besluit.
2. De in artikel 1 genoemde speciale beschermingszone vormt het Natura 2000-gebied **Zuidlaardermeergebied**, waarvan de instandhoudingsdoelstelling in de zin van artikel 10a, tweede lid, van de Natuurbeschermingswet 1998 is opgenomen in de Nota van toelichting.
3. De instandhoudingsdoelstelling, bedoeld in het tweede lid, heeft mede betrekking op de instandhouding van de volgende soort, anders dan vereist ingevolge de in artikel 1 genoemde Richtlijn:
 - H1145 Grote modderkruiper (*Misgurnus fossilis*)Dit betreft een soort opgenomen in bijlage II van Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna (PbEG L 206). Prioritaire soorten zijn met een sterretje (*) aangeduid.

Drentsche Aa

Ontwerpbesluit

Artikel 1

1. Als speciale beschermingszone in de zin van artikel 4, vierde lid, van Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna (PbEG L 206) wordt aangewezen: het op de bij dit besluit behorende kaart aangegeven gebied, bekend onder de naam: Drentsche Aa-gebied.
2. De in het eerste lid bedoelde speciale beschermingszone is aangewezen voor de volgende natuurlijke habitattypen opgenomen in bijlage I van Richtlijn 92/43/EEG;

prioritaire habitattypen zijn met een sterretje (*) aangeduid:

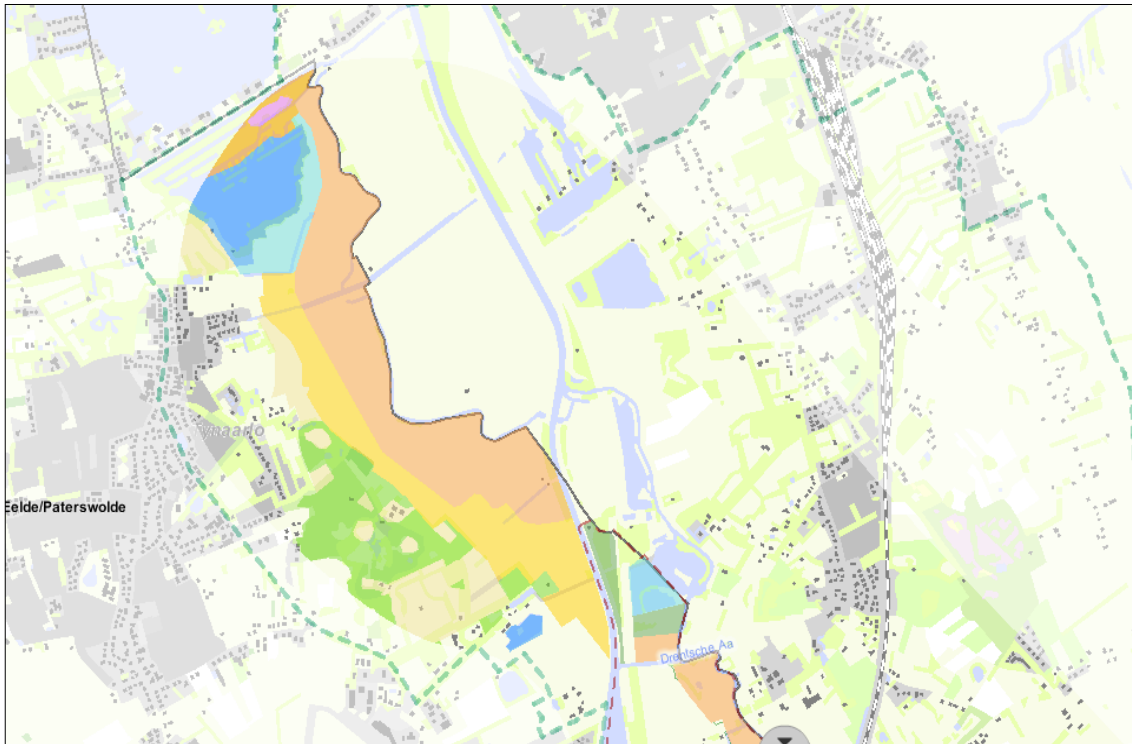
- H2310 Psammofiele heide met *Calluna* en *Genista*
- H2320 Psammofiele heide met *Calluna* en *Empetrum nigrum*
- H2330 Open grasland met *Corynephorus*- en *Agrostis*-soorten op landduinen
- H3160 Dystrofe natuurlijke poelen en meren
- H3260 Submontane en laagland rivieren met vegetaties behorend tot het *Ranunculion fluitantis* en het *Callitricho-Batrachion*
- H4010 Noord-Atlantische vochtige heide met *Erica tetralix*
- H4030 Droge Europese heide
- H5130 *Juniperus communis*-formaties in heide of kalkgrasland
- H6230 *Soortenrijke heischrale graslanden op arme bodems van berggebieden
(en van submontane gebieden in het binnenland van Europa)
- H6410 Grasland met *Molinia* op kalkhoudende, venige, of lemige kleibodem
(*Molinion caeruleae*)
- H7110 *Actief hoogveen
- H7140 Overgangs- en trilveen
- H7150 Slenken in veengronden met vegetatie behorend tot het *Rhynchosporion*
- H9160 Sub-Atlantische en midden-Europese wintereikenbossen of eikenhaagbeukbossen
behorend tot het *Carpinion-betuli*
- H9190 Oude zuurminnende eikenbossen op zandvlakten met *Quercus robur*
- H91D0 *Veenbossen
- H91E0 *Bossen op alluviale grond met *Alnus glutinosa* en *Fraxinus excelsior*
(*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*)

De in het eerste lid bedoelde speciale beschermingszone is aangewezen voor de volgende soorten opgenomen in bijlage II van Richtlijn 92/43/EEG; prioritairere soorten zijn met een sterretje (*) aangeduid:

- H1099 Rivierprik
- H1134 Bittervoorn
- H1145 Grote modderkruiper
- H1149 Kleine modderkruiper
- H1163 Rivierdonderpad
- H1166 Kamsalamander

Artikel 2

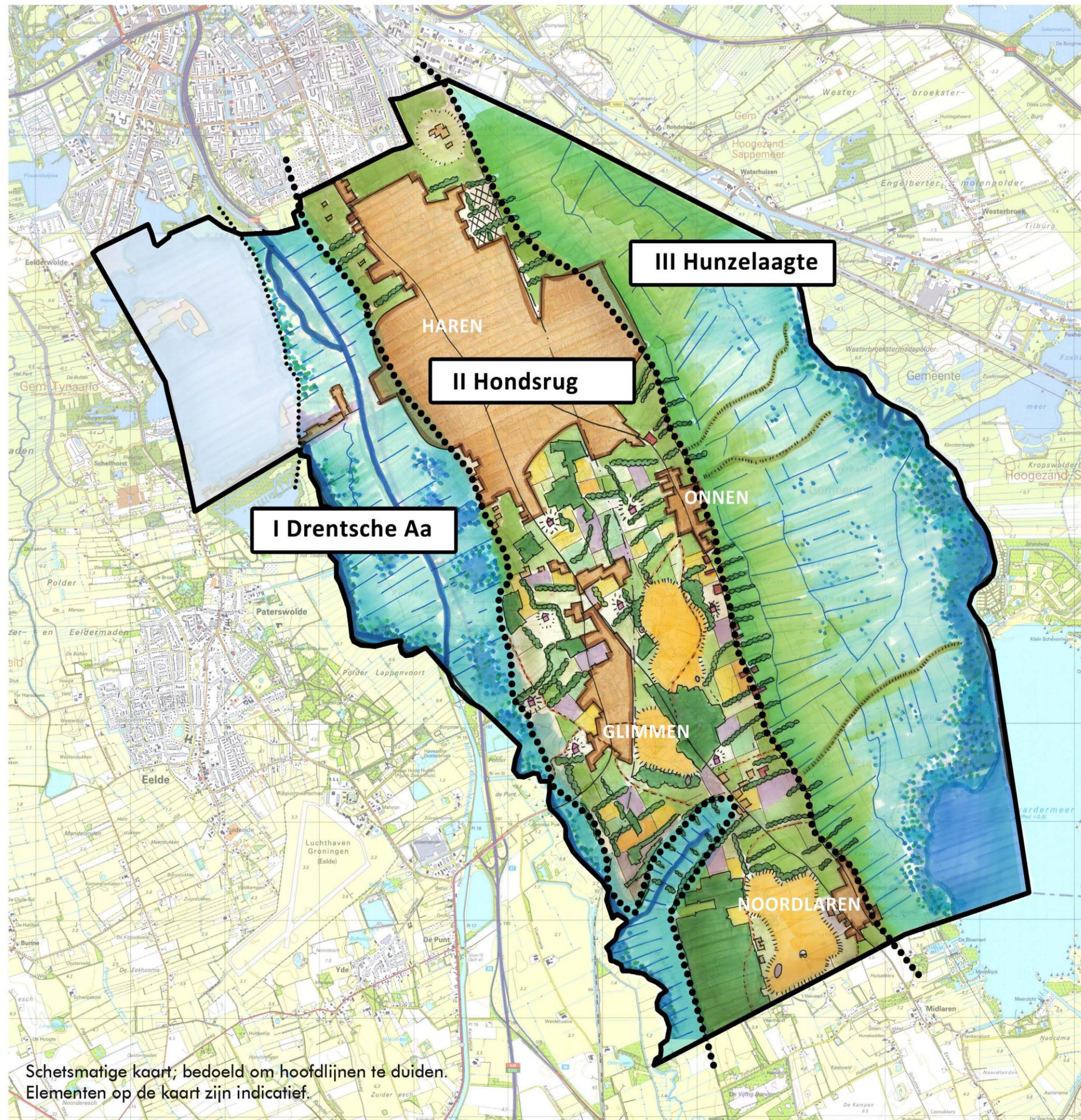
1. Dit besluit gaat vergezeld van een Nota van toelichting inclusief bijlagen en een kaart die integraal deel uitmaken van dit besluit.
2. De in artikel 1 genoemde speciale beschermingszone vormt het Natura 2000-gebied Drentsche Aa-gebied, waarvan de instandhoudingsdoelstelling in de zin van artikel 10a, tweede lid, van de Natuurbeschermingswet 1998 is opgenomen in de Nota van toelichting.
3. De instandhoudingsdoelstelling, bedoeld in het tweede lid, heeft mede betrekking op de instandhouding van de volgende vogelsoorten:
 - A153 Watersnip;
 - A275 Paapje;
 - A338 Grauwe klauwier.

Natuurdoeltypen Nationaal Park Drentsche Aa

Bijlage 2
Landschapskaart buitengebied Haren

LANDSCHAPSKAART BUITENGEBIED HAREN

I Drentsche Aa

- Open beekdal Drentsche Aa met sloten
- Noord-Willemskanaal
- Restanten veenbaggerij (veenplassen)
- Besloten Venen

II Hondsrug

- Fijnmazig, multifunctioneel landschap van landbouw, wonen, natuur en recreatie
- Essen
- Pingoruïne
- Hunebed
- Oude zandwegen en verbindende routes
- Dorp Essen met vrije ruimte rondom
- Landschappelijk raamwerk van bosjes, bossen, lanen en houtwallen

III Hunzelaagte

- Oude hooidijken
- Beekdal Hunze/Drentsche Diep met landbouw en natuur

Schetsmatige kaart; bedoeld om hoofdlijnen te duiden.
Elementen op de kaart zijn indicatief.

Bijlage 3
Plankaart Herinrichting Haren

Plankaart
Herinrichting Haren

24 juni 2008
 Conform besluiten van Gedeputeerde Staten van de provincie Groningen:
 30 november 1999: Landinrichtingsplan
 05 maart 2002: Planuitwerking Hurzetal
 24 juni 2008: Planwijziging

Algemeen

- Blokgrans
- Spoorlijn
- Hoogspanningslijn

Infrastructuur

- Snelweg
- Hoofverbindingsweg
- Plattelandsweg
- Fietspad
- Aan te leggen fietspad
- Water

Ruimtelijk indeling

In te richten voor landbouw

- Landbouwgebied
- Beheersgebied
- Ruime jaar benadering

In te richten voor natuur

- Reservaatgebied
- Natuurontwikkelingsgebied

Te handhaven

- Bestaande natuurgebieden, bossen, recreatieterreinen

Algemeen

- Uitsnedegebied Oosterhaar
- ▲ Archeologisch en/of cultuurhistorisch waardevolle gebieden

Waterbeheersing

Waterlopen

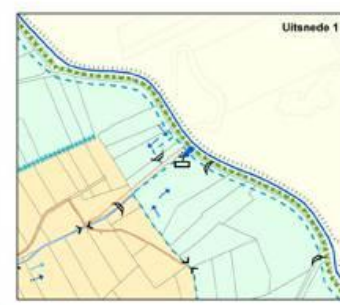
- Te handhaven
- Gerealiseerd
- Opachonen
- Nieuwe verbeteren
- Verbeterde kade
- Nieuwe kade
- Te verwijderen kade
- Te handhaven dijk/kade

Stroomrichting

- Aanvoer
- Afvoer

Kunstenwerken

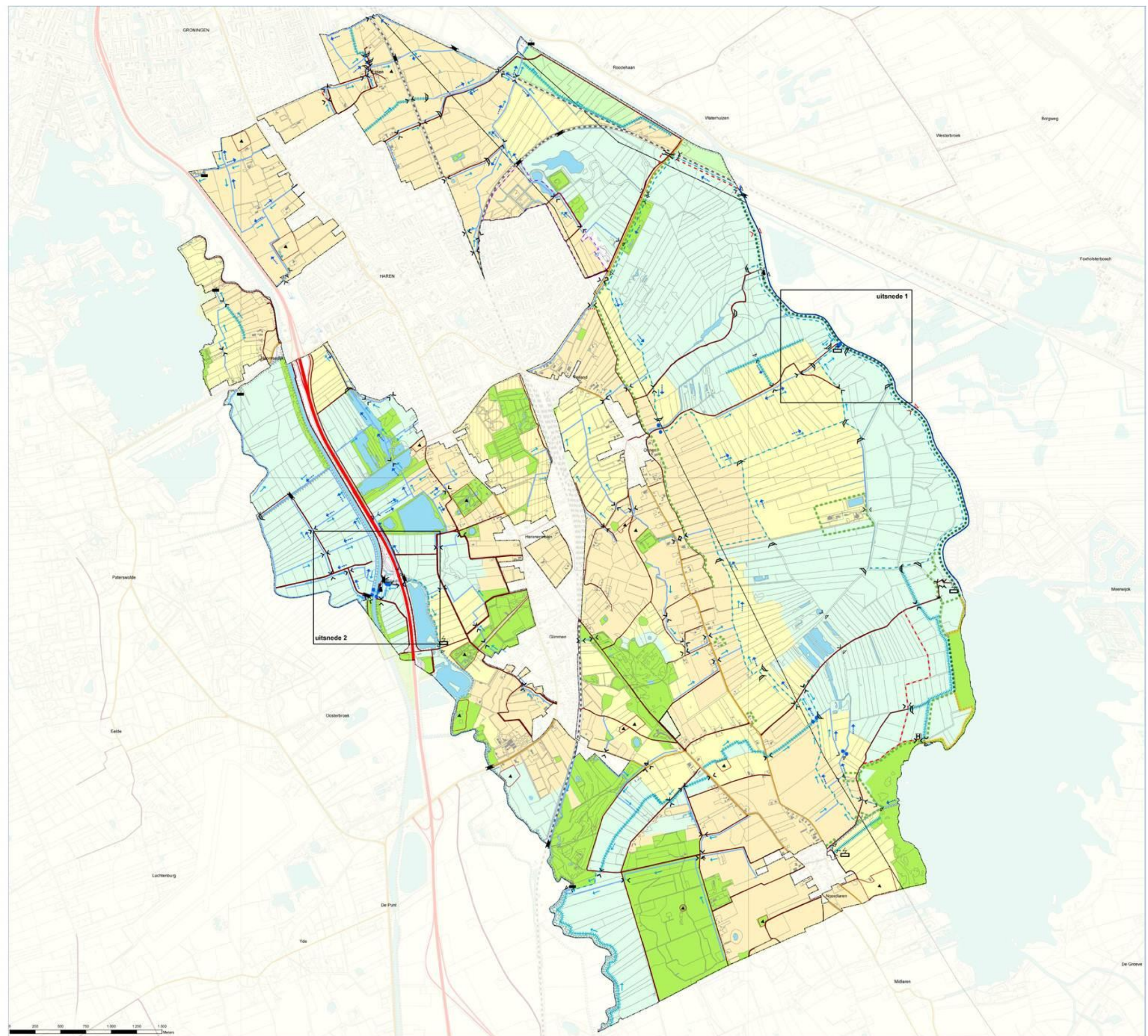
- Bestaand gemaaft
- Onderleider
- Nieuw gemaaft
- Brug
- Fietsduiker
- Duiker
- Inlaat
- Nood inlaat
- Sluis
- Lange duiker
- Windmolen
- Herwinstuur
- Coupure

Regio Noord

Topografie: Topografische Dienst, 1985
 Gebiedsnaam: 1992
 Afschaf: Plankaart_Haren_2008

Bronnen: © De auteursrechten en databankrechten: Topografische Dienst Kadaster, Emmen, 2004

Colofon

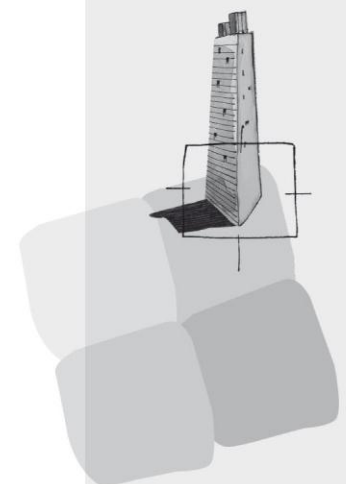
Opdrachtgever
Gemeente Haren

Contactpersoon
De heer P. Teerhuis

Rapport
Mevrouw J. Schurer-Grasman
BügelHajema Adviseurs

Projectleiding
Mevrouw drs. P.E. de Jong
De heer drs. R.H. Schipper
BügelHajema Adviseurs

Projectnummer
103.00.01.20.00

BügelHajema Adviseurs bv
Bureau voor Ruimtelijke
Ordening en Milieu BNSP
Vaart nz 48-50
Postbus 274
9400 AG Assen
T 0592 316 206
F 0592 314 035
E assen@bugelhajema.nl
W www.bugelhajema.nl

Vestigingen te Assen,
Leeuwarden en Amersfoort